

A BTK TTI TUDOMÁNYOS INFORMÁCIÓS TÉMACSOPORT ÁLTAL GONDOZOTT KIADVÁNYOK, 2012–2019

A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet tudományos információs témacsoportja az intézet (és részben a kutatóközpont) tudományos kiadványait, folyóiratait gondozza, végzi e munkák olvasószerkesztését, korrektúrázását, tördelését, javítását és ellenőrzését, azaz teljes nyomdai előkészítést, valamint a nyomtatás munkáinak szervezését és a megjelent kötetek terjesztését. A témacsoport feladatköréhez tartozik emellett az intézet rendezvényeihez kapcsolódó kisnyomtatványok (meghívók, szórólapok, névtáblák stb.) grafikai tervezése, online és nyomtatott változatuk elkészítése, valamint a BTK, a BTK TTI magyar és angol nyelvű honlapjának, illetve a The Hungarian Historical Review folyóirat angol nyelvű honlapjának gondozása, szerkesztése, technikai kezelése is a munkatársakra hárul (naponta megújulnak a négy honlap tartalmi, köztük külön figyelemfelhívó hírként közlik pl. az új kiadványok adatait, a munkatársak szerepléseit, az előadások, konferenciák, előadások, folyóiratok anyagait). A honlapok címei: <http://www.btk.mta.hu>;

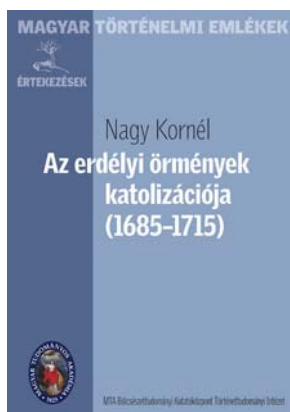
<http://www.tti.btk.mta.hu/>

<http://www.tti.btk.mta.hu/en/>

<http://www.hunghist.org>.

2016-tól az intézet online hírlevelét is e témacsoport munkatársai szerkesztik. Emellett az intézetben rendezett előadásokról és konferenciákról rendszeresen jelennek meg összefoglalók, képek a honlapokon.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SZOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

NAGY KORNÉL: AZ ERDÉLYI ÖRMÉNYEK KATOLIZÁCIÓJA (1685–1715)

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2012, 250 oldal,
ISBN 978-963-9627-43-7

Nagy Kornél munkájában arra vállalkozott, hogy tisztázza az erdélyi örmények katolizációjának lefolyását, azt megfelelő összefüggésekbe ágyazza és értelmezza. A kötet három nagyobb egységre tagolódik. Az első az örmények közötti uniós törekvések sorát mutatja be, a súlypontot a lemergi örmények uniójára helyezve. Egy következő fejezet a Habsburg Birodalmon belül élő más kelet-európai népek között e korban zajló Habsburg uniós politikát vázolja, így teremtve keretet vagy inkább ellenpólust az erdélyi örmények közötti események vonatkozásában. A kötet gerincét az erdélyi örmény unió képezi, centrumában az uniót létrehozó Oxendio Virziresco (1654–1715) örmény pap, majd unitus püspök (1690–1715) alakjával. Nagy Kornél aprólékos munkával rekonstruálta Virziresco pályáját, feltárta püspöki kinevezésének hátterét (1690). A kötetben nagy helyet kap más erdélyi örmény papokkal kialakult bonyolult konfliktusainak bemutatása is. A könyv végén a szerző hangsúlyozza az erdélyi örmény unió sajátos vonásait, amely megkülönbözteti a Habsburg Birodalmon belül lezajló uniós törekvésektől. Ezek közül első helyre kívánkozik, hogy nem a bécsi kormányzat kezdeményezésére jött létre. Sajátos az is, hogy hosszú távon az unió az örmények beolvadását hozta magával. A kötet forrásalapját a Hitterjesztés Szent Kongregációja (Sacra Congregatio de Propaganda Fide) levéltárának anyaga képezi. Nagy Kornél a Propaganda Fide levéltárában nem csupán a kifejezetten örmény vonatkozású forrásokat őrző Fondo Armeni anyagát nézte át, hanem az általános iratsorozatok kötetét is áttanulmányozta, amelyek szintén tartalmaztak az örmény unióra vonatkozó fontos adalékokat.

WEISZ BOGLÁRKA: VÁSÁROK ÉS LERAKATOK A KÖZÉPKORI MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2012, 222 oldal,
ISBN 978-963-9627-45-1

A középkorban a Magyar Királyságban három vásártípus jelent meg: a napi piac, a heti- és az éves vásár. Ez utóbbit a 16. századi források „sokadalom”-nak nevezték. Voltak olyan középkori sokadalmak, melyek országos, de nemzetközi szinten is ismertek voltak, szép számmal rendeztek azonban olyan éves vásárokat is, melyeket csak kisebb, a hetivásárnál sem nagyobb piackörzetből kerestek fel. A három vásártípus közül a napi piacról tudjuk a legkevesebbet, ezek megtartása nem igényelt külön királyi engedélyt, vélhetően a város önállóan szabályozta. A 13. század közepéig a hetivásárok jelentették a mind a helyi, mind a külföldi kereskedők számára azt a kereskedelmi színteret, ahol portékáikat áruba bocsáthatták. A hivatásos kereskedők mellett a termelők és a kézművesek is itt igyekeztek túladni áruikon. A hetivásárokhöz képest az éves vásár nemcsak any-

nyiban jelentett változást, hogy több napon keresztül biztosította a kereskedés lehetőségét, hanem abban is, hogy jóval összetettebb és mennyiségében is nagyobb árukészlet eladására, illetve vásárlására kínált lehetőséget. Míg a 14. és 15. század fordulójáig viszonylag kevés település rendelkezett ilyen vásárendéellyel, a 15. századtól egyre több igyekezett éves vásárt – vagy akár több éves vásárt – tartani. A vásárendélek számának növekedésében tapasztalható változás hátterében egy újabb kereskedelmi szintér, a lerakat előtérbe kerülése állhatott. A lerakatjog megjelenésének kezdetei a Magyar Királyságban a 13. századba nyúlnak vissza: legkorábban, 1244-ben Pest – és a vele szemben fekvő kisebb Pest – jutott e kiváltsághoz IV. Béla kegyéből. Az uralkodó privilégiumában elrendelte, hogy a le- és felfelé közlekedő hajók és révhajók áruikkal és szekerekkel térjenek be, és mint annak előtte, mindennap vásárt tartsanak. Akár vízi, akár szárazföldi útvonalon ejtse is útba valaki Pestet, áruját bármely napon, a hetivásártól függetlenül, áruba kellett bocsátania. A lerakatjog kettős jellegű. Míg a jogot megszerző város a kereskedelem terén előnyt szerzett magának, a kereskedők is jogot szereztek e városban, hiszen lerakatot, raktárt tarthattak fenn, ahol a vásároktól független kereskedelmet folytathattak.

PÉTER KATALIN: MAGÁNÉLET A RÉGI MAGYARORSZÁGON

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2012, 180 oldal,
ISBN 978-963-9627-50-5

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete sorozatában (Magyar Történelmi Emlékek – Értekezések) megjelenő kötet Péter Katalin történész utóbbi 15 évben megjelent tanulmányaiból ad válogatást. Péter Katalint kezdetben inkább a kora újkori arisztokrácia életének kutatása, manapság a mindennapi egyszerű emberek életének feltárása foglalkoztatja. A kötet témája szerteágazóan izgalmas: a nők szerepe a családon, társadalmon belül, a szerelem, a házasság, a családi élet jellemzői különböző történeteken keresztül ábrázolódnak a kora újkorban. Mind az arisztokraták (például Lorántffy Zsuzsanna, Nádasdy Tamás), mind az úgynevezett „egyszerű” emberek (jobbágygyermek és szülei) hús-vér, élő, gondolkodó, cselekvő emberként jelennek meg a kötet hasábjain. A szerző különösen olvasmányos stílusban készítette el munkáját, így nemcsak a történész szakmának, hanem a szélesebb közönségnek is élvezetes olvasmányt kínál. A könyvet fekete-fehér metszetek illusztrálják.

CSUKOVITS ENIKŐ: AZ ANJOUK MAGYARORSZÁGON (I.)

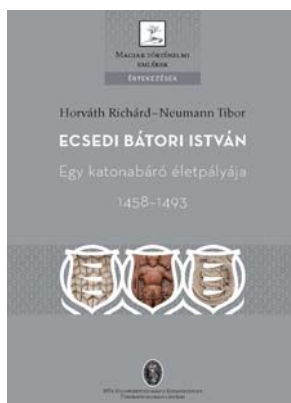
I. KÁROLY URALKODÁSA

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2012, 143 oldal,
ISBN: 978-963-9627-53-6

A könyv a Spalatóban partra szálló ifjú trónkövetelő, Caroberto, Magyarországi Károly életét, uralkodását kíséri végig, az alig ismert nápolyi gyermekkortól a pontosan ismert székesfehérvári temetésig. Carobertóét, akit új hazájában, Magyarországon Károlyként említettek az egykorú hivatalos források, akit a krónikások és történétírók évszázadokon át I. Károlynak neveztek, és akit csak a 19. század történészei kezdtek Károly Róbertnek hívni, feltehetőleg azért, hogy írásaikban megkülönböztessék az ugyancsak I. Károly nevet viselő dédapjától, az Anjou-ház nápolyi dinasztiaalapítójától. E néven került be az ekkor írt nagy történelmi ösz-

szefoglalókba, s általában e néven szerepel máig, népszerűsítő és szakmunkákban egyaránt, a széles közvélemény is Károly Róbertként – sőt, Róbert Károlyként – ismeri. Az Anjou-dinasztia magyarországi ágát megalapító I. Károlyról azonban – bármilyen hihetetlen – máig nem készült önálló életrajz, s nem készült tudományos monográfia magáról a dinasztiairól sem. A kötet szerzője ennek a korszerű életrajznak az elkészítésére tesz kísérletet, és mindezt a nagyközönség számára érthető, olvasmányos stílusban teszi.

HORVÁTH RICHÁRD – NEUMANN TIBOR: ECSEDI BÁTORI ISTVÁN. EGY KATONABÁRÓ ÉLETPÁLYÁJA, 1458-1493

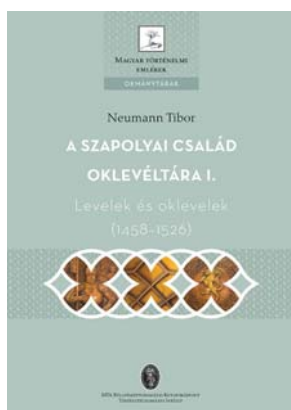
(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2012, 192 oldal,

ISBN: 978-963-9627-46-8

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete új sorozatában (Magyar Történelmi Emlékek – Értekezések) megjelenő kötet a politikai életrajz kategóriájába tartozik. A magyar középkorkutatás fél évszázadnál is régebben nélkülözni kénytelen e műfajt. Igaz ugyan, hogy egyes királyainkról jelentek meg ilyenek, ám a döntéshozói elit tagjai, a politikai élet fontos szereplői rendre kimaradtak. Ha csupán a késő középkori magyar történelemre gondolunk, elég arra utalni, hogy a Garaiak, Újlakiak, Szapolyaiak, Bebekek, Várdaiak, Perényiek történetéről modern feldolgozásunk nincsen. Ezen hiányok pótlását szándékozik elkezdeni ez a kötet, amely a 15. század második felének egyik legfőbb méltóságának pályafutását dolgozza fel, persze nem előzmények nélkül. A két szerző esztendő óta összehangoltan foglalkozik a Bátoriak és a korszak történetével. A mostani kötet főhősének politikai tevékenységéről, a család várbirtokairól is publikáltak dolgozatokat (amelyek részben e kötet alapját adják), valamint társszerzői az egykor volt családi levéltárat rekonstruáló *Documenta Batoriana* c. forráskiadvány első kötetének. Jelen könyvünkben a család középkorban élt tagjai közül a legismertebb, Batori István (1430 k.–1493) országbíró, erdélyi vajda, koronaőr működésének bemutatására tesznek kísérletet.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT (ISSN: 2063-8485)

NEUMANN TIBOR (KÖZREADJA): A SZAPOLYAI CSALÁD OKLEVÉLTÁRA I. LEVELÉK ÉS OKLEVELÉK (1458-1526)

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2012, 608 oldal,

ISBN: 9778-963-9627-51-2

A Magyar Történelmi Emlékek – Okmánytárak sorozatában megjelent kötet 636 forrást közöl a Szapolyaiak feltűnésétől a királyi cím elnyeréséig tartó hét évtizedből. Nemcsak a család történetének és hallatlan felemelkedésének a megértéséhez, hanem a még mindig kevésbé ismert középkor végi évtizedek jobb megismeréséhez is hasznos adalékkal szolgál. A két szempont természetesen szorosan összefügg egymással: Mátyás és a Jagellók kora nem érthető meg a Szapolyaiak története nélkül, ugyanakkor a családtagokra vonatkozó források – éppen vagyonukon és politikai befolyásukon keresztül – számos társadalom-, politika- és gazdaságtörténeti ismerettel gazdagítják a korról alkotott képünket. A kötet fontos

forrásokat tesz közzé az 1460-as évek északkelet-magyarországi, nagyrészt külhoni zsoldosvezérekkel és hadaikkal folytatott harcokról, az 1490–1492 közötti trónharcokról, Corvin János herceg 1496. évi lázadásáról, az 1506. évi rövid magyar–német háborúról vagy János vajda másfél évtizedes erdélyi kormányzatáról. Sokszor olvashatunk a család kezén lévő külkereskedelmi vámok (harmincadok) bérletéről, a földesúri és királyi adók behajtásáról, gazdasági jellegű intézkedésekről, adó alóli felmentésekről és utalványozásról. A familiárisoknak tett adományokból és a hozzájuk intézett levelekből körvonalazódik a főúri udvar összetétele, valamint a főúr és familiárisai közötti viszony személyessége – hogy csak néhány kiragadott példát említsek. Mivel a közölt források nagy része levél, így még az új- és jelenkori levelekben természetes személyes hangvétel ritkasága ellenére sem szükséges bizonygatni, milyen mentalitás-, életmód- és művelődéstörténeti adatokat rejt a forrásgyűjtemény, lett légyen szó akár az ellenséget borozni hívó ittas zsoldosok sorsáról vagy a Szapolyai Imre levelében – nem kizárt, hogy a címzettek késedelmes válasza miatt gúnyból – említett lusta küldöncről, aki a Késmárk–Pápa távolságot öt helyett 13 nap alatt tette meg.

FOLYÓIRATOK

HUNGARIAN HISTORICAL REVIEW (HHR)

2012-ben indított angol nyelvű történeti folyóiratunkból az évben összesen két összevont szám jelent meg: 2012/ 1–2.; 2012/3–4. A folyóirat általunk kezelt honlapja, ahol a szövegek nyilvánosak: <http://www.hunghist.org/>.

TÖRTÉNELMI SZEMLE. A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TÖRTÉNET-TUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK ÉRTEŚÍTŐJE

2012-ben 4 szám jelent meg. A honlapon archivált anyagok: <http://www.tti.btk.mta.hu/folyoiratok/toertelenmi-szemle/14-sample-data-articles/230-tortenelmi-szemle-arhiv.html>.

VILÁGTÖRTÉNET

A 2011. évi és a 2012. évi 2 összevont szám, 2012-ben jelent meg. A honlapon archivált anyagok: <http://www.tti.btk.mta.hu/folyoiratok/vilagtoertenet/125-vilagtoertenet-archiv/324-vilagtoertenet-archiv.html>.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT
(ISSN: 2063-8485)

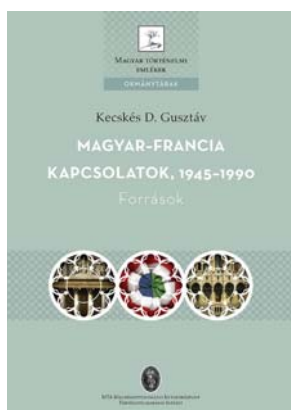
ÁDÁM MAGDA: FRANCIA DIPLOMÁCIAI IRATOK A KÁRPÁT-MEDENCE TÖRTÉNETÉRŐL, 1928–1932

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2013, 389 oldal,

ISBN: 978-963-9627-58-1

Ádám Magda történész neve nem ismeretlen a magyar olvasók előtt, hiszen idestova öt évtizede kutatja Közép-Európa két világháború közötti történetét. A témakörből 25 könyvet és kétszáznál is több tanulmányt publikált. Tudományos tevékenységének középpontjában a levéltári források feltárása és közzététele állt. Jelentős szerepet játszott a *Diplomáciai iratok Magyarország külpolitikájához 1936–1945* című, a mai napig alapvető forrásként használt sorozat elkészítésében. Nevéhez fűződik a nemzetközileg is kiemelkedő, a Kárpát-medence történetére vonatkozó francia külügyi levéltári dokumentumok ötkötetes kiadása (*Documents diplomatiques français sur l'histoire du Bassin des Carpates, 1918–1932*). E sorozat válogatott dokumentumait magyarul is megjelentette (*Francia diplomáciai iratok a Kárpát-medence történetéről*), jelen kiadvány e sorozat utolsó kötete.

KECSKÉS D. GUSZTÁV: MAGYAR–FRANCIA KAPCSOLATOK, 1945–1990

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2013, 840 oldal,

ISBN: 978-963-9627-60-4

Kecskés D. Gusztáv, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa 1993-ban a szegedi József Attila Tudományegyetemen szerzett történelem–magyar szakos középiskolai tanári diplomát. 2003-ban nyerte el a doktori címet (PhD) a Sorbonne Paris III Egyetemen és a Pécsi Tudományegyetemen A francia diplomácia és az 1956-os magyar forradalom című disszertációjával. Több könyvet és számos tanulmányt írt a magyar–francia kapcsolatokról (*La diplomatie française et la révolution hongroise de 1956; Franciaország és a magyar forradalom, 1956*), Franciaország és Kelet-Közép-Európa 20. századi viszonyáról (*Franciaország Kelet-Közép-Európa-politikája 1918-tól napjainkig*), Magyarország és az ENSZ kapcsolatáról (*A forradalom és a magyarkérdés az ENSZ-ben, 1956–1963. Tanulmányok, dokumentumok és kronológia. Szerk.: Békés Csabával közösen*). Jelen kötetben az 1945–1990 között francia–magyar kapcsolatok dokumentumait teszi közzé.

FÓNAGY ZOLTÁN: A NEMESI BIRTOKVISZONYOK AZ ÚRBÉRRENDEZÉS KORÁBAN I-II.

CD-melléklettel.

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ADATTÁRAK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2013, 1558 oldal,

ISBN: 978-963-9627-59-8

Fónagy Zoltán történész már egyetemistaként bekapcsolódott az MTA Történettudományi Intézetében folyó társadalomtörténeti kutatásokba. 1987–1990 között kezdte el a 18. századi nemesi birtokviszonyok kutatását, amelynek eredményeit ez a kötet teszi közzé. Tudományos vezetője Szabad György volt. 1990 és 1996 között az ELTE-n oktatott, közben 10 hónapot töltött Göttingenben, ahol a német társadalomtörténet-írás új irányjaival foglalkozott. 1996-tól az MTA Történettudományi Intézetének kutatója. 1998-ban megvédett kandidátusi disszertációját Akadémiai Ifjúsági Díjjal és Hanák Péter-díjjal jutalmazták. Publikációinak témája az 1848–1849-es szabadságharc, illetve Budapest 19. századi gazdaság- és társadalomtörténete. Önálló kötete jelent meg Wesselényi Miklósról, Széchenyi Istvánról, a 19. század második feléről. 2003 és 2009 között a bécsi Collegium Hungaricum tudományos igazgatóhelyettese, majd igazgatója volt. 2010-től újra az MTA BTK Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa. Kutatási témái főleg a társadalom és művelődéstörténet köréből kerülnek ki, amelyekhez szívesen közelít a történeti antropológia módszerével.

WEISZ BOGLÁRKA: A KIRÁLYKETTEJE ÉS AZ ISPÁN HARMADA. VÁMOK ÉS VÁMSZEDÉS MAGYARORSZÁGON A KÖZÉPKOR ELSŐ FELÉBEN
(Térképmelléklettel).

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ADATTÁRAK.)

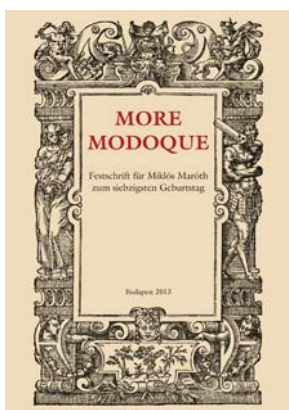
MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2013, 538 oldal,

ISBN: 978-963-9627-63-5

A királyketteje és az ispán harmada című könyv két jól elkülöníthető részre bontható: egy rövidebb, általános fejezetre, és egy adattárra. A királyketteje és az ispán harmada együttesen tett ki egy vámot, mivel az uralkodó a vámokat felügyelő ispánnal kétharmad-egyharmad arányban osztozkodott egy-egy vámon. A vámok adományozásakor a király csak az általa birtokolt kétharmad felett rendelkezett, bár – ha szükségét érezte – az ispáni vámharmad eladományozására is lehetősége nyílt. Az ispán azonban sohasem vetemedhetett arra, hogy a királyi kétharmadra vonatkozó bármilyen rendelkezést tegyen, egyharmadát azonban hivatalviselése idejére akár el is adományozhatta. Amikor azonban új vámhelyek felállítására került sor, melyek birtokosai között elsősorban világiakat találunk, az ispáni vámharmadot már hiába is keressük, a királykettejével együtt enyészett el. A kötet nagyobbik részét kitevő adattárban a középkor első felében felbukkanó vámszedő helyek mellett azokat a helységeket is megtalálja az olvasó, amelyekben vásártartást vagy átkelőhelyet (rév, híd) lehet kimutatni, még akkor is, ha a vizsgált korszakban bizonyíthatóan nem szedtek ott vámot, szerepelnek továbbá a vámmentességgel rendelkező települések is. Az eljárás ugyan vitatható, mégis számos érv szól mellette. Leginkább az, hogy az adattár nem titkolt célja, hogy előkészítse a középkor második felére vonatkozó, hasonló adattár összeállítását. A vásárok egy részének jelentőségét a középkor első felében valóban vámmentességük adta meg, ugyanakkor a legtöbb esetben a középkor

második felében már vásárvámot szedtek ezeken a helyeken is. A révek és hidak egy része sohasem vált vámszedő helyé – hiszen voltak olyanok közöttük, amelyek malomhoz vezettek, vagy csak kisebb jelentőségű utakon helyezkedtek el, esetleg csak áradásokkor használták őket –, sokszor azonban „álutak” átkelőhelyeivé váltak, és ily módon a vámszedő joggal rendelkező átkelőhelyek birtokosainak érdekeit sértve gyakran adtak okot a középkor második felében perekre. A vámmentességek pedig egy-egy település lakosainak kiváltságos voltára utalnak, s a középkor második felében nem ritka vámpereknek éppen ezen mentességek megítélése a kulcskérdése. Az adattárban ki-ki kedve szerint kikeresheti a számára éppen érdekes vám történetére vonatkozó adatokat, vagy az egészet elolvasva alakíthatja ki saját képét a középkor első felének vámszedéséről.

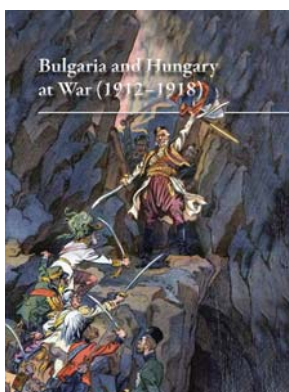
SOROZATON KÍVÜL MEGJELENTETETT KÖTETEK

PÁL FODOR – GYULA MAYER – MARTINA MONOSTORI – KORNÉL SZOVÁK – LÁSZLÓ TAKÁCS (HGG.): MORE MODOQUE. DIE WURZELN DER EUROPÄISCHEN KULTUR UND DEREN REZEPTION IM ORIENT UND OKZIDENT. FESTSCHRIFT FÜR MIKLÓS MARÓTH ZUM SIEBZIGSTEN GEBURTSTAG

(Angol, német, francia nyelvű kötet, arab, szír, görög szövegrészletekkel.)
MTA BTK, Budapest, 2013, 567 oldal,
ISBN: 978-615-5133-06-0

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont kiadásában megjelent *More modoque. Die Wurzeln der europäischen Kultur und deren Rezeption im Orient und Okzident* című kötet, Maróth Miklósnak, a hazai és a nemzetközi klasszika-filológia, valamint az orientalisztika kiemelkedő szakemberének 70. születésnapjára tisztelgő munka. A tanulmánykötet az MTA Ókortudományi Tanszéki Kutatócsoport munkatársai közreműködésével készült. A szövegeket válogatta, szerkesztette Fodor Pál, Mayer Gyula, Monostori Martina, Szovák Kornél és Takács László. A kötet kizárólag idegen nyelvű tanulmányokat tartalmaz rangos külföldi és hazai szerzők, történészek tollából.

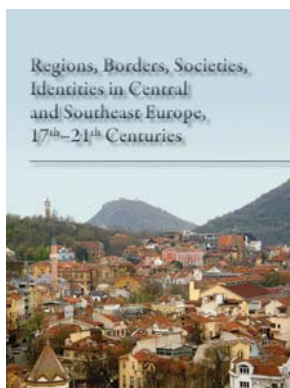

PENKA PEYKOVSKA – DEMETER GÁBOR (EDS.): BULGARIA AND HUNGARY AT WAR, 1912–1918

(Tanulmánykötet, a magyar–bolgár történészek kerekasztal-konferenciája alapján, a Magyar–Bolgár Történész Vegyes Bizottsággal közös kiadásban, angol, német, bolgár, orosz nyelvű kötet), Budapest, 2013, 159 oldal,
ISBN: 978-963-9627-62-8

A Bolgár–Magyar Mobilitási Projektben, illetve a két tudományos akadémiai intézet együttműködési megállapodásában vállaltaknak megfelelően az MTA BTK Történettudományi Intézet gondozásában megjelent a Bolgár–Magyar Történész Vegyes Bizottság 2012. májusi szófiai konferenciájának és kerekasztal-beszélgetésének előadásait tartalmazó két kötet: *Bulgaria and Hungary at War (1912–1918)*; *Regions, Borders, Societies, Identities in Central and Southeast Europe, 17th–21st Centuries*. A kötetek kiadását a Magyar Tudományos Akadémia támogatta. A *Bulgaria and Hungary at War (1912–1918)* c. tanulmánykötet a két Balkán-háborúhoz és az első világháborúhoz kapcsolódó tanulmányokat tartalmaz intézetünk (Ress Imre, Csaplár-Degovics Krisztián, Demeter Gábor) és az ELTE

(Pandula Attila), valamint a BTK Történettudományi Intézetének (Georgi Markov, Jordanka Geseva, Georgi Georgiev, Penka Pejkovszka) és a Szófiai Szveti Kliment Ohridszki Egyetem (Petar Kamenov), továbbá a Tirnovói Egyetem (Kalcso Kalcsev) munkatársainak tollából. Az angol, német és bolgár tanulmányok (magyar nyelvű összefoglalókkal) a diplomáciatörténet mellett a hátsország mobilizációjának, illetve a társadalom motiválásának problémáira is kitérnek.

PENKA PEJKOVSKA – DEMETER GÁBOR (EDS.): REGIONS, BORDERS, SOCIETIES, IDENTITIES IN CENTRAL AND SOUTHEAST EUROPE, 17TH–21ST CENTURIES

(Tanulmánykötet, magyar–bolgár történelem konferencia alapján, a Magyar–Bolgár Történelem Vegyes Bizottsággal közösen, angol, német, bolgár, orosz nyelvű kötet), Budapest, 2013, 275 oldal, ISBN: 978-963-9627-61-1

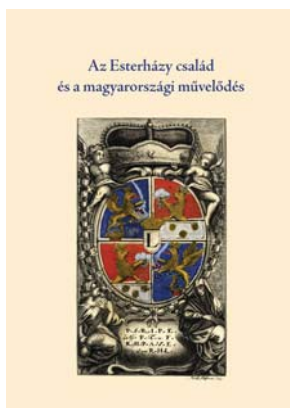
A *Regions, Borders, Societies, Identities in Central and Southeast Europe, 17th–21st Centuries* c. 27 tanulmányt tartalmazó kötet az együttműködési megállapodásban megfogalmazottaknak megfelelően az ottomán periódus végétől a pártállami rendszer bukásáig mutatja be a két történelmi intézet, valamint az ELTE, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet és a Szófiai Szveti Kliment Ohridszki Egyetem, illetve az Orosz Tudományos Akadémia kutatásainak eredményeit angol, német, orosz, bolgár és magyar nyelven.

GLATZ FERENC (ED.): MAGYAROK ÉS SZERBEK, 1918–2012. EGYÜTTÉLÉS, MÚLT FELTÁRÁS, MEGBÉKÉLÉS

Magyar Tudományos Akadémia, a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia Történelmi Vegyes Bizottsága, valamint az MTA BTK TTI közös kiadásában, (magyar és angol nyelvű kötet), Budapest, 2013, 509 oldal, ISBN: 978-963-9627-56-7

A kötet tanulmányainak alapszövegei a Budapesten 2011. szeptember 30-án tartott nemzetközi konferencia (Az együttéléstől a tömeggyilkosságokig) előadásai, amelyeket kiegészítenek a vegyes bizottság felkérésére készült tanulmányok. A konferenciát, a tanulmányok elkészítését, a kötet publikálását támogatta az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete, az OTKA K 6917 és K 101 629 sz. projektjei, valamint az Europa Institut Budapest, a História Alapítvány és a Magyar Nemzeti Múzeum. A kötet az MTA és a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia Történelmi Vegyes Bizottsága, valamint az MTA BTK TTI kiadványaként jelent meg.

AZ MTA BTK SZÁMÁRA, ILLETVE TÖBBI INTÉZETÉNEK VÉGZETT NYOMDAI ELŐKÉSZÍTŐ MUNKA

KNAPP ÉVA – TÜSKÉS GÁBOR (SZERK.): AZ ESTERHÁZY CSALÁD ÉS A MAGYARORSZÁGI MŰVELŐDÉS

MTA BTK, Budapest, 2013, 222 oldal, ISBN: 978-963-9627-57-4

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont kiadásában jelent meg *Az Esterházy család és a magyarországi művelődés* című kötet. A szövegeket Knapp Éva

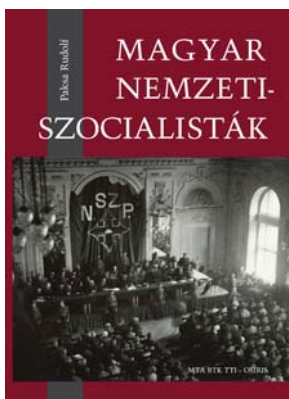
és Tüskés Gábor válogatta, szerkesztette. A képanyag összeállításában közreműködött Tüskés Anna. A munka fő célja, hogy a kiválasztott szövegek és képek segítségével végigvezessen az Esterházy család története kétszáz éves szakaszának fő eseményein, felidézze az irodalom-, zene-, művészet- és művelődéstörténeti szempontból fontos egyéniségeket, érzékeltessen jellegzetes történelmi és mindennapi helyzeteket, láttasson emberi vonásokat, tárgyakat, épületeket. A szerkesztők ugyanakkor ízelítőt adnak a szöveges és grafikai források gazdagságából, sokrétűségéből.

TÜSKÉS GÁBOR: HAGYOMÁNY ÉS KRITIKA. KÖNYVEK ÉS KÖNYVBÍRÁLATOK A KORA ÚJKORI EURÓPAI IRODALOM ÉS MŰVELŐDÉS TÖRTÉNETÉHEZ

MTA BTK [Irodalomtudományi Intézet], Budapest, 2013, 279 oldal,
ISBN: 978-963-9627-64-2

A kötet négy fejezetre osztva hatvan könyvbírálatot és opponensi véleményt tartalmaz az elmúlt harmincöt évben itthon és külföldön napvilágot látott művekről; a kritikák egy része itt jelenik meg először. A válogatás tematikus súlypontját a XVI–XVIII. századi közép-európai irodalom és művelődés alkotja, kitekintéssel a nyugat-, dél- és kelet-európai irodalmakra, eszmetörténeti folyamatokra. Az összeállítás fő célja a rendszerint új alap kutatások eredményeit közreadó forráskiadások, monográfiák, tanulmánykötetek és más szakmunkák bemutatása, értékelése, következtetéseinek továbbgondolása és beillesztése átfogó összefüggésekbe.

KÖZÖS KIADÁS AZ OSIRIS KIADÓVAL (NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: MTA BTK TTI)

PAKSA RUDOLF: MAGYAR NEMZETISZOCIALISTÁK. AZ 1930-AS ÉVEK ÚJ SZÉLSŐJOBBDALI MOZGALMA, PÁRTJAI, POLITIKUSAI, SAJTÓJA

MTA BTK TTI–Osiris, Budapest, 2013, 396 oldal,
ISBN: 978-963-9627-55-0

A kötet szerkesztését, tördelését, nyomdai ellenőrzését az MTA BTK TTI munkatársai végezték.

A Horthy-korszak második felében új politikai mozgalom jelent meg. Magukat a „magyar fascista”, „kaszáskeresztes”, „nyilaskeresztes”, „nyilas”, „hungarista”, „magyar szocialista”, „nemzetiszocialista” nevekkel illették, s előképükként tekintettek a magyar fajvédőkre, az olasz fasizmusra és a német nácizmusra. Radikális társadalmi és gazdasági – s ezekkel együtt személyi – változásokat követeltek túlbuzgó nacionalista és részben rasszista alapon. A korabeli közélet ismert közösségei ellenében határozták meg nézeteiket: antibolsevisták, antikapitalisták, antiliberálisok, antiparlamentárisok, antiszemiták voltak. Történetüket a szerző több nézőpontból (politikátörténeti, eszmetörténeti, szociológiai, historiográfiai), időrendben ismerteti, egykori szöveges és képi dokumentumokkal, valamint térképekkel és ábrákkal illusztrálva. A kötetet bibliográfia, kronológia, a fontosabb szervezeteket áttekintő kislexikon, valamint a nemzetiszocialista irányultságú lapokat összegyűjtő sajtókatalógus teszi teljessé.

FOLYÓIRATOK

HUNGARIAN HISTORICAL REVIEW (HHR)

2013-ban négy szám jelent meg: a 2013/1–4. számok.

A folyóirat általunk kezelt honlapja, ahol a szövegek nyilvánosak: <http://www.hunghist.org/>.

TÖRTÉNELMI SZEMLE

2013-ban 4 szám jelent meg. A honlapon archivált anyagok: <http://www.tti.btk.mta.hu/folyoiratok/toertelenmi-szemle/14-sample-data-articles/230-tortenelmi-szemle-arhiv.html>.

VILÁGTÖRTÉNET

2013-ban 3 szám jelent meg (ebből 1 összevont).

A honlapon archivált anyagok: <http://www.tti.btk.mta.hu/folyoiratok/vilagtortenet/125-vilagtortenet-archiv/324-vilagtortenet-archiv.html>.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

**SZ. SIMON ÉVA: A HÓDOLTSÁGON KÍVÜLI „HÓDOLTSÁG”.
OSZMÁN TERJESZKEDÉS A DÉLNYUGAT-DUNÁNTÚLON A 16. SZÁZAD
MÁSODIK FELÉBEN**

CD-melléklettel.

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 368 oldal,

ISBN: 978-963-9627-659

Jelen kötet egy esetmonográfia részletességével igyekszik bemutatni a 16. századi Délnyugat- Dunántúl hódoltságának történetét, miközben nem titkolt célja, hogy kézikönyvet adjon az olvasó kezébe a szandzsák-összeírások (defter-i mu-fassal) és egyéb hódoltság kori oszmán és keresztény források felhasználásának lehetőségeiről. A könyv végén mellékletben közzétett, Münchenben őrzött defter – az oszmán pénzügyi adminisztráció által elkészített adólajstrom, a szigetvári szandzsák 1579. évi részletes szandzsák-összeírásának kanizsai járására (náhije) vonatkozó része – a mai Zala megye területének és egyben a Délnyugat- Dunántúl 16. századi történetének egyik legfontosabb forrása.

**APOR PÉTER: AZ ELKÉPZELT KÖZTÁRSASÁG. A MAGYARORSZÁGI TANÁCS-
KÖZTÁRSASÁG UTÓÉLETE 1945–1989**

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 228 oldal,

ISBN: 978-963-9627-66-6

Ez a könyv – mint a legtöbb hasonló munka – hosszú folyamat eredménye. Az első dokumentumokat még 1997 tavaszán olvasta a szerző a Munkásmoz-galmi Panteon történetéről, akkor még az 1956-os forradalom utóéletével kap-csolatos érdeklődéstől vezetve. A panteont érintő forrásokban azonban feltűnő gyakorisággal bukkantak elő a Tanácsköztársaság történetének értelmezését megkísérlő szövegek. Ez a némiképp váratlan fejlemény – pontosabban a rá-következő néhány év munkája – meggyőzte Apor Pétert arról, hogy 1919, ez a mára szinte teljesen elfeledett esemény, alighanem az egyik kulcskérdése a ma-gyar politikai kultúra 1945 utáni, de talán a teljes 20. századi történetének is. A Tanácsköztársaság története így elkísérte őt a következő öt év során, és végül doktori disszertációja témáját is ez adta. Később több évre eltávolodott 1919 történetétől. Számos tényező azonban, köztük a történeti megjelenítések iránt újabban Magyarországon is megélnékvült érdeklődés újfent meggyőzte őt arról, hogy érdemes a történelmi értelmezések ismétlődő revíziójának ezt a különös történetét egyben, könyv formájában is megírni.

PÓK, ATTILA: KLIOS SCHULD, KLIOS SÜHNE. POLITISCHE WENDEPUNKTE UND HISTORIE IM KARPATENBECKEN, 1867–2000

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 182 oldal,

ISBN: 978-963-9627-71-0

Als Forscher und einer der leitenden Wissenschaftler eines großen historischen Forschungsinstituts in Ungarn konnte ich meine Forschungsergebnisse und geschichtspolitischen Ideen deutschen Kollegen im Laufe der letzten zwanzig Jahre oft vorstellen. Ich wurde zu vielen Veranstaltungen eingeladen und diese Anlässe boten mir die Gelegenheit, Aufsätze zu verfassen, die dann in verschiedenen Zeitschriften und Sammelbänden erschienen. Die Themen bezogen sich auf die Geschichte wichtiger politischer Wendepunkte des 19. und 20. Jahrhunderts ebenso wie auf die Probleme der Geschichtspolitik und der kollektiven Erinnerung. Alle Aufsätze in diesem Band wurden für eine deutsche Leserschaft geschrieben, obwohl diese Themen in meinen auf Ungarisch und Englisch verfassten Werken natürlich auch auftauchen. Der gemeinsame Nenner dieser in drei Gruppen eingeteilten Aufsätze ist die ständige Suche nach den tieferen Ursachen großer historischer Wendepunkte. Ich beziehe mich dabei auf ein Dilemma, hervorragend dargestellt von Fritz Stern in seiner bahnbrechenden Arbeit über die intellektuellen Wurzeln des Nationalsozialismus: Sind es die kulturellen Wasserscheiden, die politische Konflikte generieren, oder im Gegenteil, sind es die politischen (sozialen, nationalen) Konflikte, die die tatsächlichen Wurzeln kultureller Konfrontationen bilden? Die für meine „1968er Generation“ wichtigste Wende war die Periode des Systemwechsels in den Ländern des ehemaligen Ostblocks im Anschluss an den Zusammenbruch der Sowjetunion.

DEMETER GÁBOR: A BALKÁN ÉS AZ OSMÁN BIRODALOM I.

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 767 oldal,

ISBN: 978-963-9627-72-7

Az olvasó egy olyan, két kötetre tervezett munka első részét tartja a kezében, amely a Balkán-félsziget társadalmainak történetét az európai és helyi gazdasági folyamatok összefüggéseibe ágyazva, térben és időben egyaránt komparatív módon, a nyugati és balkáni szakirodalom ütköztetésével, átfogó fejlődési ívet kirajzolva, egységes szempontok szerint vizsgálja. A polemikus jellegű munka lényegében a 19. századi társadalmi-gazdasági struktúrák átalakulásának szemléletmódjában revizionista, módszereit tekintve innovatív megközelítést, valamint a korábbi gazdaság- és társadalomtörténeti munkák kritikáját tartalmazza, amely számos elemből tevődik össze. A szerző célja az volt, hogy a különböző – nemzeti és nemzetközi – történetírói iskolák álláspontját összevesse, következtetések érvényességét, kiterjeszhetőségét felülvizsgálja, érzékeltetve és lehetőség szerint feloldva az eltérő koncepciók ellentmondásait. A mű nem szintézis – ez talán az itt közreadott első kötet terjedelméből (768 oldal) is látszik, s a címadás is ezt igyekszik tükrözni –; szerényen be kell látni, hogy számos kérdés maradt nyitott, sőt már megoldottnak hitt problémákról derült ki, hogy a válasz korántsem egyértelmű. Így a kötet inkább tekinthető kritikai szemléletű összefoglalásnak, mint a balkáni gazdasági-társadalmi fejlődés esszenciájának.

FODOR PÁL: SZÜLEJMÁN SZULTÁNTÓL JÓKAI MÓRIG. TANULMÁNYOK AZ OSMÁN-TÖRÖK HATALOM SZERKEZETÉRŐL ÉS A MAGYAR-TÖRÖK ÉRINTKEZÉSEKRŐL

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 448 oldal,

ISBN: 978-963-9627-76-5

A kötetbe felvett 23 cikk között található négy olyan, amely nem a 2000-es években született. Ezeket más-más meg gondolásból választotta ki a szerző újraközlésre. Kettőt azért, hogy felhívja a figyelmet egy mifelénk nem ritka jelenségre – arra, hogy az eredmények fogadtatása sokszor mennyire eltérő itthon és külföldön. Az Ahmedi nevű krónikásról és művéről szóló, 1983-ban írt tanulmány a szakmában – egy-két „beavatott” turkológust leszámítva – semmiféle visszhangot nem keltett (s nem csak azért, mert az akkoriban szinte szamizdatnak számító Világtörténet című folyóirat egyik, időközben fellelhetetlenné vált számában jelent meg), miközben a nemzetközi oszmanisztikában az egyik legnagyobb elismerést aratott munkája lett. Nagyjából ugyanez érvényes a nagyvezíri előterjesztéseket és az oszmán központi adminisztráció 16–17. századi átalakulását bemutató tanulmányra is (1994). A másik két „kilógó” írás bevalogatásának viszont merőben személyes okai vannak. Mindkettő ahhoz a Szakály Ferenc akadémikushoz kötődik, aki 1999-ben felfoghatatlanul fiatalon, mindössze 57 éves korában hagyott itt bennünket. A szerző Lippa és Radna török adóösszeírásait közlő és elemző cikke az ő ösztönzésére íródott, a kenyérmezei ütközetről, a Mohács előtti utolsó nagy magyar katonai sikerről (1479) szóló tanulmányt pedig közösen készítették. Mindkettő közlésével Fodor Pál az ő emléke előtt szeretne tisztelni és az ő történetírói jelenlétét szeretné fenntartani.

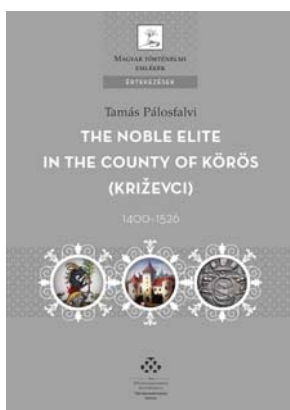
STEFANO BOTTONI: A VÁRVA VÁRT NYUGAT. KELET-EURÓPA TÖRTÉNETE 1944-TŐL NAPJAINKIG

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 362 oldal,

ISBN: 978-963-9627-79-6

Ezt a könyvet 2010-ben írta a szerző és elsősorban olasz szakmai közönségnek szánta. Empatikus, de alapvetően külső szemlélői pozíciót vett fel, amit az átdolgozott magyar kiadásban is igyekezett megőrizni. Sokat tűnődött azon, mit kezdhet egy magyar olvasó egy nem kifejezetten magyar szempontú régiótörténettel, amely nem Magyarországból kiindulva tekint a régióra, hanem az egész régiót foglalkoztató általános kérdéseken keresztül elemzi Magyarország helyzetét. A felhasznált források nagyobbik része a kurrens nemzetközi szakirodalomból ered, kisebb mértékben az általa jobban ismert olasz, magyar és román történetírók, elemzők munkájából merített. Ezt tudatosan tette a szerző, vállalva a döntésével kapcsolatos kritikákat. Szerette volna szembesíteni a gyakran befelé forduló magyar szakmát azzal, hogy másutt és más nyelven is jelennek meg olvasásra, továbbgondolásra érdemes művek; azt kívánta érzékeltetni a magyar olvasóval, hogy ez az ország nem „önmagáért” létezik, hanem a kelet-európai régió szerves része, sőt egy igen bonyolult, állandóan változó és gyakran ellentmondásos, tágabb globális viszonyrendszerben mozog.

PÁLOSFALVI, TAMÁS: THE NOBLE ELITE IN THE COUNTY OF KÖRÖS, 1400–1526

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 526 oldal,
ISBN: 978-963-9627-84-0

At the origins of the present book lay a research which was simply aimed at shedding some light upon the social background of the persons who functioned as vicibans in the late medieval *regnum Sclavonie*. It soon became evident, however, that in terms of landed wealth the great majority of them were mostly, or exclusively based in the county of Körös (in Croatian Križevci). The reasons of this phenomenon will be explored later on. Yet it also became clear that such an analysis could not be complete without uncovering the whole social network which linked these families to the rest of the nobility within and without Slavonia in the fifteenth and early sixteenth centuries. Hence my decision to include into the research the whole noble “élite” of the county of Körös, in the widest possible sense of the word.

TÓTH GERGELY (SZERK.): CLIO INTER ARMA.

TANULMÁNYOK A 16–18. SZÁZADI MAGYARORSZÁGI TÖRTÉNETÍRÁSRÓL

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 263 oldal
ISBN: 2014978-963-9627-86-4

Jelen kötet egy hiányos, foghíjas seregszemle, amelynek legfőbb célja felmérni, hol tart jelenleg a kutatás, és milyen új eredményeket tud felmutatni. A kötet azokból a – tanulmányra élelt – előadásokból áll össze, amelyek 2013-ban hangzottak el a „Történetírás Magyarországon a kora újkorban” című, Kosáry Domokos (1913–2007) 100. születésnapja emlékére rendezett konferencián, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében. Már akkor kiderült: sok megbeszélnivaló van, mivel régóta nem folyt valódi diskurzus a kérdéses témáról. A kötetben a konferencián megkezdett párbeszéd folytatódik: a tanulmányok nem különülnek el teljesen egymástól – ahogy az gyakran előfordul tágabb témát kijelölő tanulmánykötetek esetében –, hanem olykor „rezonálnak” egymás gondolataira, továbbá bizonyos szerzők, témák, művek újra meg újra felbukkannak, más-más megvilágításban, illetve szerepben.

KONRÁD MIKLÓS: ZSIDÓSÁGON INNEN ÉS TÚL. ZSIDÓK VALLÁSVÁLTÁSA MAGYARORSZÁGON A REFORMKORTÓL AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚIG

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 670 oldal,
ISBN: 978-963-9627-85-7

A szerző könyve közel egy évszázadot ölel fel. Időbeli határait illetően a kezdeti időpont magától adódik. Az áttérés a reformkorban válik a modern zsidókat érintő társadalmi jelenséggé, ekkor válik a magyarországi zsidók jelenéről és jövőjéről kialakuló diskurzus részévé, ekkorra, a reformkort „lezáró” forradalom idejére tehető a magyarországi zsidókat érintő első jelentős áttérési hullám. Mint annyi más tekintetben, a forradalmakba torkolló első világháború a zsidók és keresztények életében és egymás iránti viszonyában is új fejezetet nyitott, az 1918–1920 közötti évek minden korábbihoz képest példátlan áttérési hullámának a békeidők ágyaztak meg, de nem azok váltották ki, ez már egy másik történet. Mivel a kötet a téma

első monografikus feldolgozása, a szerző a kérdés minél sokoldalúbb vizsgálatára törekedett. Ez önmagában is többféle megközelítést igényelt, számos, jellegében eltérő forrás bevonását tette szükségessé. A források sokrétűsége emellett egyes források hiányát volt hivatva kiváltani. A „kemény” adatokat gyakorta diskurzuselemzéssel pótolta, a számokat korabeli becslésekkel, a korabeli vélekedéseket visszaemlékezésekkel, a nem fikcionális szövegeket szépirodalommal, az önéletrajzi írásokat az adott személyekről mások által megfogalmazott véleményekkel. Az eltérő jellegű források – anyakönyvek, statisztikák, hitközségi archívumanyagok, zsinagógai beszédek, országgyűlési naplók, napilapok, folyóiratok, naptárak, egyesületi évkönyvek, röpiratok, levelezések, naplók, visszaemlékezések, életrajzok, szépirodalmi művek, viccgyűjtemények stb. – vegyítése, eltérő szempontjaik konfrontálása izgalmas kihívást jelentett, amelynek a szerző igyekezett körültekintő forráskritikai hozzáállással megfelelni.

VÖRÖS BOLDIZSÁR: TÖRTÉNELEMHAMISÍTÁS ÉS POLITIKAI PROPAGANDA

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 335 oldal,

ISBN: 978-963-9627-81-9

E könyvében a szerző részletesen bemutatja, hogy Illés Béla, a szovjetunióbeli emigrációjából a Vörös Hadsereg propagandával foglalkozó tisztjeként a II. világháború során Magyarországra visszatérő író különféle eljárásokkal, kapcsolódva a szovjet oldalon tevékenykedő magyar kommunisták németellenes propagandájának történelemábrázolásához, miként alkotott meg és terjesztett el az 1940-es évek közepétől két, történelmi tárgyú kitalációt. Az egyik fikcióban I. (Nagy) Péter cár többféle módon is (például pénzzel, tüzerekkel) támogatta II. Rákóczi Ferenc szabadságküzdelmét, a másikban pedig 1849-ben, a magyar szabadságharc elleni cári intervenció során a hadjáratban részt vevő katonák egy csoportja, ebben Alekszej Guszev századossal szembe fordult a beavatkozással, a magyar ügy érdekében tevékenykedett, ám mozgalmuk lelepleződött, Minszkben bíróság elé állították őket és közülük többeket, így Guszev kapitányt is, kivégezték. 1945 elején közreadott írásaival Illés azt igyekezett bizonyítani a háborúban vesztes Magyarország – a korábbi évtizedekben erőteljes szovjetellenes propagandával megcélzott, a „felszabadító” szovjet hadsereg atrocitásaitól is szenvedő – lakosságának, hogy az oroszok már a múltban is támogatták a magyar szabadságküzdelmeket, a fiktív történelmi analógiák segítségével mintegy megalapozandó a kialakuló „szovjet–magyar baráti kapcsolatok”-at. A két eset ilyen történelmi legitimációs funkciója a következő években, évtizedekben is megmaradt. – Jelen könyvében a szerző e kitalációk részletes bemutatása, elterjesztésük hatásossága szempontjából legfontosabbnak tekinthető megjelenítéseit (így Illés Béla és munkatársai írásait, történettudományi műveket, iskolai tananyagokat, szépirodalmi alkotásokat, Budapest különféle helyszínein történt megörökítéseket) vizsgálta; ugyanakkor foglalkozott e fikciók lehetséges előzményeivel is.

HARASZI GYÖRGY: PANNÓNIÁTÓL MAGYARORSZÁGIG. A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓSÁG ANNOTÁLT KRONOLÓGIÁJA AZ ELŐDEIKTŐL NAPJAINKIG I.

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK, ADATTÁRAK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 379 oldal,

ISBN: 978 963 9627 67 3

Jelen kiadvány egy alapjaiban már mintegy két évtizedes múltra visszatekintő célkitűzés – a magyarországi zsidóság története kutatásának szilárd keretet adó adattár és kronológia létrehozása – fáradságos, de mindvégig sok gyönyörűséget hozó megvalósulásának első terméke. A kezdeményezés az MTA Judaisztikai Kutatócsoportjának akkori vezetőjétől, Komoróczy Gézától indult ki, aki a magyarországi zsidóság múltjának szisztematikus feltárására irányuló csapatmunka keretében előbb a hazai zsidóság levéltári hagyatékának számbavételével bízta meg a szerzőt, majd felkérte a legfontosabb korábbi ilyen nemű forráspublikáció, a *Magyar-Zsidó Oklevéltár* (Monumenta Hungariae Judaica) 18 (+1) kötete (számos ok miatt mindmáig hiányzó) összevont név-, hely- és tárgymutatójának elkészítésére. A megbízásért mindmáig hálás, jóllehet már akkor is nyilvánvaló volt számára, hogy egy ilyen munka igazi kiteljesülése csak az összes ismert forrásanyag lehetőség szerint teljes körű átnézésével valósítható meg. Jelen kötet az első, az 1541-ig terjedő időszakot foglalja magában, a Kárpát-medencében megtelepült korszakú zsidóság annotált kronológiáját (a történelmi előzmények bemutatása után) a honfoglalás utáni első évszázadtól a középkori magyar állam bukásáig. Ennek a közösségnek a története – és ez így marad (a török hódoltság korától eltekintve) még évszázadokon keresztül, egészen a 18. század végéig – az egységes közép-európai zsidó történelem részét képezi. A zsidó diaszpóra politikai és nyelvi határokon átnyúló egysége, kultuszközösségi-népi különállása, „mássága” evidenciának számított mind maguk, mind környezetük számára. (A magyarországi zsidók még 1807-ben is a „héber nemzet” tagjaiként említik magukat egy folyamodványukban.) A magyarországi zsidók története ebben az időszakban egy szellemileg és szociológiailag önmagába zárt néptöredék története, amely inkább csak elviselte, mintsem aktívan alakított a saját és környezete történelmét.

SUDÁR BALÁZS: DZSÁMIK ÉS MECSETEK A HÓDOLT MAGYARORSZÁGON

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK, ADATTÁRAK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 653 oldal,

ISBN: 978 963 9627 70 3

Az adattár tanulságait a szerző a kötet elejére helyezett tanulmányában foglalta össze. Ebben bemutatta a forrástípusokat, felvázolta az imahelyek különféle funkcióit, illetve azokat a nézőpontokat, ahonnan közelített hozzájuk. Hosszabban elidőzött az alapítványoknál, amelyeket a kérdéskör kulcsának vél. Nem vállalhatta viszont a hódoltsági alapítványok rendszerének és működésének áttekintését: véleménye szerint, ehhez még hosszú évek kutatására volna szükség. Az általánosságokhoz tartozik az imahelyek szolgálattevőinek rövid bemutatása is. Ezek után ért el a hódoltsági valósághoz, hajdanvolt alapkérdéseire, az imahelyek számához, az alapítók személyéből levonható tanulságokhoz, a településtörténeti eredményekhez. Úgy véli, talán ez a leglényegesebb rész: itt ragadhatjuk meg leginkább a „török világot”. A sort az épületek fizikai jellemzése zárja: ez inkább elnagyolt vázlatnak

tekinthető, s elsősorban gondolatébresztő eszmefuttatásnak szánja. Amit biztosan nem fog megtalálni a tisztelt olvasó: meg sem kísérli felidézni a hódoltság muszlim hitéletét. Ez a könyv csupán arról a keretről szól, amelyben a helyi muszlimok hitüket gyakorolták.

SOROZATON KÍVÜL MEGJELENT KÖTET (MTA BTK TTI)

KOVÁCS HENRIETT – KÖRMENDY KINGA – MÁZI BÉLA – OPLATKA ANDRÁS (SZERK. ÉS FORD.): „EZT KÖZTÜNK! ISTEN ÁLDJA!” SZÉCHENYI ISTVÁN VÁLOGATOTT LEVELEI

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2014, 584 oldal,
ISBN: 978-963-9627-82-6

Széchenyi István, amikor a katonaságot elhagyta és közéleti pályára lépett, egyetlen életcél tűzött maga elé: Magyarországot a többi európai nemzettel azonos szellemi és gazdasági színvonalra emelni. Ezért ajánlja fel birtokainak egyévi jövedelmét a Magyar Tudományos Akadémia megalapítására. A lótenyésztés érdekében támogatja a lóversenyeket, a polgári gondolkodás széles körű meghonosítása céljából társas egyesületek, kaszinók létrehozását kezdeményezi. A mezőgazdaság fejlesztésére gazdasági egyesületet hoz létre, hengeralmot alapít, folyószabályozásokat kezdeményez. A Dunában nemcsak úszik, hanem felismeri a vízi út nagy jelentőségét a kereskedelem számára. Elvállalja az Al-Duna szabályozásának diplomáciai és szervezési feladatát. A Lánchíd építésével állandó összeköttetést teremt Pest és Buda, de nagyobb léptékben az ország két része között. A hídvám mindenkire nézve kötelező fizetésének elfogadtatásával pedig közelebb viszi az országot a közteherviseléshez. A gőzhajózás és a vasutak, a színház és a magyar nyelv ügye egyszerre foglalkoztatják. Elképzeléseinek megvalósításához barátokat mozgósít, ellenfeleket nyer meg; küzd írásaiban, szóban, leveleiben. Magánéletét meghatározza az egy évtizedig tartó állhatatos, de reménytelennek tűnő szerelme, majd az imádott hölgy kezének elnyerésével számára addig ismeretlen helyzetbe kerül: nagycsaládos apa lesz. „A legnagyobb magyarról” írtak életrajzi regényt, készítettek tv-filmsorozatot, játékfilmet, műveiből több idézetválogatást is összeállítottak. A naplói író Széchenyit magyar fordításból is megismerhetjük. A gróf hatalmas terjedelmű, többnyelvű levelezéséből most először jelenik meg olyan magyar nyelvű válogatás, amely az egész életpályát áttekinti.

MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK SOROZAT (ISSN: 2064-5597)

TÓTH BENEDEK: MÉDIUMOK ÉS VALÓSÁGAIK. EGY RENDSZERELVŰ MÉDIAELMÉLET VÁZLATA

(MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK.)

MTA BTK, Budapest, 2014, 158 oldal,
ISBN: 978-963-9627-68-0

PAÁL VINCE (SZERK.): A SAJTÓ KULTÚRAKÖZVETÍTŐ SZEREPE 1867–1945. TANULMÁNYOK

(MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK.)
MTA BTK, Budapest, 2014, 112 oldal,
ISBN: 978-963-9627-69-7,

**VARSÁNYI KRISZTINA: „HÍRLIK, HOGY BETHLEN...”
BETHLEN GÁBOR FEJEDLEM A NÉMET-RÓMAI BIRODALOM KORABELI NYILVÁNOSSÁGA ELŐTT NÉMET NYELVŰ NYOMTATVÁNYOK TÜKRÉBEN**

(MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK.)
MTA BTK, Budapest, 2014, 222 oldal,
ISBN: 978-963-9627-77-2

SMUK PÉTER: A POLITIKAI DISKURZUSOK ALKOTMÁNYJOGI SZERKEZETE

(MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK.)
MTA BTK, Budapest, 2014, 167 oldal,
ISBN: 978-963-9627-83-3

MTA BTK – MÓT KIADVÁNYOK (ISSN: 2064-9918)

VÁSÁRY ISTVÁN-FODOR PÁL (SZERK.): MAGYAR ŐSTÖRTÉNET. TUDOMÁNY ÉS HAGYOMÁNYÖRZÉS

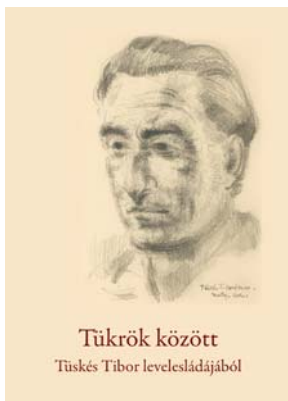
MTA BTK, Budapest, 2014, 431 oldal (A/4)
ISBN: 978-963-9627-87-1

„...mintegy negyven éve alakult meg Szegeden a Magyar Őstörténeti Munkaközösség. Az akkori több mint harminc résztvevő közül ezen a konferencián ketten szerepelünk csak, Vásáry István és jómagam. Ez azt mutatja, hogy van hagyomány és van megújulás. Öröm volt és megnyugtató érzés, hogy az elmúlt időszak alatt kialakult egy magas színvonalat képviselő új tudósgárda, amely előadásaival továbbvitte azt az ügyet, amelyet a szegedi munka kezdetén még közöttünk élt, de azóta már köreinkből eltávozott kiváló tudósok, Györffy György, László Gyula, Bóna István,

Kristó Gyula, Engel Pál, Szűcs Jenő, Szádeczky-Kardoss Samu, Hajdú Péter, Benkő Loránd, Ligeti Lajos és sokan-sokan mások hagytak ránk... A tudományok széles skálája vonult fel, a régészettől a biológián, a nyelvészen, a néprajzon, a történet-tudományon, a művelődéstörténeten és tudománytörténeten át a régészeti rekonstrukcióig. Megszólaltak a társadalomtudományoknak a mai nemzeti és csoporttudattal foglalkozó kutatói. Szót kaptak, ha csak egy-egy előadó által idézetten is a történeti természettudományok, elsősorban a kormeghatározásban és az éghajlat- és környezettörténetben illetékes szakmák. Ez egy valódi tudományok közötti együttműködés konferenciája volt.” (Róna-Tas András akadémikus)

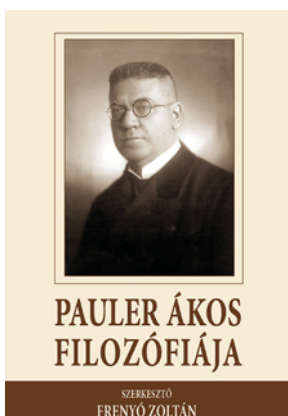
„Mi a célja most ennek az östörténeti seregszemlének, melyen a magyar tudományosság színe-java megjelenik, minden tudományág képviselőjében? Így a régészet, embertan, genetika, az írott forrásokon alapuló történelem, a nyelvtörténet, a néprajz, a művelődés- és tudománytörténet egyaránt jelen lesz. A kérdésre a válasz röviden: a számadás; annak felvázolása, hogy meddig jutottunk, hol tartunk, és milyen feladataink vannak a jövőre nézve. Egy ilyen számvetést minden nemzedéknek el kell végeznie (tehát 20-30 évenként), hogy minden nemzedék megfrissült ismeretekkel és szemlélettel vehesse újból birtokba az emberi tudás épületének rá eső részét. Nos, ismét eltelt bizonyos idő, és sokan szükségét láttuk egy új számadás elkészítésének. Reményeink szerint az előadások felvázolják egy-egy téma kutatásának jelenlegi állását, világosan utalva az eddig elért biztos eredményekre, és a kutatás irányait is kijelölik.” (Vásáry István akadémikus)

SOROZATON KÍVÜL MEGJELENT KÖTETEK (MTA BTK ÉS TÁRSKIADÓ, ILLETVE MÁSIK INTÉZET)

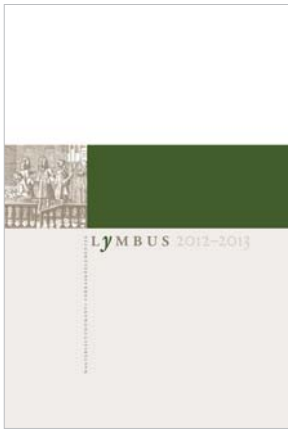
TÜSKÉS TIBOR: TÜKRÖK KÖZÖTT. TÜSKÉS TIBOR LEVELESLÁDÁJÁBÓL

Universitas Kiadó–MTA BTK, Budapest, 2014, 438 oldal,
ISBN: 978-963-9671-45-4

FRENYÓ ZOLTÁN (SZERK.): PAULER ÁKOS FILOZÓFIÁJA

MTA BTK Filozófiai Intézet, Budapest, 2014, 228 oldal
ISBN 978 963 5087 86 0

UJVÁRY GÁBOR (FŐSZERK.): LYMBUS. MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁS- KÖZLEMÉNYEK, 2012–2013

Balassi Intézet, MTA BTK, Magyar Nemzeti Levéltár, Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Országos Széchényi Könyvtár közös kiadásában. Budapest, 2014, 384 oldal,
ISSN: 0865 0632

FOLYÓIRATOK

HUNGARIAN HISTORICAL REVIEW (HHR)

2014-ben négy szám jelent meg.

A folyóirat általunk kezelt honlapja, ahol a szövegek nyilvánosak: <http://www.hunghist.org/>.

TÖRTÉNELMI SZEMLE

2014-ben négy szám jelent meg.

Online közzététel a honlapunkon: <http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle-archivum.html>.

VILÁGTÖRTÉNET

2014-ben négy szám jelent meg.

Online közzététel a honlapunkon: <http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/vilagtortenet-archivum.html>.

TERJESZTÉSRE ÁTADOTT, AZ MTA BTK TÁRSKIADÁSÁBAN MEGJELENT
KÖTETEK

**BALOGH MARGIT–VARGA SZABOLCS–VÉRTESI LÁZÁR (SZERK.):
KATOLIKUS ZSINATOK ÉS NAGYGYŰLÉSEK MAGYARORSZÁGON A 16–20.
SZÁZADBAN**

Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola, Pécsi Egyháztörténeti Intézet, MTA BTK
2014,
ISBN: 978-963-89536-6-7

**RÉFI ATTILA: A CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁRSÁG TÖRZSTISZTI KARA
A FRANCIA FORRADALMI ÉS A NAPÓLEONI HÁBORÚK KORÁBAN
(1792–1815)**

MTA BTK–Nádasdy Ferenc Múzeum, Sárvár–Bp., 2014,
ISBN: 978-963-89848-4-5

**SOMOGYVÁRI ÁGNES – SZENTPÉTERI JÓZSEF – V. SZÉKELY GYÖRGY
(SZERK.): TELEPÜLÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOK. SOLT–TÉTELHEGY,
KISKUNFÉLEGYHÁZA, AMLER–BÁNYA**

Kecskeméti Katona J. Múzeum–MTA BTK, 2014,
ISBN: 978-963-9815-37-7

**PÁLFFY GÉZA: A SZENT KORONA SOPRONBAN. NEMZETI KINCSÜNK
SOPRONI EMLÉKHELYEI**

Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára–MTA
BTK TTI, 2014,
ISBN: 978-963-8327-37-6

**ANDERS A.–BALOGH Cs.–TÜRK A. (SZERK.): AVAROK PUSZTÁI.
RÉGÉSZETI TANULMÁNYOK LŐRINCZY GÁBOR 60. SZÜLETÉSNAPIJÁRA**

MTA BTK MÖT–Martin Opitz, 2014,
ISBN: 978-963-9987-13-5

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SZOROZAT

FODOR PÁL – SOKCSEVITS DÉNES (FŐSZERK.): A HORVÁT-MAGYAR EGYÜTTÉLÉS FORDULÓPONTJAI – INTÉZMÉNYEK, TÁRSADALOM, GAZDASÁG, KULTÚRA / PREKRETNICE U SUŽIVOTU HRVATA I MAĐARA – USTANOVE, DRUŠTVO, GOSPODARSTVO I KULTURA

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

Az MTA BTK Történettudományi Intézet, a Horvát Történettudományi Intézet közös kiadásában megjelentetett horvát–magyar nyelvű tanulmánykötet. Budapest, 2015, 774 oldal

ISBN: 978-963-416-019-9

A horvát kollégákkal és társintézményekkel folytatott együtt működésre hivatalba lépésem első percétől kiemelt figyelmet fordítottam. Személyes elkötelezettségem oka nagyon egyszerű: abnormálisnak és elfogadhatatlannak tartottam, hogy a magyar és a horvát közgondolkodásból az 1990 előtti évtizedekben szinte kitörlődött a több mint 800 éves állam- és sorsközösség emlékezete. Szerencsére a kapcsolatok újjáépítésében volt mire támaszkodni. Az áttörés talán 2002-re tehető, amikor a Horvát Történettudományi Intézet és a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének munkatársai Horvátországban egy közös történetünk egészét áttekintő konferenciát tartottak, amelynek anyagát horvát kollégáink kötetben közre is adták. Ezúton, utólag is szeretném megköszönni mindenkinek, aki ennek a rendezvénynek a létrehozásában és sikerre vitelében részt vett, hiszen, mint utóbb kiderült: itt indult el valami, ami – talán visszavonhatatlanul – új pályára állított a horvát és a magyar történészek kapcsolatait. (Részlet Fodor Pál főigazgató előszavából)

HORVÁTH SÁNDOR – Ö. KOVÁCS JÓZSEF (SZERK.): ÁLLAMI ERŐSZAK ÉS KOLLEKTIVIZÁLÁS A KOMMUNISTA DIKTATÚRÁBAN

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 395 oldal,

ISBN: 978-963-9627-90-1

Horváth Sándor és Ö. Kovács József (szerk.): *Állami erőszak és kollektivizálás a kommunista diktatúrában* című, egy korábbi konferencia anyagára épülő könyvét bemutatva Csurgó Bernadett szociológus elmondta: örömmel tesz eleget a megtisztelő feladatnak, egy másik tudomány, a szociológia szemszögéből szeretné megvizsgálni a kötetet, és a témával ő is foglalkozott a hortobágyi kitelepítések történetének és a vidéki társadalom iránti érdeklődésének kapcsán. Nagyon fontos, hogy a többi szocialista országban zajló kollektivizálással kapcsolatban nemzetközi kitekintést találunk a kötetben. A kollektivizálás a társadalom művi átalakítására irányuló (social engineering) kísérletek egy lényeges fejezete, amely felveti a nyertesek és vesztesek, a mobilizálás és demobilizálás témakörét. A lokális „mikrofúrások” mindig érdekes adatokat tárnak fel ezekről a folyamatokról, az erőszak személyes, strukturális és társadalmi formáiról és az azokra adott társadalmi válaszokról, táj és társadalom egymásra hatásáról. A kollektivizálás a magyar történelem egyik legtraumatikusabb eseménye. A kötet kultúrtörténeti elemzésekkel színesített tanulmányai túlmennek a témában megszokott „szenvédéstörténet”

jellegén, új fejezetet nyitva a kollektivizálás és az erőszak történetének diskurzusában. Szó esik a szocialista hétköznapiokról a faluközösség átalakulásáról, a szocialista ünnepek által gyakorolt kulturális erőszakról. Ily módon a könyv kiemeli a mezőgazdasági kollektivizálás történetét az agrártörténeti és néprajzi összefüggésekből, és egy szélesebb körű, társadalomtörténeti diskurzus részévé teszi azt, ismét bebizonyítva a vidéktörténeti kérdések tágabb társadalmi jelentőségét.

PÁLFFY GÉZA: A MAGYAR KIRÁLYSÁG ÉS A HABSBERG MONARCHIA A 16. SZÁZADBAN

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK)

(MÁSODIK KIADÁS) MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 564 oldal,

ISBN: 978-963-9627-31-4

A nagy érdeklődésre tekintettel már második kiadásában napvilágot látó kötet a Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia ez ideig szisztematikusan alig kutatott, 16. századi sokrétű kapcsolatrendszerét vizsgálja. A könyv elsősorban azt a folyamatot elemzi, hogy az 1526. évi mohácsi csatát követően a megmaradt magyar állam miként csatlakozott a Habsburgok Közép-Európában német–osztrák, magyar és cseh területekből létrejövő ún. összetett államához (composite state). A monográfia részletesen feltárja, hogy a katonai, pénzügyi és gazdasági téren egyaránt erős integráció ellenére a Magyar Királyság milyen módon tudta megőrizni különleges pozícióját a Bécsből, majd a századvégen részben Prágából irányított Habsburg államszövetségben. Magyar, osztrák, szlovák és horvát levéltárakban végzett kutatásokra építve Pálffy Géza számos területen hoz újdonságokat és árnyalja eddigi ismereteinket. A kötet feltérképezi, hogy a magyar arisztokraták, főpapok és nemesek miként vettek részt a bécsi és prágai uralkodói udvarbeli döntéshozatalban. Részletesen bemutatja az oszmánok ellen Magyar- és Horvátország területén kiépített új határvédelmi rendszert, valamint külön fejezetekben foglalkozik a Magyar Királyság sokrétű (katonai, pénzügyi, gazdasági) közép-európai szerepével (mint védőbástya, meghatározó jövedelemforrás és éléskamra). A szerző kiemelt figyelmet szentel a szuverenitás intézményeinek (országgyűlés, uralkodókoronázás, vármegyék) és szimbólumainak (magyar korona, címerek, zászlók, pecsétek) is, érzékletesen bemutatva, miként volt lehetséges a több területen erős centralizáció ellenére a királyság szuverenitásának és a magyar rendek befolyásának megőrzése, azaz miként maradhatott meg a Magyar Királyság a közép-európai Habsburg Monarchia legönállóbb államának. Az MTA BTK TTI „Lendület” Szent Korona Kutatócsoport támogatásával újra megjelenő monográfia összességében számottevő mértékben módosítja azt a hagyományos felfogást is, amely a kora újkori magyar történelmet a Habsburg-dinasztiából származó magyar uralkodók ellen vezetett szabadságharcok sorozataként mutatja be. E koncepció helyett elsősorban a mindenkori kompromisszumkényszerek és kiegyezésrendszerek keretében elemzi a magyar történelem 1526 utáni sorfordulóit.

STEFANO BOTTONI: A VÁRVA VÁRT NYUGAT. KELET-EURÓPA TÖRTÉNETE 1944-TŐL NAPJAINKIG

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK)

(2. JAVÍTOTT KIADÁS) MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 362 oldal,

ISBN: 978-963-9627-79-6

Honnan ered az a fogalom, hogy „Kelet”-Európa? Mikor, hogyan használták és mit értettek ez alatt a huszadik század folyamán? Van-e még értelme Kelet-Európáról beszélni és Kelet-Európa történetéről írni a hidegháború utáni egyesülő Európában? Kelet-Európa korántsem stabil, sőt állandóan változó földrajzi elnevezés. Minden tudományos vagy politikai közösség másképp értelmezi, és a földrajzi meghatározás mögött nem csak szakmai, hanem (ön)legitimációs törekvések és emocionális érvek állnak. Miközben Nyugaton egyszerű szakmai evidencia, a mai „kelet-európaiak” számára Kelet-Európa történeti és erkölcsi stigmának számít. Ezzel is magyarázható az a paradoxon, hogy minden fontosabb nyugati egyetemen működik egy kelet-európai tanulmányok központja – ezzel is elismerve a régió létjogosultságát, miközben a volt szovjet tömb országokban feledésbe merül a régió sajátos 1944 és 1990 közötti „sorsközössége”. Jelen kötet egy összehasonlító szemléletű, problémaközpontú szintézis Kelet-Európa jelenkori történelméről, amely igyekszik az általános kronologikus összefoglalást tematikus megközelítéssel vegyíteni, középpontba állítva az egyes országok gazdasági és társadalmi fejlődését. Csak egy „totális” igényű megközelítéssel magyarázható el az utóbbi évtizedek legfontosabb tanulsága: miért csökken, anélkül hogy eltűnne, a „szürkezőnákát” a Nyugattól elválasztó politikai és gazdasági távolság. Anélkül, hogy teljes mértékben elfogadnánk azt az „orientalizmus-kritikát”, amely úgy tekint a mai Kelet-Európára, mint a szívtelen nyugati kapitalizmus gyarmatára, el kell ismernünk, hogy valamilyen szinten „Kelet”-Európa továbbra is létező fogalom, mivel az utóbbi 25 évben sem csökkentek számottevően a „két” Európát keresztülmetsző társadalmi egyenlőtlenségek. A szerző kritikai összefoglalója annyit tesz, hogy az olvasó elé tárja azokat a leülepedett „emlékezettrétegeket”, amelyek ma is összetartják ezt a régiót, és megnehezítik a Nyugathoz való várva várt felzárkózást.

TÓTH FERENC: EGY MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ FRANCIA DIPLOMATA ÉLETPÁLYÁJA

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 313 oldal,

ISBN: 978-963-9627-95-6

A magyar származású François de Tott báró még napjainkban is meglehetősen titokzatos és kevésbé ismert személyiségnek számít. Egyfelől e diszkrét és rejtélyes egyéniség a korszak titkos diplomáciájában tevékenykedett – ahogyan már szenge gyermekkorától erre a szerepre szánták –, másfelől pedig Tott báró teljes mértékben megtestesítette a felvilágosodás korának kozmopolita európaiságát, mivel élettörténete egyik nemzet történelmének konvencionális keretébe sem illeszkedik igazán. Emiatt az életéről szóló levéltári források többségét mindeddig sem a francia, sem a magyar történészek nem dolgozták fel kellő alaposítással ahhoz, hogy azokból egy valóban részletes és átfogó életrajz álljon össze. A kötet szerzőjének a célja, hogy történelmi forrásokon alapuló hiteles képet rajzoljon a felvilágosodás kori nemzetközi kapcsolatok e kiemelkedő képviselőről. Elsősorban történelmi életrajzról van szó, amelynek segítségével megérthetjük, hogy e személyiség életpályája milyen helyet foglalt el a francia diplomácia összetett palettáján.

TURBUCZ DÁVID: A HORTHY-KULTUSZ, 1919–1944

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 463 + 32 oldal,
ISBN: 978-963-416-011-3

A kötet részletes, teljességre törekvő áttekintést kíván adni Horthy Miklós vezérkultuszáról, hozzájárul a vezérkultuszok alaposabb megismeréséhez, illetve bővíti ismereteinket az úgynevezett Horthy-korszak politikai életével, politikai kultúrájával és szimbolikus politikájával, a média és a propaganda működésével kapcsolatban. A szerző kutatásai során a politikai antropológia, a diszkurzív politikatudomány, a médiatörténet-írás és a történeti, politikai kultuszok kutatásának fokozatosan bővülő szakirodalmára és a történettudomány eddigi kutatási eredményeire támaszkodott.

BÓDY ZSOMBOR – HORVÁTH SÁNDOR (SZERK.): 1944/1945: TÁRSADALOM A HÁBORÚBAN

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 309 oldal,
ISBN: 978-963-416-013-7

Részlet a honlapon megjelentett ismertetőből:

Hogyan jelent meg a háborús világégés és 1945 a magánlevelekben, a naplókban és a visszaemlékezésekben? Miként változott meg Horthy Miklós kultusza a háború hatására? Hogyan lehetett lakáshoz jutni a háború alatt? Mi motiválta egy politikai gyilkosság vagy egy népbírósi per szereplőit? Hogyan befolyásolhatták sorsuk elbeszélését a soá túlélői? Hová lettek a háború során az erdélyiek? Miként vonult be mindez a magyar irodalomba? A háborút és az 1945-ös politikai változásokat a hétköznapiakban nem ugyanúgy érzékelték a különböző generációk vagy társadalmi csoportok tagjai, a nők és férfiak, az eltérő felekezetek tagjai, falusiak vagy városiak, katonák vagy civilek. Nem volt a háborúnak és a berendezkedő diktatúrának egyetlen, egységes tapasztalata, mint ahogy 1945 is lehetett a remény és a reménytelenség éve, attól függően, hogy ki beszélt róla. Kötetünk éppen ezt a sokféleséget szeretné feltárni, hogy érthetőbbé tegye az egyik legfontosabb és legtömegesebb 20. századi tapasztalatnak, a háborúnak és a diktatúra kiépülésének társadalomra gyakorolt hatásait. Ezen keresztül válik lehetővé az 1944–1945-ös korszakhatár új értelmezéseinek kidolgozása, amelyek meghaladják a megkövesedett, kiüresedett emlékezetpolitikai viták sztereotípiáit.

C. TÓTH NORBERT – NEUMANN TIBOR (SZERK.): KERESZTESEKBŐL LÁZADÓK. TANULMÁNYOK 1514 MAGYARORSZÁGÁRÓL

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 375 oldal,
ISBN: 978-963-416-012-0

Jelen kötet egy évforduló-centrikus megemlékezés eredményeit tartalmazza. 2014-ben volt 500 éves – a történetírásban meggyökeresedett szóhasználattal – a Dózsa-féle parasztháború eseménysorozata. Ebből az alkalomból több szakmai megemlékezést, konferenciát rendeztek határon innen és túl. A konferenciák közül hatásában kiemelkedett az, amelyet 2014. november 6–7-én Nyíregyházán, a Jósza András Múzeumban tartottak Szabó Sarolta és C. Tóth Norbert szervezésében. Kötetünk lényegében az itt elhangzott történész-előadások írott változata, de több szempontból is kilóg az ilyenkor szokásos „megemlékező” és a korábbi kutatásokat összegző tanulmánykötetek közül. Ha az olvasó sokat tud 1514-ről,

bosszankodhat is, hiszen bizonyos lehet benne, hogy eddigi biztos tudását cáfolják a következő lapokon. Ugyanakkor örülhet is, együtt azzal, aki eddig keveset tudott Dózsáékról, hiszen megérezheti az új tudás születésének izgalmát és lendületét. Bátran kimondható tehát, hogy historiográfiai értékű kötetet tart kezében az olvasó. (Részlet Ráczy György Előszavából)

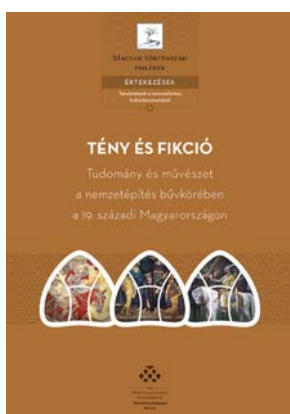
**CSUKOVITS ENIKŐ: MAGYARORSZÁGRÓL ÉS A MAGYAROKRÓL.
NYUGAT-EURÓPA MAGYAR-KÉPE A KÖZÉPKORBAN**

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 307 oldal,
ISBN: 978-963-416-014-4

Jelen kötet hiánypótló céllal született: megírásával a kérdés első hazai monografikus feldolgozására vállalkozik a szerző. A munka megkezdésekor már-már teljesíthetetlen célt tűz maga elé: nem egy kiválasztott forrás, nem egy kiválasztott ország, nem egy szűkebb időszak magyar-képét akarta megismerni, hanem a lehető legszélesebb forrásbázisra támaszkodva, Nyugat-Európa középkori magyar-képéről szeretett volna minél teljesebb panorámát kapni.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK.

**TANULMÁNYOK A NACIONALIZMUS KULTÚRTÖRTÉNETÉBŐL CÍMŰ
ALSOROZAT**

**LAJTAI MÁTYÁS – VARGA BÁLINT (SZERK.): TÉNY ÉS FIKCIÓ.
TUDOMÁNY ÉS MŰVÉSZET A NEMZETÉPÍTÉS BŰVKÖRÉBEN A 19. SZÁZADI
MAGYARORSZÁGON**

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK. TANULMÁNYOK A NACIONALIZMUS KULTÚRTÖRTÉNETÉBŐL.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 215 oldal,
ISBN: 978-963-9627-98-7

2013 őszén azzal a céllal alakult Gyáni Gábor és Dávidházi Péter vezetésével 25 főt összefogó OTKA-kutatócsoportunk, hogy rendszerezze a különböző művészetek és tudományterületek szerepét a nemzetté válás összetett folyamatában a 19. századi Magyarországon. A kutatócsoport tagjai arra vállalkoznak, hogy a történetírás, az irodalomtörténet-írás, a művészettörténet-írás, a néprajztudomány, a zenetudomány, a filozófia, valamint a régészet tárgyát illetően és a szóban forgó tudományok eszköztárának a hasznosításával integrált vizsgálódást folytassanak a 19. századi magyar nacionalizmus mint kulturális entitás jelenségéről. Most induló könyvsorozatunk első kötete tíz tanulmányt tartalmaz, amelyek a tény és fikció, valóság és reprezentáció határmezsgyéjét vizsgálják a fenti időszakban egy-egy részprobléma és diszciplína szemszögéből.

BARÁTH MAGDOLNA – GECSÉNYI LAJOS: FŐKONZULOK, KÖVETEK, NAGYKÖVETEK 1945–1990

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ADATTÁRAK)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 305 oldal,

ISBN: 978-963-416-007-6

A második világháborút követően a Külügyminisztérium személyzete zömében érintetlen maradt. A változások a kommunista hatalomátvétel előkészítésének fényében, 1947 nyarán, Nagy Ferenc miniszterelnök eltávolítását követően kezdődtek, amikor egyes külképviseltek teljes állománya az emigrációt választotta. 1948-ban azután bekövetkezett a régi tisztviselők tömeges eltávolítása. Ezzel párhuzamosan megindult egy új diplomáciai elit felépítése, melynek alapvető kritériuma a kommunista párttagság, a „megbízhatóság” volt. Ez azonban nem pótolhatta a szakmai és nyelvi képzést. A növekvő követelményeknek megfelelően az 1950-es években mind többen kerültek vezető posztokra a rövid életű Külügyi Főiskola hallgatói és a „szovjet ösztöndíjasok”, majd ezt követően a moszkvai diplomataképzőben vagy a budapesti egyetem jogi karának levelező tagozatán, de legfőképpen a közgazdasági egyetemen végzetek közül. A kötet az 1945–1948 után átalakult külügyi vezető réteg 397 tagjának életrajzi adatait és a külügyi szolgálat archontológiáját teszi közzé. Az adattárat Baráth Magdolna tanulmánya fogja keretbe áttekintve Magyarország külkapcsolatainak alakulását, a külügyi apparátus utánpótlását, iskolázottságát, a külügy és az állambiztonság kapcsolatát.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK – EGYHÁZTÖRTÉNETI FORRÁSOK I.

ALSOROZAT (ISSN: 2416-0873)

BEKE MARGIT: A MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKKARI TANÁCSKOZÁSOK TÖRTÉNETE ÉS JEGYZŐKÖNYVEI 1945–1948 KÖZÖTT

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK – EGYHÁZTÖRTÉNETI FORRÁSOK I.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 605 oldal,

ISBN: 978-963-9627-94-9

A püspökkari konferencia intézménye Magyarországon a rendi hagyományokban gyökerezve fokozatosan alakult ki, a 19. században már rendszeresen megtartották és azokról 1892 óta jegyzőkönyveket vezettek. A protocollumok a magyar katolikus egyház 19–20. századi történetének legfontosabb forrásai. Az 1919-től 1944-ig, valamint az 1945-től 1948-ig terjedő időszak jegyzőkönyveit 1992-ben, illetve 1996-ban Beke Margit, az 1949–1965 közötti periódus püspökkari tanácskozásainak dokumentumait 2008-ban Balogh Margit adta közre. A második világháborút követő három év anyagát tartalmazó kötet mára hiánycikké vált, ami önmagában indokolná az újrakiadást. Ezúttal azonban sor került a dokumentumok kiegészítésére és jegyzetelésére is. A magyar katolikus püspökkari tanácskozások története és jegyzőkönyvei 1945–1948 között című forráskiadvány bevezető tanulmánya, a dokumentumok összegyűjtése és sajtó alá rendezése újfent Beke

Margitnak, az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Egyháztörténeti Bizottsága elnökének az érdeme. A jegyzőkönyvek pontosan visszatükrözik: miként élte meg a katolikus egyház a sorsdöntő politikai változásokat és milyen választ adott a felszínre került társadalmi problémákra.

ADRIÁNYI GÁBOR – BÁRÁNY ZSÓFIA (SZERK.): AZ 1863. ÉVI KALOCSAI TARTOMÁNYI ZSINAT

(MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK – EGYHÁZTÖRTÉNETI FORRÁSOK 2.)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 176 oldal,
978-963-416-005-2

Az 1863. évi kalocsai tartományi zsinat válogatott dokumentumainak publikálása nyitja a zsinati dokumentumközlések sorát. Az iratok felkutatása, rendszerezése, szakszerű elemzése és jegyzetelése Adriányi Gábor professzor érdeme, aki személyében a zsinati kérdéskör legavatottabb nemzetközi és hazai szaktekin-télyét tisztelhetjük, és aki számos tanulmányban foglalkozott a különböző típusú zsinatok történetével. A most közölt szövegek többsége először jelenik meg nyomtatásban. A zsinati körlevél (6. dokumentum), továbbá Giacinto de Ferrari domonkos szerzetesnek, a Congregatio Concilii konzultorának 1864. március 18-án kelt szakbírálata (11–12. dokumentum), illetve a Fővárosi Lapokban 1870. július 6-án „Római levelek I. június 30.” című tudósítás (14. dokumentum) viszont már nyomtatott formában napvilágot látott. A dokumentumok – kettő kivétellel – latin nyelvűek, de Adriányi Gábor bevezető tanulmánya a nyelvet nem értők számára is kellő eligazítást ad az iratok tartalmáról.

MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK SOROZAT (ISSN: 2064-5597)

KLESTENITZ TIBOR (SZERK.): A MÉDIATÖRTÉNET ÉS AZ EGYHÁZTÖRTÉNET METSZÉSPONTJAI

(MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK)

A könyv az MTA BTK Médiatudományi Kutatócsoportjának és az NMHH Médiatudományi Intézetének szakmai együttműködésével készült. MTA BTK, Budapest, 2015, 143 oldal,
ISBN: 978-963-9627-91-8

A 19. században az egyházak a modern tömegsajtó kialakulásának következtében komoly kihívással szembesültek. Az írni-olvasni tudás növekvő szintje, illetve a sajtó olcsó, könnyen elérhető tömegtermékké válása erős vetélytársat teremtett a szószékek számára. A kihívásra kommunikációjuk megújításával válaszoltak, amiben nagy szerepet töltöttek be újonnan megindított sajtótermékeik – a gyermeklapoktól kezdve egészen a politikai hírlapokig. A versenyképes sajtó megteremtésével kapcsolatos törekvések gyakran összekapcsolódtak a felekezeti identitás megerősítésének szándékával. A modern viszonyok között a felekezeti öntudat újrafogalmazására törekedő csoportok ugyanis kiemelt fontosságot tulajdonítottak a közösség sajtójának, amelynek sikerétől az egyházhoz való kötődések megerősítését és politikai befolyásuk növelését remélték. Jelen kötet tanulmányai a 19–20. századi médiatörténet és – elsősorban, de nem kizárólagosan – a katolikus egyháztörténet metszéspontjait vizsgálják.

KLESTENITZ TIBOR – SZ. NAGY GÁBOR (SZERK.): MÉDIATÖRTÉNETI TANULMÁNYOK 2014

(MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK)

A könyv az MTA BTK Médiatudományi Kutatócsoportjának és az NMHH Médiatudományi Intézetének szakmai együttműködésével készült. MTA BTK, Budapest, 2015, 274 oldal, ISBN: 978-963-416-018-2

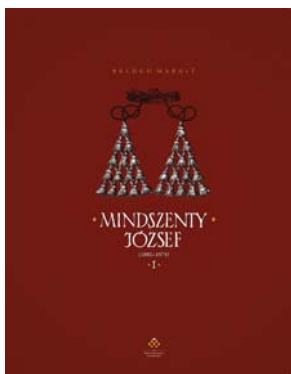

NAVRATYIL ZOLTÁN: GONDOLATOK NÉVJOGRÓL, SZÓLÁSSZABADSÁGRÓL.

(MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK)

A könyv az MTA BTK Médiatudományi Kutatócsoportjának és az NMHH Médiatudományi Intézetének szakmai együttműködésével készült. MTA BTK, Budapest, 2015, 119 oldal, ISBN: 978-963-9627-97-0

SOROZATON KÍVÜLI KÖTETEK

BALOGH MARGIT: MINDSZENTY JÓZSEF. I-II.

MTA BTK, Budapest, 2015, 1572 oldal, ISBN: 978-963-416-002-1ö

A kötetet bemutatóján Szabó Csaba történész-levéltáros, a Magyar Nemzeti Levéltár fősztályvezetője ismertette. Kifejtette: a kétkötetes monográfia nemcsak fizikai valóságában súlyos mű – több mint négy kiló –, hanem témájában és tartalmában is. Komoly bátorság kellett a megírásához, mert hatalmas felkészültséget, forrás- és szakismeretet, rendkívüli szorgalmat, empátiát követelt meg a szerzőtől az életrajz elkészítése. Ráadásul attól a pillanattól kezdve, hogy az első szavakat leírta, számolnia kellett majdani olvasói elfogadó vagy elutasító véleményével. Mindszenty József ugyanis életében és halála után is megosztó személyiség volt, és az is maradt a mai napig. Megvetés, elítélés ugyanúgy jellemezte és jellemzi ma is a bíborossal kapcsolatos véleményeket, mint ahogy a tisztelet, a nagyrabecsülés, a rajongás. Szabó Csaba szerint nem biztos, hogy ez feltétlenül csak a hercegprímás jellemvonásának, gondolkodásának eredménye. Talán éppen ez a kötet segít bennünket abban, hogy értő, figyelmes és türelmes olvasással tárgyilagosan ítéljük meg Mindszenty József személyét. Balogh Margit mindent elkövetett annak érdekében, hogy ez így legyen. Sokáig érlelte a munkát, évekig gyűjtötte a dokumentumokat, rengeteg emberrel konzultált. Az előadó felidézte, hogy a szocializmus évtizedeiben több-kevesebb megszakítással tizenkilenc évig börtönben raboskodó Lénárd Ödön piarista szerzetes azt mondta neki egyszer, hogy akkor kezdődik majd el a magyar katolikus egyház 1945 utáni történetének tisztességes feldolgozása, ha valaki majd megírja a bíboros, hercegprímás életrajzát. Nehéz fel-

adata lesz – tette hozzá. Szabó Csaba egyúttal rámutatott, hogy Balogh Margit huszonöt éve foglalkozik behatóan Mindszenty József személyével és munkásságával. A kötet megszületése pedig tizenöt év elmélyült és minden részletre kiterjedő munka eredménye. Balogh Margit 58 levéltárban, 278 fondban kutatott; alaposságára jellemző, hogy az 1572 oldalas műben 170 oldalt tesz ki a bibliográfia, a források megjelölése, a névmutató.

**KOSÁRY DOMOKOS – KULCSÁR KRISZTINA – SZAKÁLY ORSOLYA:
BEVEZETÉS MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETÉNEK FORRÁSAIBA ÉS IRODALMÁBA. I. ÁLTALÁNOS RÉSZ, 4. VÁROSI, MEZŐVÁROSI ÉS KÖZSÉGI LEVÉLTÁRAK ÉS FORRÁSKÖZLÉSEK I–II.**

Az MTA BTK Történettudományi Intézet és a MNL OL együttműködésében megjelentetett kötet. Budapest, 2015, 1581 oldal,
ISBN: 978-963-9627-99-4

**BALOGH CSILLA – PETKES ZSOLT – SUDÁR BALÁZS – ZSIDAI ZSUZSA
(SZERK.) ...IN NOSTRA LINQUA HRINGE NOMINANT. TANULMÁNYOK
SZENTPÉTERI JÓZSEF 60. SZÜLETÉSNAPIJA TISZTELETÉRE**

MTA BTK–Kecskeméti Katona József Múzeum (közös kiadvány). Budapest, 2015, 346 oldal,
ISBN: 978-963-416-001-4 2015

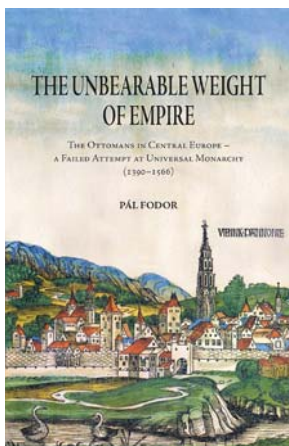
**JAKÓ ZS. – HEGYI G. – W. KOVÁCS ANDRÁS (SZERK.): ERDÉLYI OKMÁNYTÁR
IV. (1360–1372). OKLEVELEK, LEVELEK, ÉS MÁR ÍRÁSOS EMLÉKEK
ERDÉLY TÖRTÉNETÉHEZ**

Közös kiadásban az MNL Országos Levéltára és az MTA BTK Történettudományi Intézet. Budapest, 2015, 638 oldal,
ISBN: 978-963-9627-88-8

Jakó Zsigmond (1916–2008) Biharfélegyházán született. Egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem történelem karán végezte Mályusz Elemér tanítványaként. A budapesti egyetemen és a Magyar Országos Levéltárban való szolgálat után 1941-ben az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárába, Kolozsvárra került. 1942-től kezdődően előbb az ottani magyar, majd pedig a Babeş–Bolyai egyetemen a középkori történelem és történelmi segédtudományok tanáraként nemzedékeket nevelt az erdélyi történetkutatásnak. 1941 és 1950 között a magyar kutatás korszerű műhelyévé fejlesztette az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárát, melyet a magánlevéltáraknak a pusztításoktól való mentése által pótolhatatlan értékkel gazdagított. 1990 után az Erdélyi Múzeum-Egyesület elnökeként irányította az erdélyi magyar tudományosság újjászervezését. Erdély történetével, középkori forrásainak feltárásával és kritikájával kapcsolatos eredményei, korszerű, új módszerek meghonosítását célzó törekvései, emberi és tu-

dósi magatartása jelentős befolyást gyakorolt az erdélyi magyar történetkutatásra. Kutatói, nevelői és tudományszervező munkásságának elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletbeli, a Román Akadémia rendes tagjává választotta; az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a Ráday Akadémia díszdoktorává avatta, a Magyar Köztársaság pedig Széchenyi-díjjal tüntette ki. Munkáinak bibliográfiája a születésének nyolcvanadik évfordulójára az Erdélyi Múzeum-Egyesület által kiadott emlékkönyvben, illetve az Erdélyi Múzeum folyóiratnak a szerző kilencvenedik születésnapjáról megemlékező számában található meg. Mindvégig tevékeny és öntudatos életének 93. évében hunyt el Kolozsvárott.

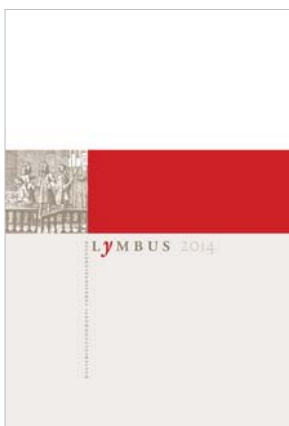
Abból a felismerésből kiindulva, hogy az erdélyi múlt régi forrásai csak nemzetközi munkamegosztással tárhatók fel, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára teret biztosít kiadványai sorában a magyar kutatás ilyen eredményeinek közzétételére. Ezzel a sorozatával a középkori erdélyi vajdaság okleveles forrásainak kritikai számbavételét kezdte el, amit – az elképzelés szerint – idővel a fejedelemség, majd a nagyfejedelemség történetének legfontosabb egyéb iratanyaga követne. E középkori regesztakötetek a különböző országokban fennmaradt, eddig közöletlen és közzétett erdélyi vonatkozású teljes okleveles anyagról, valamint az azzal kapcsolatos magyar és külföldi forráskritikai irodalom egészéről kívánnak tájékoztatni; a már közölt és eddig ismeretlen oklevelekről egyaránt magyar nyelvű kivonatokban, a határjárásokat és a legfontosabb egyéb részleteket eredeti latin szövegükben adva vissza. A kötetek használatát mindenre kiterjedő név- és tárgymutató, valamint a regesztázott források DL- és DF-jelzeteinek felsorolása segíti elő.

FODOR, PÁL: THE UNBEARABLE WEIGHT OF EMPIRE

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2015, 176 oldal,
ISBN: 978-963-9627-93-2

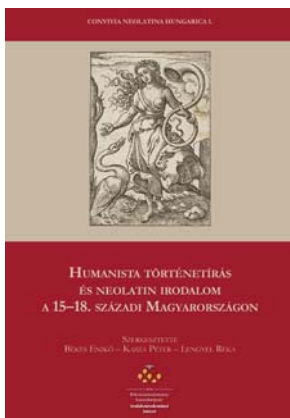
This book seeks to understand why the Ottoman Empire was constantly at war, why it persistently attacked Hungary for more than a hundred years and why Ottoman leadership regarded Hungary, or more broadly, Central Europe as the most important of its frontlines in the early sixteenth century. The study's primary aim is to offer a more realistic picture of the role of the Hungarian/Central European frontier in Ottoman politicomilitary planning. In doing so, the book attempts to show how the conflict in this region affected the fate of the Ottoman Empire in the long run and how a series of erroneous decisions on the part of the Ottoman court led to the failure of its universalist imperial programme. In addition, the author challenges some trends in recent historiography of the Ottoman Empire that go too far in entangling Ottoman and European history.

AZ MTA BTK KÜLÖNBÖZŐ INTÉZETEIVEL, ILLETVE EGYÉB INTÉZMÉNYEKSEL EGYÜTTMŰKÖDÉSSEN KÉSZÍTETT KÖTETEK

UJVÁRY GÁBOR (FŐSZERK.): LYMBUS. MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁS-KÖZLEMÉNYEK, 2014

Közös kiadás: Balassi Intézet, MTA BTK, Magyar Nemzeti Levéltár, Nemzetközi Magyarástudományi Társaság, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 2015, 397 oldal,
ISSN: 0865-0632

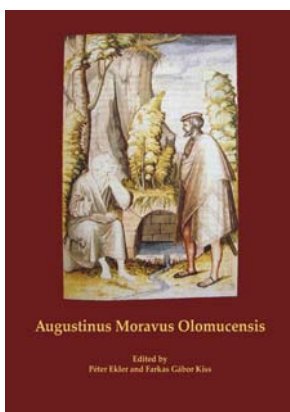

BÉKÉS ENIKŐ – KASZA PÉTER – LENGYEL RÉKA (SZERK.): HUMANISTA TÖRTÉNETÍRÁS ÉS NEOLATIN IRODALOM A 15–18. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON

(CONVIVIA NEOLATINA HUNGARICA)

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet sorozatában megjelent kötet. Budapest, 2015, 300 oldal,

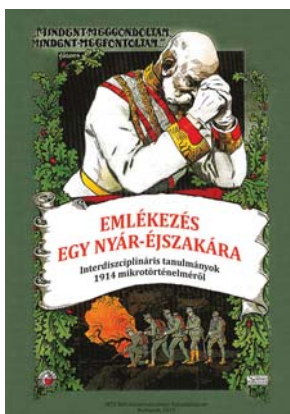
ISBN: 978-615-5478-15-4

EKLER P. – KISS F. G. (SZERK.): AUGUSTINUS MORAVUS OLOMUCENSIS

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet – Országos Széchényi Könyvtár közös kiadásában megjelent konferenciakötet. Budapest, 2015, 216 oldal,

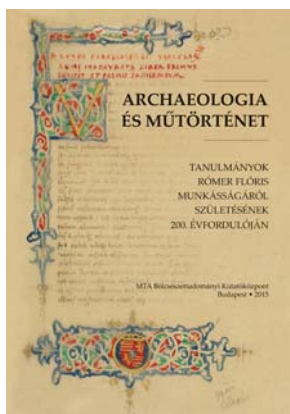
ISBN: 978-963-200-636-9

KAPPANYOS ANDRÁS (SZERK.): EMLÉKEZÉS EGY NYÁR-ÉJSZAKÁRA

Az MTA BTK kiadásában megjelent több intézetet érintő konferenciakötet. Budapest, 2015, 375 oldal,

ISBN: 978-963-416-017-5

KERNY TERÉZIA – MIKÓ ÁRPÁD (SZERK.): ARCHAEOLOGIA ÉS MŰTÖRTÉNET. TANULMÁNYOK RÓMER FLÓRIS MUNKÁSSÁGÁRÓL SZÜLETÉSÉNEK 200. ÉVFORDULÓJÁN

Az MTA BTK kiadásában megjelent konferenciakötet.

Budapest, 2015, 278 oldal,

ISBN: 978-963-416-021-2

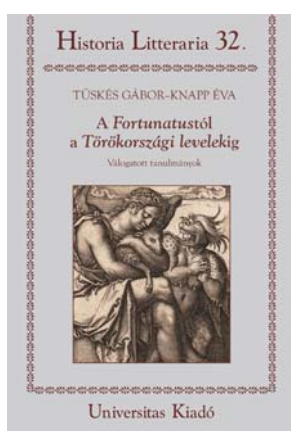

FRENYÓ ZOLTÁN: KORFORDULÓN. FILOZÓFIAI TANULMÁNYOK

MTA BTK Filozófiai Intézet, Budapest, 2015, 270 oldal

ISBN: 978-963-416-015-1

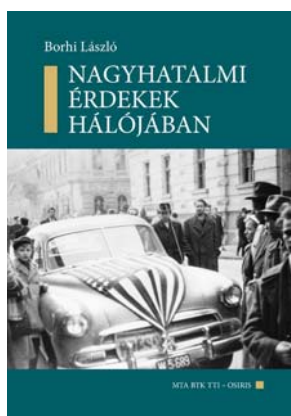
MÁS KIADÓKKAL KÖZÖS KIADÁSÚ KÖTETEK

KNAPP ÉVA – TÜSKÉS GÁBOR (SZERK.): A FORTUNATUSTÓL A TÖRÖKORSZÁGI LEVELEKIG

(HISTORIA LITTERARIA 32.)

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet sorozatában, az MTA BTK és az Universitas Kiadó gondozásában megjelentetett kötet. Budapest, 2015, 703 oldal, nyomdai előkészítést az MTA BTK TTI munkatársai végezték.

BORHI LÁSZLÓ: NAGYHATALMI ÉRDEKEK HÁLÓJÁBAN

Az MTA BTK TTI–Osiris közös kiadásában. Budapest, 2015, 504 oldal,

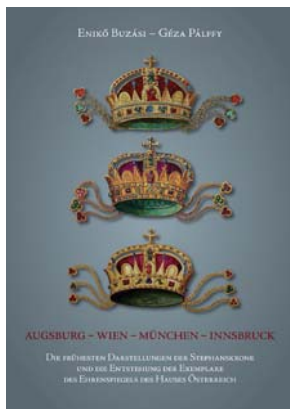
ISBN: 978-963-276-258-6

A kézirat szerkesztését és a nyomdai előkészítést az MTA BTK TTI munkatársai végezték.

E kötet a magyar–amerikai kapcsolatok történetén keresztül a közelmúlt fontos kérdéseit tárgyalja. Miként függött össze Kállay Miklós kiugrási politikája, a szövetségesek katonai stratégiája és Magyarország német megszállása? Tehetett-e volna valamit az Egyesült Államok Magyarország szovjetizálása ellen? Hogyan süllyedtek mélypontra a magyar–amerikai kapcsolatok és miként próbálta az amerikai politika aláaknázni a kommunista rendszert az ötvenes években? Miként határozta meg a nukleáris fegyverkezési verseny az amerikai és a szovjet politikát az 1956-os forradalom alatt? Elhibázott volt-e az amerikai politika, egyáltalán volt-e esély a külföldi beavatkozásra? A Kádár-korszakra áttérve a könyv arra keresi a választ, hogy miként sikerült az amerikaiaknak rákényszeríteni a magyar vezetést az amnesztiára, hogyan alakult az amerikai követségre menekült Mindszenty József sorsa, hogyan került haza Fort Knoxból a Szent Korona. Miként sikerült a gazdasági és kulturális politikának aláaknázni a Kádár-rendszert és mi készítette a magyar vezetést arra, hogy belesétäljön az amerikai csapdába? Hogyan csaptak össze ennek kapcsán az MSZMP reformerei és konzervatívjai, valamint az állambiztonság és a külügy által képviselt politikai irányvonalak? A kötet utolsó fejezete a rendszerváltást járja körül és arra keresi a választ, hogy az egypárt-

rendszer összeomlásában és a megszálló hatalom kivonulásában milyen szerepet játszott a nemzetközi politika, illetve a magyar belpolitikai átalakulás összjátéka. Végső soron: mely történelmi pillanatokban volt az Egyesült Államoknak meghatározó szerepe a magyar történelem alakításában?

TERJESZTÉSRE ÁTADOTT, AZ MTA BTK TÁRSKIADÁSÁBAN MEGJELENT KÖTETEK

BUZÁSI, ENIKŐ – PÁLFFY, GÉZA: AUGSBURG – WIEN – MÜNCHEN – INNSBRUCK. DIE FRÜHESTEN DARSTELLUNGEN DER STEPHANSKRONE UND DIE ENTSTEHUNG DER EXEMPLARE DES EHRENSPIEGELS DES HAUSES ÖSTERREICH. GELEHRTEN- UND KÜNSTLERBEZIEHUNGEN IN MITTELEUROPA IN DER ZWEITEN HÄLFTE DES 16. JAHRHUNDERTS

MTA BTK – „Lendület” Szent Korona Kutatócsoport, Budapest, 2015,
ISBN: 978-963-416-008-3

A Habsburg-családtörténet, főképp a benne található több száz páratlan miniatúrának, csata- és városábrázolásnak, uralkodóportrénak, síremléknek, tájképnek, valamint több ezer címernek és pecsétnek köszönhetően, mindig is kiemelkedő jelentőségű forrás volt a nemzetközi kutatás számára. A most megjelenő kötet a fennmaradt levéltári dokumentumok mellett elsősorban a kódexekben található korona-kép, valamint a többi ábrázolás művészettörténeti elemzése révén elsőként tisztázza a Münchenben, Bécsben és Drezdában fennmaradt (eredetileg Augsburgban és Innsbruckban készült) négy illuminált kéziratok keletkezéstörténetét, illetve készítési sorrendjét. A szerzők kutatási eredményei több ponton kiegészítik, illetve korrigálják az eddigi álláspontokat, a kötet így jelentős nemzetközi figyelemre számíthat. A monográfiában nagyrészt első ízben megjelenő illusztrációk (köztük a Szent Korona ez ideig sohasem közölt színes ábrázolásai) számottevő újdonságot jelentenek a hazai és határon túli történészeknek és művészettörténészeknek, korona- és humanizmuskutatóknak, valamint a Habsburg-dinasztia-történet, a historiográfia és a heraldika iránt érdeklődőknek egyaránt. Az új eredmények remélhetőleg újból felkeltik a nemzetközi figyelmet a Szent Korona és a magyarországi koronakutatás iránt.

DOMINKOVITS PÉTER – KATONA CSABA (SZERK.): EGY ÚJ EGYÜTTMŰKÖDÉS KEZDETE. AZ 1622. ÉVI SOPRONI KORONÁZÓ ORSZÁGGYŰLÉS

MTA BTK TTI – MNL Soproni Levéltár közös kiadványa. Sopron–Budapest, 2015,
ISBN: 978-963-8327-38-3

Az 1622. nyári soproni koronázó országgyűlést napjainkra szinte teljesen elfeledte mind a magyar, mind a nemzetközi történetírás. Pedig a 17. század első soproni diétája meghatározó állomás volt a Magyar Királyság történetében. Egyrészt 1608 után újabb kiemelkedő kompromisszum és így egyúttal új együttműködés kezdete volt a magyar rendek és a bécsi udvar között. Másrészt a királyságban új hatalomelosztásnak és hatalmi átrendeződésnek, a magyar rendek és Bethlen Gábor erdélyi fejedelem kapcsolatrendszerében pedig igazi fordulópontnak tartható. Végül az első soproni uralkodókoronázás (Gonzaga Anna Eleonóra magyar királyné koronázási ceremóniája 1622. július 26-án a soproni ferences templomban) és a koronázó országgyűlés idején a nyugat-dunántúli szabad királyi város

átmenetileg a történeti magyar állam, sőt részben még a Habsburg Monarchia központja is lett. A tanulmánykötet mindezen folyamatokat különféle tudományterületek (politika-, rendiség-, diplomácia-, egyház-, város-, kommunikáció- és helytörténet) szemszögéből és rendkívül sokféle forrás alapján mutatja be, elsősorban Bécsben, Budapesten, Isztambulban, Németországban, Pozsonyban, Sopronban, Spanyolországban és a Vatikánban végzett szisztematikus feltáró munka alapján. A „Lendület” Szent Korona Kutatócsoport munkájának eredményeként megjelent kötet fontos hozzájárulás a 17. századi Magyar Királyság történetének újrafelfedezéséhez és új szemléletű értékeléséhez.

FOLYÓIRATOK

TÖRTÉNELMI SZEMLE 2015/1–4. SZÁM

MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 0040-9634

A számok tartalma a következő linken elérhető: <http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle-archivum.html>.

VILÁGTÖRTÉNET 2015/1–4. SZÁM

MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 0083-6265

A számok tartalma a következő linken elérhető:

<http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/vilagtortenet-archivum.html>.

HUNGARIAN HISTORICAL REVIEW IV/1. (Everyday Collaboration with the Communist Regimes in Eastern Europe);

IV/2. (Cultures of Christian - Islamic Wars);

IV/3. (The Holocaust in Hungary in Contexts);

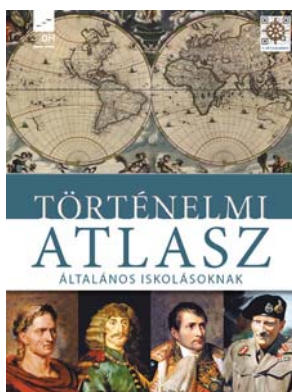
IV/4. (Business History: Enterprises in Adaptation)

MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 2063-8647

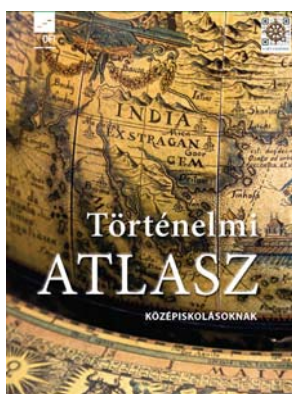
A számok tartalma a következő linken elérhető: <http://www.hunghist.org/>.

MÁS KIADÓNAK VÉGZETT NYOMDAI ELŐKÉSZÍTŐ MUNKA

TÖRTÉNELMI ATLASZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOKNAK

A térképtervezést, szerkesztést, nyomdai előkészítést az MTA BTK TTI munkatársai végezték. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2015
ISBN: 968-963-682-879-D

TÖRTÉNELMI ATLASZ KÖZÉPISKOLÁSOKNAK

A térképtervezést, szerkesztést, nyomdai előkészítést az MTA BTK TTI munkatársai végezték. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2015
ISBN: 968-963-682-880-6

SOÓS VIKTOR ATTILA (SZERK.): SÚLYPONTÁTHELYEZÉS A DIPLOMÁCIÁBAN
(A NEB KÜLÜGYI MUNKACSOPORTJÁNAK TANULMÁNYAI 1., NEB KÖNYVTÁR).
NEB Hivatala, Budapest, 2015, 196 oldal, (a kötet tördelését a csoport végezte)
ISBN: 978-615-80191-4-9

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

DEMETER GÁBOR: A BALKÁN ÉS AZ OSMÁN BIRODALOM II. – TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI ÁTALAKULÁSOK A 18. SZÁZAD VÉGÉTŐL A 20. SZÁZAD KÖZEPÉIG. OSMÁN BIRODALOM (RUMÉLIA, ANATÓLIA, KÖZEL-KELET)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-026-7

756 oldal

Az előző kötet arra fókuszált, hogy az oszmán centrum döntései, valamint a birodalomban lejátszódó folyamatok milyen hatással voltak saját perifériájára, a Balkánra, e térséget az oszmán centrumból és az atlantikumból kiinduló változások passzív elszenvedőjeként feltüntetve. E kötetben azt vizsgáljuk, hogy a birodalmat irányító csoportoknak eredendően milyen szándékai voltak, vagyis a hatalmi centrum megváltozó világgazdasági helyzetre adott reakcióit elemezzük, mely a mediterrán és atlanti centrum perifériák feletti politikai vetélkedésében jelentkezett. E szemléletmód alapján továbbra sem a politikai entitásokat tekintjük a vizsgálat alapjának (noha a kötetek struktúrájából látszólag ez következik), hanem a gazdasági rendszereket és az őket ért kihívások hatásait vizsgáljuk tág időkeretbe ágyazva.

STANISLAW A. SROKA: A KÖZÉPKORI BÁRTFA ÉS KAPCSOLATAI KIS-LENGyelORSZÁGGAL

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-025-0

296 oldal

Immár magyarul is olvasható Stanisław Sroka, a krakkói Jagelló Egyetem Történettudományi Intézetének professzora *A középkori Bártfa és kapcsolatai Kis-Lengyelországgal* című könyve, mely 2010-ben jelent meg Krakkóban *Średniowieczny Bardiów i jego kontakty z Małopolską* címmel. A mű fordítását Tapolcai László, kiadását pedig az MTA BTK „Lendület” Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoport vállalta magára. Mivel a csoport kutatási témájának egyik hangsúlyos része a középkori Magyar Királyság külkereskedelmi kapcsolatainak vizsgálata, magától értetődőnek tekintettük tehát, hogy Stanisław Sroka munkáját a magyar szakmai közönség számára is hozzáférhetővé tegyük. A könyv lektora, Draskóczy István, az Eötvös Loránd Tudományegyetem professzora, a Magyar Gazdaságtörténeti Kutatócsoport tagja, a szöveg és a jegyzetek gondozója Weisz Boglárka, a kutatócsoport vezetője volt.

HORNYÁK ÁRPÁD – BÍRÓ LÁSZLÓ (SZERK.): MAGYAROK ÉS SZERBEK A VÁLTOZÓ HATÁR KÉT OLDALÁN, 1941–1948 – TÖRTÉNELEM ÉS EMLÉKEZET

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-031-1

406 oldal

1941 áprilisában a német csapatok mellett az olasz, a bolgár és a magyar hadsereg egységei is bevonultak az egykori királyi Jugoszláviába. Magyarország visszaszerezte az első világháború után a jugoszláv államhoz csatolt területek egy részét, a Bácskát, a Muravidéket és a Muraközt. Az itt élő magyarság örömmel fogadta a magyar adminisztrációt, valamint hogy kisebbségből újra az államalkotó nemzet részévé vált. A magyar uralom azonban három és fél év után, 1944 őszén véget ért, amikor a jugoszláv hadsereg és a szovjet csapatok elérték a Délvidéket. A partizánok bácskai bevonulása után számos községben és városban magyarokat tartóztattak le, több ezer embert internáltak, illetve végeztek ki. A tanulmánykötet bemutatja az 1941–1948 közötti viharos évek számos vonatkozását: a mindennapi élet, a társadalmi szerveződések alakulását, számba veszi a magyarelles megtorlások fellelhető forrásait, az akkori „jogszolgáltatás” ellentmondásosságát. Az írások kitekintenek arra, milyen szerepet játszottak a kisebbségek az államközi kapcsolatokban a háború után, és milyen kép él a korszakról az egyén és a közösség emlékezetében. Végül, de korántsem utolsósorban, képet nyújtanak arról, hogy miként változott a háborús időszak értékelése a történetírásban.

WEISZ BOGLÁRKA (SZERK.): PÉNZ, POSZTÓ, PIAC – GAZDASÁGTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK A MAGYAR KÖZÉPKORRÓL

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-028-1

572 oldal

Az MTA BTK TTI Középkori Magyar Gazdaságtörténet Lendület Kutatócsoport a magyar gazdasági élet működésében és változásában szerepet játszó tényezőket interdiszciplináris kutatások keretében tanulmányozza. Egyik fontos feladata a királyi hatalom gazdasági életben betöltött szerepének feltárása. E célt szem előtt tartva vizsgálja a kutatócsoport a királyság bevételeit, a pénzverést, a pénzügyigazgatás vezető szerveit, nem megelégedve az uralkodók által hozott, a gazdasági élet szempontjából jelentős intézkedések bemutatásáról sem. A kutatás másik témaköre a középkori városok történetét érinti, mivel e települések gazdaságpolitikája nemcsak az ország életére gyakorolt hatást, de ez volt az a tényező is, amelyen keresztül a Magyar Királyság bekerülhetett a középkori Európa gazdaságának vérkeringésébe. A kutatócsoport a városi rendelkezéseket, a városok hazai és nemzetközi kereskedelemben betöltött szerepét, a helyi gazdasági helyszíneket, a városokat összekötő utakat, valamint a városi vállalkozásokat helyezi a figyelem középpontjába. Jelen tanulmánykötet a kutatócsoport szerteágazó programjának valamennyi területét érinti, ügyelve arra, hogy az egyes résztémakörök szorosabb vagy lazább szálakkal kötődjenek egymáshoz.

JAKÓ ZSIGMOND: ÍRÁS, LEVÉLTÁR, TÁRSADALOM – TANULMÁNYOK ÉS FORRÁSOK ERDÉLY TÖRTÉNELMÉHEZ

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-033-5

904 oldal

Az MTA BTK Történettudományi Intézete gondozásában, az MTA támogatásával és az Erdélyi Múzeum-Egyesülettel való együttműködés keretében ma megjelent az Írás, levéltár, társadalom – Tanulmányok és források Erdély történelméhez című kötet. A 904 oldalas opusz a szerző, Jakó Zsigmond (1916–2008), az MTA tiszteleti tagja, Széchenyi-díjas történész munkássága előtti tisztelgés, akinek levéltári, történetírói munkássága elsősorban az erdélyi középkorhoz kapcsolódott, de foglalkozott történeti segédtudományokkal, társadalom- és művelődéstörténettel, tudománytörténettel is. A több mint harminc, Jakó Zsigmond írásaiból összeállított kötet szerkesztője Jakó Klára, Dáné Veronka és Fejér Tamás. A kötetet a szerző születésének 100. évfordulója alkalmából az MTA-n szervezett centenáriumi ülésen mutatták be szeptember 23-án.

ALSOROZAT: TANULMÁNYOK A NACIONALIZMUS KULTÚRTÖRTÉNETÉBŐL
ISSN: 2416-1144

HÖRCHER FERENC – LAJTAI MÁTYÁS – MESTER BÉLA (SZERK.): NEMZET, FAJ, KULTÚRA A HOSSZÚ 19. SZÁZADBAN MAGYARORSZÁGON ÉS EURÓPÁBAN

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978 963 416 032 8

332 oldal

2013 őszén azzal a céllal alakult a Gyáni Gábor és Dávidházi Péter vezetésével huszonöt főt összefogó OTKA-kutatócsoport, hogy megszerezze a különböző művészetek és tudományterületek szerepét a nemzetvételek összetett folyamatában a 19. századi Magyarországon. A kutatások eredményeinek közzétételére indított könyvsorozat jelen kötete tizennégy tanulmányt tartalmaz, amelyek az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának Filozófiai Intézete által 2015. december 8-án rendezett konferencia előadásain alapulnak. Arra kerestük a választ, hogyan és milyen módon jelenik meg a nép, a nemzet és a faj fogalma a kor politikai, filozófiai és tudományos, irodalmi, valamint hétköznapi nyelvi regisztereiben; hogyan reflektál a kultúra a történelmi-politikai helyzetre, s hogyan használják a politikai-társadalmi viták során a kultúra és a tudomány diskurzusait.

**C. TÓTH NORBERT–HORVÁTH RICHÁRD–NEUMANN TIBOR–PÁLOSFALVI TAMÁS: MAGYARORSZÁG VILÁGI ARCHONTOLÓGIÁJA, 1458–1526
I. FŐPAPOK ÉS BÁRÓK**

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN 978-963-416-0359

360 oldal

Zsoldos Attila és Engel Pál korábbi, hasonló témájú munkájának folytatásaként Intézetünk gondozásában megjelent a Magyarország világi archontológiája 1458–1526 című kötet I. része, mely a főpapok és bárók archontológiáját tartalmazza. A négyfős szerzőgárdának a korábbi időszakhoz képest nagyobb forrásmennyiséggel kellett dolgoznia, ezért terveik szerint az elkövetkező egy évben további két kötettel gazdagodik majd a magyar középkorkutatás irodalma.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT,
EGYHÁZTÖRTÉNETI FORRÁSOK ALSOROZAT
ISSN: 2416-0873

AZ 1931. ÉS 1942. ÉVI EGRI EGYHÁZMEGYEI ZSINATOK

Összeállította, a bevezető tanulmányt írta és a forrásokat jegyezte fel: Tengely Adrienn

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN 978-963-614-024-3

527 oldal

Az 1917-es Codex Iuris Canonici 356. kánonja értelmében a megyéspüspökök tízévente kötelesek voltak egyházmegyei zsinatot tartani. Az Egri főegyházmegyeében már majdnem két évszázada nem került sor ilyenre, amikor is Szmrecsányi Lajos érsek 1931. július 2–3-ára egyházmegyei zsinatot hirdetett meg. Az előkészítő munkálatok során az egyházmegye egész papságát bevonva több fórumon is megtárgyaltak minden, az egyházmegye életét érintő kérdést a hitélettől kezdve a vagyonkezelésen át a papság társadalmi tevékenységéig, bár minden témában a döntő szót az egyházjog értelmében az érsek mondta ki. Az ünnepélyes zsinati üléseken már csak a határozatok ismertetésére és érseki jóváhagyására került sor. Tizenegy évvel később, 1942. június 16-án ismét egyházmegyei zsinatot tartottak Egerben, ennek feladata azonban már nem új statútumok megalkotása, hanem csak a régiók javítása, módosítása és kiegészítése volt az elmúlt évtized társadalmi-vallási-közéleti változásainak megfelelően. A tíz év múlva, 1952-ben esedékes egyházmegyei zsinatot a kommunista diktatúrában már nem lehetett megtartani, erre csak fél évszázad múltán, 1996-ban kerülhetett ismét sor, de már teljesen megváltozott egyházi és társadalmi viszonyok között.

ZSINATOK A CSANÁDI EGYHÁZMEGYÉBEN A 19–20. SZÁZADBAN

Összeállította, a bevezető tanulmányt írta és a forrásokat jegyzetelte: Zakar Péter
MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-027-4

260 oldal

Az MTA BTK Történettudományi Intézete gondozásában jelent meg a *Zsinatok a Csanádi egyházmegyében a 19–20. században* című kötet, mely a Magyar Történelmi Emlékek – Okmánytárak című sorozatunk legújabb darabja. A 260 oldalas könyvet Zakar Péter állította össze és Adriányi Gábor lektorálta. Sorozatszerkesztő Balogh Margit. Az Ajánlást dr. Kiss-Rigó László szeged-csanádi püspök írta.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI EGYHÁZMEGYE ZSINATAI A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

Összeállította, a bevezető tanulmányt írta és a forrásokat jegyzetelte: Mózessy Gergely
MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-036-6

342 oldal

Az MTA BTK Történettudományi Intézete gondozásában jelent meg *A Székesfehérvári egyházmegye zsinatai a 20. század első felében* című kötet, mely a Magyar Történelmi Emlékek – Okmánytárak című sorozatunk legújabb darabja. A 346 oldalas könyvet Mózessy Gergely állította össze. Sorozatszerkesztő Balogh Margit. Az Előszó a kötetben Spányi Antal tollából olvasható.

AZ ORSZÁGOS KATOLIKUS NAGYGYŰLÉSEK MAGYARORSZÁGON, 1920–1932 – VÁLOGATOTT BESZÉDEK ÉS TUDÓSÍTÁSOK

A dokumentumokat válogatta, jegyzetelte és a bevezető tanulmányt írta:

Gianone András és Klestenitz Tibor

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-041-0

454 OLDAL

Az MTA BTK Történettudományi Intézet gondozásában *Az Országos Katolikus Nagygyűlések Magyarországon, 1920–1932* címmel új kötet jelent meg, mely a Magyar Történelmi Emlékek – Okmánytárak című sorozat 8. darabja. A válogatott beszédeket és tudósításokat Gianone András és Klestenitz Tibor válogatta és jegyzetelte, a bevezető tanulmányt is ők írták. Sorozatszerkesztő és lektor Balogh Margit.

AZ ORSZÁGOS KATOLIKUS NAGYGYŰLÉSEK MAGYARORSZÁGON, 1900–1913 – VÁLOGATOTT BESZÉDEK ÉS TUDÓSÍTÁSOK

A dokumentumokat válogatta, jegyzetelte és a bevezető tanulmányt írta:
Klestenitz Tibor

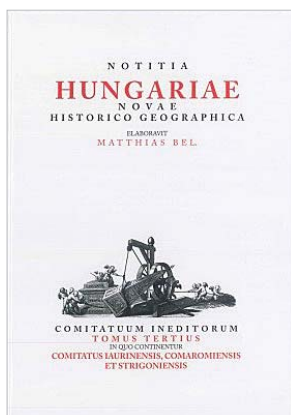
MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-051-9

584 OLDAL

Részlet a honlapon elhelyezett ismertetőből: Az MTA BTK Történettudományi Intézet gondozásában *Az Országos Katolikus Nagygyűlések Magyarországon, 1900–1913* címmel új kötet jelent meg, mely a Magyar Történelmi Emlékek – Okmánytárak című sorozat 7. darabja. A válogatott beszédeket és tudósításokat Klestenitz Tibor válogatta és jegyzetelte, a bevezető tanulmányt is ők írták. Sorozatszerkesztő és lektor Balogh Margit.

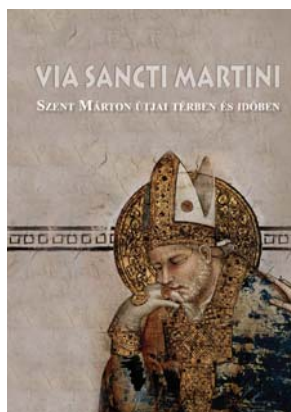
SOROZATON KÍVÜLI KÖTETEK

TÓTH GERGELY (SZERK.): MATTHIAS BEL: NOTITIA HUNGARIAE NOVAE HISTORICO GEOGRAPHICA. COMITATUUM INEDITORIUM. TOM. 3.

MTA BTK, Budapest, 2016 (a témacsoport a kötet terjesztését végezte)
ISBN: 978-963-416-023-6

A jelen kötet talán legfontosabb eredménye Győr vármegye leírásának a kiadása: Bél *Notitiájának* eme fejezete eddig még sem eredetiben, sem fordításban nem látott napvilágot. Ebben a részben külön figyelmet érdemel a Bél-korabeli Győr bemutatása, illetve a Pannonthalmi Főapátság történetének igen alapos ismertetése. Komárom vármegye leírásának fordítása ugyan megjelent korábban, de egy kései, súlyosan hiányos és romlott másolat alapján: jelen kötetben a közreadók a Bél műhelye által készített, részben autográf kéziratokat használták fel a szöveg rekonstrukciójánál. Esztergom vármegye leírásának korábban jó minőségű fordítása készült, de a kritikai kiadásban a közreadók tisztázták többek között, hogy a szöveg egyes részei valójában nem Béltől, hanem a vármegyei cenzoroktól származnak. A jelen kiadás emellett bizonyára fontos lesz azoknak, akik kíváncsiak az eredeti szövegre – mint például a külföldi kutatók. Az utóbbiakat segíti, hogy az egyes vármegyeleírások elé írt bevezetőik angol nyelven is olvashatók.

TÓTH FERENC – ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS (SZERK.): VIA SANCTI MARTINI – SZENT MÁRTON ÚTJAI TÉRBEN ÉS IDŐBEN

MTA BTK TTI, Budapest, 2016
ISBN: 978-963-416-047-2

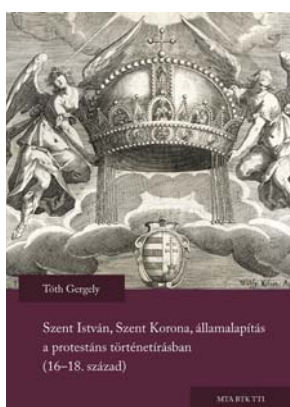
360 OLDAL

Szent Márton kora egyik legnagyobb utazója volt. Első nem mártír szentként a hosszú élet mellett megadatott neki, hogy kontinensünk jelentős részét bejárhatta. Utazásainak sora nem ért véget halálával, hiszen holtteste kalandos úton került Tours-ba, majd ereklyéi is nagy utat tettek meg: hol a viking támadók elől menekítették, hol a szent tisztelete jeléül juttatták el azokat távoli tájakra – 1913-ban éppen Szombathelyre. Szent Márton népszerűségét a középkorban jól jelezte a Tours-ba irányuló zarándokok tömege. Ehhez fogható sokaság csak a római és a jeruzsálemi zarándoklatokon vett részt. Szent Márton Szombathely szülötte. Mind a mai napig olvasható a neki szentelt templomban a felirat: Hic natus est sanctus Martinus, vagyis Itt született Szent Márton. Márton hosszú évszázadokra Európa-szerte ismertté tette Szombathelyt, így könnyű dolga volt a középkori zarándokoknak, ha el akart jutni Szent Márton szülőhelyére. Viszonylag egyszerűen tájékozódhatott, hiszen mindenki által jól ismert helyre tartott, amelyet Patria sancti vagy divi Martini (azaz Szent Márton hazája) megnevezéssel még a korabeli térképek is feltüntettek. Kötetünk a mártoni, az európai népeket összekötő – valódi és képletes – utak, kultuszhelyek és azok változásainak bemutatásával az európaiságot megalapozó több évszázados hagyományok továbbélését állítja középpontba.

MACZÓ FERENC: AZ UTOLSÓ MAGYAR KIRÁLYKORONÁZÁS – IV. KÁROLY ÉS ZITA KIRÁLYNÉ KORONÁZÁSI ÜNNEPSÉGE BUDAPESTEN 1916 VÉGÉN
MTA BTK TTI, Budapest, 2016 (a témacsoport a kötet terjesztését végezte)
ISBN: 978-963-416-045-8

A közel kétszáz színes és fekete-fehér illusztrációval díszített kötet részletesen feltérképezi, miért volt létfontosságú magyar szempontból az első világháború közepette a királykoronázás megszervezése. A kismonográfiából megismerhetjük a Mátyás-templomban és a budai várban tartott egyházi és világi ceremónia előkészületeit és lefolyását éppúgy, mint különleges kulisszatitkait és fennmaradt tárgyi emlékeit. A könyvben érzékletesen bontakoznak ki annak körülményei, hogy a magyar nemzetépítés jegyében az ünnepségek szervezői miként tették különféle reprezentációs eszközökkel hangsúlyossá a szakrális és állami ceremónia magyaros jellegét. Végül a kötet kiemelt figyelmet szentel annak is, hogy a harmadik háborús esztendőben, 1916 végén az emberek számára milyen üzenetet hordozott a koronázási ünnepség. E könyv mindenkinek ajánlható, aki érdeklődik az utolsó magyar király, Boldog IV. Károly és felesége, Zita királyné élete, a magyar uralkodókoronázások és a Szent Korona, s nem utolsósorban az első világháború története és a 20. századi Magyarország sorsfordulói iránt.

TÓTH GERGELY: SZENT ISTVÁN, SZENT KORONA, ÁLLAMALAPÍTÁS A PROTESTÁNS TÖRTÉNETÍRÁSBAN (16–18. SZÁZAD)
MTA BTK TTI, Budapest, 2016 (a témacsoport a kötet terjesztését végezte)
ISBN: 978-963-416-042-7

Tóth Gergely könyve érzékletesen tárja fel, hogy az erőteljes katolikus múltszemlélet ellenében milyen körülmények között alakult ki egy „alternatív” Szent István- és Szent Korona-értelmezés a protestáns oldalon. A 17. század elején az evangélikus koronaőr, Révay Péter felfedezte a bizánci császárok zománcképeit a magyar koronán, s ennek alapján kijelentette, hogy a felségjelvényt nem a pápa, hanem Nagy Konstantin császár készítette. A református Kocsi Csergő János pedig nem sokkal később arra a következtetésre jutott, hogy a magyarságot eredetileg görög papok térítették meg, és Szent István „tisza hite” is ennek köszönhető. Mindkét teóriának számos híve akadt a későbbiekben. A szétágazó elméleteket végül az evangélikus Schwarz Gottfried fogta össze a 18. század közepén, aki frontális támadást indított a katolikus Szent István- és Szent Korona-imázs ellen. A szerző ezt a századokon át formálódó protestáns ellennarratívát követi végig monográfiájában, a reformáció feltűnésétől egészen a 18. század végéig. A könyv bátran ajánlható mindenkinek, aki érdeklődik államalapító királyunk, a Szent Korona és a hazai protestantizmus története iránt.

AZ MTA BTK MAGYAR ÓSTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT FORRÁSOK
ÉS TANULMÁNYOK SZOROZAT

KLÍMA LÁSZLÓ: JÜRKÁK, TORMÁK, MERJÁK – SZEMELVÉNYEK A FINNUGOR NYELVŰ NÉPEK TÖRTÉNETÉNEK KORAI FORRÁSAIBÓL

MTA BTK, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-037-3

472 OLDAL

Az MTA BTK Magyar Óstörténeti Témacsoportjának új sorozatát elindító kötet egyfajta történeti szöveggyűjteményként is felfogható, amelynek összeállítása több szempontból is hasznos lehet. Egyrészt alapvető szerepet tölthet be a finnugor és szamojéd népek történetének egyetemi oktatásában. Tájékoztathatja az érdeklődőket arról, hogy milyen források állnak rendelkezésre e népek történetének tanulmányozásához. A szövegekhez fűzött kommentárok révén segítheti a források megértését, bibliográfiája pedig elindíthat a források mélyebb megismerése felé. Másrészt egy ilyen munka a további történeti, filológiai kutatások szempontjából is alapvető jelentőségű. Hozzájárul a szakemberek új generációinak kineveléséhez, valamint előmozdíthatja a különböző tudományágak művelőinek együttműködését.

AZ MTA BTK KIADÁSÁBAN MEGJELENŐ, ILLETVE KÜLÖNBÖZŐ
INTÉZETEIVEL EGYÜTTMŰKÖDÉSBE KÉSZÍTETT KÖTETEK

BUZÁSI ENIKŐ: FORRÁSOK A MAGYARORSZÁGI, ERDÉLYI, VALAMINT MAGYAR MEGRENDELÉSRE DOLGOZÓ KÜLFÖLDI MŰVÉSZEK BÉCSI AKADÉMIAI TANULMÁNYAIHOZ (1726–1810)

MTA BTK Művészettörténeti Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-615-513-311-4

400 oldal

Az MTA támogatásával, a Művészettörténeti Intézet kiadásában és a Történettudományi Intézet gondozásában megjelent a Források a magyarországi, erdélyi, valamint magyar megrendelésre dolgozó külföldi művészek bécsi akadémiai tanulmányaihoz (1726–1810) című kötet. A közreadott források abban is különböznek az előzményektől, hogy a gyűjtés a 18. század első negyedétől a kora 19. századig nagyobb mértékben foglalja magában a magyarországi építészet, festészet és szobrászat alkotóit, továbbá azokat is a „hazai” művészet körébe vonja, akik időszakosan, egy-egy mű erejéig látogattak ide. A 16 oldal színes képmel-lekletet tartalmazó kötet szerzője Buzási Enikő, a művészettörténeti tudomány kandidátusa. A kötethez Jávora Anna írt tanulmányt *Művésznövendékek Bécsben* címmel.

LYMBUS. MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁSKÖZLEMÉNYEK, 2016
FŐSZERKESZTŐ: UJVÁRY GÁBOR. FELELŐS SZERKESZTŐ: LENGYEL RÉKA

ISSN: 0865-0632

458 oldal

A kötet nyomdai előkészítését az MTA BTK TTI tudományos információs témacsoportja végezte.

Az évkönyvet kiadja a Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézet, a Klebelsberg Kuno Alapítvány, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, a Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság és az Országos Széchényi Könyvtár.

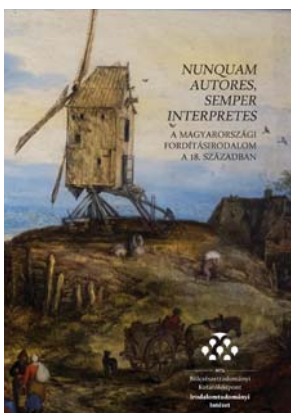
MAGYAR GAZDASÁGTÖRTÉNETI ÉVKÖNYV – 2016
VÁLSÁG – KERESKEDELEM. FŐSZERKESZTŐ KÖVÉR GYÖRGY – POGÁNY
ÁGNES – WEISZ BOGLÁRKA

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont – Hajnal István Alapítvány, Budapest, 2016

ISSN: 2498-8634

440 oldal

Királyhágón túlról jött a kezdeményezés, hogy Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyvet alapítsunk. Az MTA Történeti Bizottságának Gazdaságtörténeti Albizottsága felkarolta az ügyet, s két akadémiai támogatású kutatócsoport révén biztosítani tudta az intézményes háttérrel a fórum megteremtéséhez. Így született meg az Évkönyv 2016-os kötete. Két olyan témával indítunk, amelyek sohasem tartoztak a honi gazdaságtörténet favoritjai közé. Válságtörténetről – először és utoljára – 1921-ben jelent meg összefoglaló mű, ám csak a pénzügyi és kereskedelmi válságokról szólt. Évkönyvünkben a válságtörténeti rész nyolc tanulmányból áll, és átfogja a 14. századi éhínségektől a 20. századi pénzügyi válságokig a jelenségek széles spektrumát. A piacok története is elhanyagolt területnek számított. A kereskedelem-történeti blokkban hét tanulmányt teszünk közzé: ezek az Árpád-kortól a szocialista kori magánkereskedelemig ívelnek. Célunk, hogy kiadványunk révén minden határon inneni és túli gazdaságtörténeti kutató bekapcsolódhasson a diskurzusba.

LENGYEL RÉKA (SZERK.): NUNQUAM AUTORES, SEMPER INTERPRETES.
A MAGYARORSZÁGI FORDÍTÁSRODALOM A 18. SZÁZADBAN

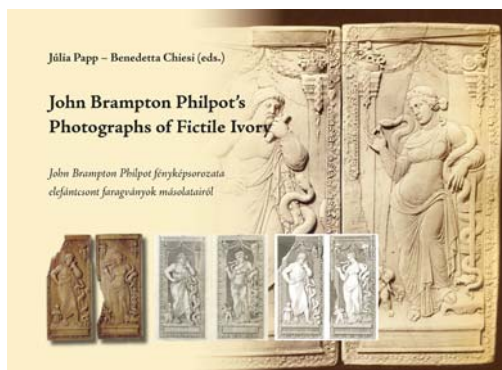
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Irodalomtudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-615-5478-25-3

402 oldal

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet XVIII. századi Osztálya és a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolája 2014. október 1–3. között Miskolcon tudományos konferenciát rendezett *Nunquam autores, semper interpretes: A magyarországi fordításirodalom a 18. században* címmel. A tanácskozás központi témája a 18. századi magyarországi fordításirodalom története volt, tekintettel a 19. század első évtizedére. A 18. századi magyar irodalom, a litterae egészét tekintve azt látjuk, hogy – a korábbi évszázadokhoz hasonlóan – az irodalmi műveket tekintve sokkal nagyobb a fordítások és átdolgozások, mint az eredeti alkotások száma. A magyar irodalomtörténet-írás fontos feladata annak a hatalmas szövegegyüttesnek a rendszeres és módszeres vizsgálata, mely magában

foglalja a magyarországi szerzők nyomtatásban megjelent és kéziratban maradt, változatos tematikájú fordításait. A tárgyalt korszak alapvetően a 18. század, s csupán Kazinczy egy-két későbbi munkája és a 19. században keletkezett esztétikai tankönyvek esetében tettünk kivételt.

**PAPP, JÚLIA – CHIESI, BENEDETTA (EDITED BY / SZERK.):
JOHN BRAMPTON PHILPOT'S PHOTOGRAPHS OF FICTILE
IVORY. JOHN BRAMPTON PHILPOT FÉNYKÉPSOROZATA
ELEFÁNTCSONT FARAGVÁNYOK MÁSLATAIRÓL**

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-615-5133-10-7

464 oldal

A műtárgymásolatok népszerűsége a műfaj 18–19. századi virágzása után a 20. század elején – részben az eredetiségkultusz megerősödésével, részben a tömegturizmus terjedésével és a fényképezés fejlődésével párhuzamosan – csökkenni kezdett, sok kollektív raktárba került vagy elpusztult. A műtárgymásolatok iránti érdeklődés a 20. század utolsó évtizedeiben élenként megismét. Európában számos régi gyűjteményt állítottak helyre, katalogizáltak, rendeztek digitális adatbázisba és mutattak be a nagyközönségnek, s régi másolatok vásárlásával, beszerzésével új gyűjteményeket is hoztak létre. A másolatok iránti érdeklődés növekedésében számos tényező játszott közre. Azokban az esetekben, amikor jelentős sérülések következtek be az eredeti műalkotásban (légszennyezés, helytelen restaurálás), vagy elpusztultak (háborús károk, tűzvészek), a ránk maradt másolatok felbecsülhetetlen szerepet játszanak a szakemberek – tudósok, restaurátorok – számára az eredeti művek kutatásában. Megindult ugyanakkor keletkezésük, történetük és egykori recepciójuk tudományos vizsgálata is. Nyilvánvalóvá vált ugyanis, hogy a másolatok fontos információkat szolgáltatnak koruk művészet- és történelemszemléletéről, ízléséről, a stíluspreferenciák változásáról, az elmúlt időszakok gyűjtéstörténetéről, művelődésszervezéséről, műkereskedelméről, a múzeumi, műemlékvédelmi és művészoktatási intézményrendszer működéséről.

**„ZRÍNYI MIKLÓS – SZIGETVÁR 1566” EMLÉKBIZOTTSÁGGAL
EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN KÉSZÍTETT KÖTETEK**

**EGY ELFELEDTT OSTROM EMLÉKEZETE, SZIGETVÁR, 1556 / REMEMBERING
A FORGOTTEN SIEGE, SZIGETVÁR, 1556**

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-038-0

198 oldal

Talán Zrínyi hősi kirohanásának drámaisága, talán a dédunoka elsőpró tehetséggel megírt eposza volt az oka, de Szigetvár esetében szinte teljesen kikopott a köztudatból a vár 1566. évi elesését tíz évvel megelőző sikeres védelem és a harcot vezető várparancsnok, a horvát származású Stancics (Horváth) Márk emléke. A legszűkebb szakmán kívül az ő neve aligha mondana ma sokat bárkinek, holott a kortársak még egészen másképp vélekedtek az 1556-os események jelentőségéről, és ennek megfelelően azok komoly visszhangot is kaptak Magyarországon és Európában is. Kötetünk azokból a művekből válogat, melyek közvetlenül vagy egy-két évvel az 1556-os ostrom után keletkeztek és a sikeres várvédőknek állí-

tottak emléket. Jelen kötetben nem vállalkozhattunk arra, hogy valamennyi, a témával kapcsolatos forrást közreadjunk, így csak azokat a műveket válogattuk be, melyek közvetlenül Szigetvár védelmével foglalkoztak, és mellőztük azokat, akár volt magyar fordításuk, akár nem, melyek az 1556-os év korántsem jelentéktelen egyéb hadi eseményeit tárgyalták.

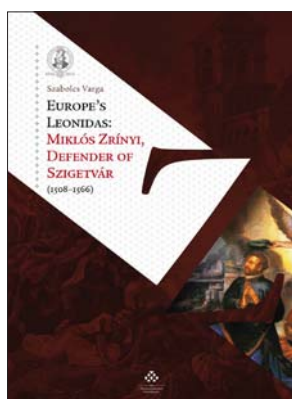
SZŰZ MÁRIA SEGÍTSÉGÉVEL. A TURBÉKI MÁRIA-KEGYHELY TÖRTÉNETE. SZERKESZTETTE: VARGA SZABOLCS

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-416-039-7

104 oldal

Turbék neve egybeforr az 1566. évi ostrommal, Szulejmán szultán halálával, az ennek helyén felépülő oszmán síremléssel és mindennel, amit ez a történet szimbolizált. Temploma a Kárpát-medence egyedülálló keresztény szakrális építménye, amelyről generációk hitték azt, hogy az Oszmán Birodalom legnagyobb uralkodója, Szulejmán szultán halálhelye felett magasodik. A 19. században számtalan legendás történet kelt szárnyra a környékbeliek körében a hódító szultán és a turbéki szőlődomb aljában álló templom kapcsolatáról. Őszintén hitték, hogy Szulejmán a templom melletti ösöreg hársfa alatt hunyta le szemét, és az emberek már ekkor jártak gyógyulást keresni az itt található, tiszta vizű kúthoz. A szóbeszéd valóságot teremtett, 1913 óta emléktábla hirdeti a templom falán ezt a történetet, majd két emberöltővel később régészek próbálták bizonyosságot találni e mendemondára.

VARGA, SZABOLCS: EUROPE'S LEONIDAS: MIKLÓS ZRÍNYI, DEFENDER OF SZIGETVÁR (1508-1566)

Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 2016.

ISBN: 978-963-416-040-3

326 oldal

In September 1566, within the space of just a few days, Kanuni Sultan Suleyman (I) and Count Miklós Zrínyi both died under the walls of Szigetvár Castle in the central area of the Kingdom of Hungary. This event immediately became a global public sensation. There had been many horror stories of the goals of the sultan's campaign circulating in Europe, and people were afraid that this time the padishah would soon be taking his horses to the Rhine to drink. So it was with great relief that they learned of the death of the feared sultan, which in turn drew attention to Miklós Zrínyi, the defender of Szigetvár – the man who chose to rush out to a certain death rather than surrender the fort.

FÓNAGY ZOLTÁN (SZERK.): „ATYÁM MEGKÍVÁNTA A PONTOSSÁGOT”. EMBER ÉS IDŐ VISZONYA A TÖRTÉNELEMBEN

Magyar Történelmi Társulat, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 978-963-9223-18-9

216 oldal + 24 oldal színes melléklet

A Magyar Történelmi Társulat erre a szélesebb közönség előtt még kevésbé ismert kutatási tárgyra kívánta felhívni a figyelmet, amikor az időhöz való viszony történetét választotta 22. ismeretterjesztő konferenciája témájaként. A Nemzeti Kulturális Alap Szépirodalom és Ismeretterjesztés Kollégiumának támogatásával 2015 februárjában az ELTE-n rendezett „szabadegyetem” témaválasztásában sze-

repet játszott az a közönségsiker is, amely kötetünk szerkesztőjének A hétköznapi élet története című blogját kísérte. A blogon közzétett, az időhöz való viszony 19. századi változásáról szóló írások iránt megnyilvánult érdeklődés is motiválta a Társulat akkori főtákarát, Pók Attilát, hogy különböző korokkal foglalkozó történetészeket, illetve más tudományágak szakembereit hívjon meg az idővel kapcsolatos kutatási eredményeik megismertetésére.

FOLYÓIRATOK

TÖRTÉNELMI SZEMLE 2016/1–4. SZÁM

MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 0040-9634

A számok tartalma a következő linken elérhető <http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle-archivum.html>

VILÁGTÖRTÉNET 2016/1–4. SZÁM

MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 0083-6265

A számok tartalma a következő linken elérhető: <http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/vilagtortenet-archivum.html>

HUNGARIAN HISTORICAL REVIEW

IV/1. (Everyday Collaboration with the Communist Regimes in Eastern Europe);

IV/2. (Cultures of Christian – Islamic Wars);

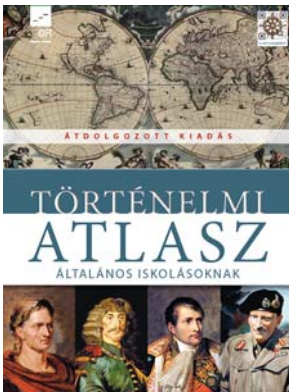
IV/3. (The Holocaust in Hungary in Contexts);

IV/4. (Business History: Enterprises in Adaptation) MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 2063-8647

A számok tartalma a következő linken elérhető: <http://www.hunghist.org/>

MÁS KIADÓNAK VÉGZETT NYOMDAI ELŐKÉSZÍTŐ MUNKA

TÖRTÉNELMI ATLASZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOKNAK

A térképtervezést, szerkesztést, nyomdai előkészítést az MTA BTK TTI munkatársai végezték. Javított kiadás. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2065

ISBN: 968-963-682-879-D

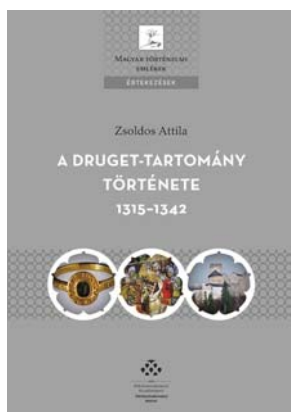

TÖRTÉNELMI ATLASZ KÖZÉPISKOLÁSOKNAK

A térképtervezést, szerkesztést, nyomdai előkészítést az MTA BTK TTI munkatársai végezték. Javított kiadás. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2016

ISBN: 968-963-682-880-6

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

ZSOLDOS ATTILA: A DRUGET-TARTOMÁNY TÖRTÉNETE 1315–1342

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017.

ISBN: 978-963-416-063-2

304 oldal

A kötet az 1310-es években megszervezett, 1315 és 1334 között folyamatosan bővített, s végső formájában Északkelet-Magyarország kilenc megyéjére kiterjesztett Druget-tartomány történetét mutatja be annak 1342–1343-ban bekövetkezett felszámolásáig. A fejezetek számba veszik az együtt kormányzott megyéket tartománnyá formáló tényezőket, a tartomány igazgatásában szerephez jutó intézményeket, s az azokat működtető Druget-familiárisok társadalomtörténeti jellemzőit. Zsoldos Attila arra tesz kísérletet, hogy megtalálja a Druget-tartomány helyét azon a térképen, amelynek egyik szélén a 13–14. század fordulója körüli évtizedek oligarcháinak territóriumai, a másikon pedig a Magyar Királyság hagyományos tartományai, Erdély és Szlavónia helyezkednek el, miközben azonosítja a Druget-tartomány történetében azokat az elemeket, amelyek a tartomány tartós fennmaradása ellenében fejtették ki hatásukat. A kötet szövegét három függelék gazdagítja, használatát térképmellékletek, valamint személy- és földrajzi névmutató segíti.

KÁDÁS ISTVÁN – WEISZ BOGLÁRKA (SZERK.): HATALOM, ADÓ, JOG. GAZDASÁGTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK A MAGYAR KÖZÉPKORRÓL

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-078-6

604 oldal

A tanulmánykötet az MTA BTK TTI Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoport kutatási eredményeit tartalmazza. A 2016-ban napvilágot látott *Pénz, posztó, piac. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról* címet viselő első kötethez hasonlóan a tanulmányok ezúttal is a kutatócsoport szerteágazó programjának valamennyi területét érintik. A kötet az Árpád-kortól a kora újkorig terjedő időszakot felölelő gazdaságtörténeti, illetőleg ahhoz szorosan kapcsolódó tanulmányokat közöl, melyek számos esetben, akár a téma, akár a benne szereplő személyek, városok kapcsán szorosan összefonódnak, ugyanakkor társadalom-, jog-, egyház-, politika- és művészettörténeti következtetéseket is magukban hordoznak. Interdiszciplináris megközelítés jellemző a kutatócsoport munkájára, és ez mutatkozik meg a tanulmánykötet egészében is, sok esetben pedig az egyes tanulmányok szintjén is.

MIHALIK BÉLA VILMOS: PAPOK, POLGÁROK, KONVERTITÁK. KATOLIKUS MEGÚJULÁS AZ EGRY EGYHÁZMEGYÉBEN (1670–1699)

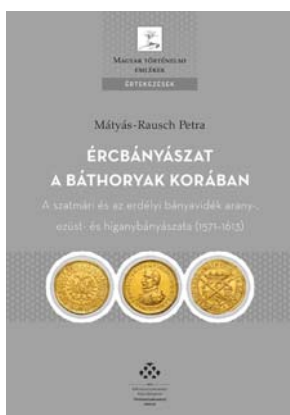
MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-074-8

384 oldal

A kötet a 17. század utolsó harmadába vezeti az olvasót, az országrésznyi területen fekvő egri egyházmegyébe. Mihalik Béla széles forrásbázison keresztül vizsgálta a három évtizedes időszakot. Kutatásai során öt ország huszonegy gyűjteményét kereste fel, a kötethez többek között az egri érseki levéltár, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, az Österreichische Staatsarchiv és számos szentszéki levéltár anyagát is felhasználta.

A Wesselényi-féle mozgalom bukását követő politikai változások másfél évtizedes vallási polgárháborúba torkolltak, amely különösen sújtotta ezt a régiót. Az egri püspökök a bécsi udvarral érdekszövetségben kísérelték meg a reformáció és az oszmán hódítás által megtépázott egyházmegye újjászervezését. A kötet azonban nem csak ezeket a legfelsőbb politikai és egyházi döntéshozatali szinteket vizsgálja. A püspököktől és plébánosoktól a kántortanítókon keresztül a bábáig, a legfontosabb kormányzervektől a helyi közösségekig számos szereplő tűnik fel a könyv oldalain. Bepillantást nyerhetünk az Apostoli Szentszék döntéseinek folyamatába éppúgy, mint a nagybányai református polgárok egyházuk és felekezetiük megőrzéséért folytatott küzdelmébe. Az egyes kérdések vizsgálatán keresztül azonban nemcsak az egri püspökség újjászervezése bontakozik ki az olvasó szeme előtt, hanem átsejlik rajta az oszmán hódoltság alól felszabaduló Magyar Királyság egy új korszakának nyitánya is.

MÁTYÁS-RAUSCH PETRA: ÉRCBÁNYÁSZAT A BÁTHORYAK KORÁBAN. A SZATMÁRI ÉS AZ ERDÉLYI BÁNYAVIDÉK ARANY-, EZÜST- ÉS HIGANYBÁNYÁSZATA (1571–1613)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-057-1

320 oldal

Az erdélyi és a szatmári nemesércbányászat komoly múltra tekint vissza. Az itt fekvő bányavárosokban és bányásztelepüléseken folyó ércbányászattól származó haszon fontos részét képezte a Magyar Királyság és az Erdélyi Fejedelemség bevételeinek, így a bányavidékek részletes bemutatása még közelebb vihet a korabeli, három részre szakadt Magyar Királyság történetének „teljes körű” megismeréséhez.

A kötet középpontjában a Nagybánya központú szatmári, illetve a több központi településsel bíró (pl. Abrudbánya) erdélyi bányavidék komplex vizsgálata áll. Az újonnan feltárt levéltári forrásoknak köszönhetően egy igen színes világ képe bontakozik ki az olvasó szeme előtt, hiszen a bányászat termelési, technikai keretein túl bemutatásra kerül a korabeli bányásztársadalom, a termelésben részt vevő családok története, valamint a bányaigazgatás rendszere. Az átfogó vizsgálat révén megismerhetjük a korabeli nemesércbányászat kontinentális kapcsolatrendszerét, többek között a termelés finanszírozásába bekapcsolódó európai nagyvárosokat.

GIANONE ANDRÁS – KLESTENITZ TIBOR: KATOLIKUS NAGYGYŰLÉSEK MAGYARORSZÁGON

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-059-5

457 oldal

A kötet szerzői, Gianone András és Klestenitz Tibor arra vállalkoztak, hogy a nagygyűlésekről elsősorban új alap kutatásokra támaszkodva adjanak átfogó képet, rekonstruálják az eseménytörténetet, valamint elemezzék a nagygyűlések legfőbb törekvéseit.

Magyarországon a 19. század végén kezdődő és a kommunista fordulatig tartó időszakot katolikus reneszánszként is szokták emlegetni. Ebben a fél évszázadban nemcsak a hitélet megújulásának lehetünk tanúi, de annak is, hogy a katolikus egyház a hagyományostól eltérő módokon is igyekszik tanítását hirdetni és a közéletet befolyásolni. A korábban szinte kizárólag az állam támogatására és saját kiváltságos helyzetére hagyatkozó egyházi vezetés egyre inkább a világi hívekre kívánt támaszkodni – nemcsak az elitre, hanem a tömegekre is. Ebben az időszakban vált a magyar katolicizmus legfontosabb közéleti fórumává a katolikus nagygyűlés. 1900-ban tartották meg az I. Országos Katolikus Nagygyűlést, amelyet 1943-ig további harminc követett, illetve utózóngéként az 1947-es Nemzeti Mária Kongresszus. E nagygyűlések történetét követve feltárul, hogyan reagált a katolikus elit azokra a politikai és társadalmi kihívásokra, amelyek a dualizmus, az első világháborút követő forradalmak és a trianoni béke, a Bethlen-konzolidáció, a gazdasági világválság, az 1930-as évek jobbratolódása, a második világháború és a kiépülőben levő kommunista diktatúra idején kerültek felszínre.

BARTHA ÁKOS: POPULIZMUS, NÉPISÉG, MODERNIZÁCIÓ. FEJEZETEK A KELET-KÖZÉP-EURÓPAI POLITIKAI GONDOLKODÁS 20. SZÁZADI TÖRTÉNETÉBŐL

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-055-7

336 oldal

Bartha Ákos fő kutatási területe a két világháború közti magyar falukutatás, szociográfia, a népi írók munkássága, a kelet-közép-európai földbirtok-politika, valamint a régió populizmusai. Ebben a könyvben a 20. századi kelet-közép-európai politikai gondolkodás néhány általa fontosnak érzett aspektusát járja körbe négy, római számmal jelölt fejezeten keresztül. Az inkább politikailag-kulturálisan, mintsem földrajzilag behatárolható régió kutatási tereppé válása kézenfekvő kapcsolattörténeti okokkal, az összefüggések mélyrétegeit feltárni igyekvő transznacionális szempontokkal, illetve a történelmi együtt élés tárgyalt korszakban többször felelegetett, sőt politikummá váló emlékképeivel egyaránt magyarázható. A kötet három kulcsfogalma a *populizmus*, a *népiség* és a *modernizáció*, amit a szerző a 20. századi regionális eszme-, politika- és társadalomtörténet kulcskérdéseinek, sok tekintetben fő rendező elvének tart.

IVANICS MÁRIA: HATALOMGYAKORLÁS A STEPPÉN. A DZSINGISZ-NÁME NOMÁD VILÁGA

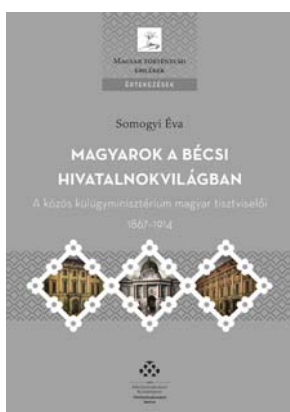
MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-054-0

A kötet korrektúrázása, a levilágítás és a mintakönyv ellenőrzése, valamint a terjesztés a témacsoport munkája.

335 oldal

A kelet-európai steppén, a 17. század végén, turki irodalmi nyelven lejegyzett Dzsingisz-náme, azaz Dzsingisz könyve, a Volga-vidék török ajkú népei, a tatárok, baskírok és nogájok történeti emlékezetének egyedülálló forrása. A nagy mongol hódító nevét viselő történeti legendafüzér az egyes etnikai közösségek eredethagyományát, az ősatyák Dzsingisz kánhoz fűződő kapcsolatát beszéli el. A regionális nomád vezetők évszázadokon át az ő uralkodói karizmájára, tetteire és törvényeire való hivatkozással hitelesítették uralmukat. A Dzsingisz-náméban megörökített történeti hagyomány sokoldalú elemzése képet ad a steppei uralkodó legitimitációjáról, uralmi jelvényeiről, a hatalom gyakorlásának módjairól, a nemzetségek megszervezéséről és az ideális nomád fejedelemmel szemben támasztott etikai és társadalmi normákról. Őstörténetünkhöz számos párhuzamot kínáló forrás, mely először jelenik meg magyar nyelven.

SOMOGYI ÉVA: MAGYAROK A BÉCSI HIVATALNOKVILÁGBAN. A KÖZÖS KÜLÜGYMINISZTERIUM MAGYAR TISZTVISELŐI 1867–1914

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-084-7

297 oldal

Somogyi Éva kutatási területe a Habsburg Monarchia dualizmus kori története. Az osztrák-német liberálisoknak a magyar kiegyezéssel kapcsolatos álláspontja alakulását vizsgálta *A birodalmi centralizációtól a dualizmusig* című, első nagyobb monográfiájában, amely élénk nemzetközi érdeklődést váltott ki. Az 1980-as évektől magyar részről vezetője volt a Monarchia közös minisztertanácsa jegyzőkönyvei közzétételére alakult osztrák–magyar bizottságnak. Ő maga a sorozat három kötetét publikálta. E forráskiadványra épült a *Kormányzati rendszer a dualista Habsburg Monarchiában* című munkája. Évek óta foglalkoztatja, hogy kik voltak azok a tisztviselők, akik a közös kormányzatban szerepet vállaltak, milyen társadalmi közegekből érkeztek, hogyan alakult nemzeti identitásuk; magyar voltak és birodalmi szolgálatuk összhangjának vagy konfliktusának problémája. Ez ennek a kötetnek is a központi témája.

PÁLFFY GÉZA – SOÓS ISTVÁN (SZERK.): AZ EGY ELFELEDETT KORONÁZÁS A REFORMKORBAN. AZ UTOLSÓ POZSONYI URALKODÓKORONÁZÁS 1830 ŐSZÉN

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-092-2

272 oldal + 96 oldal képmelléklet

Az 1830. szeptember 28-án tartott utolsó pozsonyi uralkodókoronázás, V. Ferdinánd magyar király ceremóniájának története iránt ez ideig kevésbé érdeklődtek a kutatók. Ezt a tudományos adósságot kívánja pótolni a Szent Korona Kutatócsoport kötete, amely a 2015. szeptember végén tartott tanácskozással és új vizsgálatokra építve, interdiszciplináris jelleggel és nemzetközi kitekintésben mutatja be az eseményt. A kiadvány mérföldkövet jelenthet a magyar királykoronázások történetének feltárásában, hiszen ilyen alapossággal még egyetlen cere-

mónia feltérképezésére sem került sor. Az olvasók igazi újdonságokra lelhetnek a Szent Korona históriájával, valamint a koronázásnak kiemelt figyelmet szentelő Vörösmarty Mihály költészetével kapcsolatban is. Sőt a friss kutatások szerint az 1830. őszi szertartás volt a vizuálisan leginkább megidézhető koronázás a polgári Magyarország kialakulása előtti időszakban, miközben a díszmagyar születésében szintén meghatározó szerepet játszott, miként ezt a kiadvány értékes illusztrációs anyaga mutatja. A kötetben helyet kaptak a Ferdinánd 1836. szeptemberi cseh és 1838. szeptemberi lombard–velencei királlyá koronázását tárgyaló tanulmányok is. A Szent Korona Kutatócsoport új kötete egyszerre gazdagítja a magyar és a szlovák történetírást és járul hozzá a Magyar Királyság 19. századi históriájának alaposabb megismeréséhez.

**MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SZOROZAT –
TANULMÁNYOK A NACIONALIZMUS KULTÚRTÖRTÉNETÉBŐL
(ISSN: 2416-1144)**

**VARGA BÁLINT: ÁRPÁD A VÁROS FÖLÖTT – NEMZETI INTEGRÁCIÓ
ÉS SZIMBOLIKUS POLITIKA A 19. SZÁZAD VÉGÉNEK MAGYARORSZÁGÁN**

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017.

ISBN: 978-963-416-050-2

252 oldal

Varga Bálint monográfiája a millennium időszakát idézi fel: 1896-ban, a honfoglalás ezredik évfordulóján a magyar állam hét, nagyszabású emlékművet emelt a vidéki Magyarországon. Az emlékművek Dévénytől Brassóig, Munkácsról Pusztaszerig az egységes magyar állam eszméjét hirdették. A szobrok homogén üzenetével azonban élesen szemben állt társadalmi környezetük, amely a 19. század végi Magyarország felekezeti és nyelvi sokszínűségét tükrözte. Ez a könyv arra keres magyarázatot, hogy mennyire tudott működni a homogenizáló központi állam akarata egy nyelvileg és felekezetiileg is sokszínű országban.

**SZILÁGYI ADRIENN – BOLLÓK ÁDÁM (SZERK.): NEMZET ÉS TUDOMÁNY
MAGYARORSZÁGON A 19. SZÁZADBAN**

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-082-3

289 oldal

2013 őszen azzal a céllal alakult a Gyáni Gábor és Dávidházi Péter vezetésével huszonhat főt összefogó OTKA-kutatócsoport, hogy rendszerezze a különböző művészetek és tudományterületek szerepét a nemzetté válás összetett folyamatában a 19. századi Magyarországon. A kutatási eredmények közzétételére indított könyvsorozat jelen kötete tizennégy tanulmányt tartalmaz, amelyek a kutatócsoport által életre hívott két konferencián elhangzott előadások tanulmányá érlelt változatai. Bár a tanulmányok témái első pillantásra igencsak szerteágazónak – esetleg kifejezetten széttartónak – tűnhetnek, éppen e sokféleség emeli ki a nemzet és tudomány problémakörének jelentőségét. Az írások ezzel is jelzik, hogy a nemzeti tudat megszilárdulásához milyen sok művészeti és tudományág képviselői tudtak kisebb vagy nagyobb mértékben hozzájárulni.

SZÉKELY MIKLÓS: NEMZET, IPAR, MŰVÉS ZET. A KOLOZSVÁRI I. FERENC JÓZSEF IPARMŰZEUM, 1887–1918

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-061-8

174 oldal

A XXIV. Budapesti Könyvfesztiválra jelent meg a Székely Miklós által jegyzett monográfia, amely az egykori kolozsvári I. Ferenc József Iparmúzeummal kapcsolatos kutatási eredményeket foglalja össze. A kötet e sajátos feladatú és gyűjtőkörű erdélyi múzeum modernizációs szerepét vizsgálja.

CIÉGER ANDRÁS – VARGA BÁLINT (SZERK.): TUDOMÁNY ÉS MŰVÉS ZET A MAGYAR NEMZETÉPÍTÉS SZOLGÁLATÁBAN. SZÖVEGYŰJTEMÉNY

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-086-1

448 oldal

Miként lehet a magát univerzálisnak tekintő tudományt egy konkrét közösség, a magyar nemzet szolgálatába állítani? Hogyan lehet tudományosan megalapozni a nemzetépítés programját? Van-e speciálisan magyar tudomány, és ha van, hol érintkezik az egyetemes tudományossággal? Ha szembekerül egymással a tudományos igazság és a nemzeti érdek, melyiket kell választani? Mitől lesz magyar a művészet, és hogyan lehet a művészet egyetemes nyelvében megjeleníteni a magyar nemzetépítés fontos témáit? Végül, miként teremthető meg a modernítésre nyitott, ám hagyományait is felkutató és megőrző nemzeti kultúra? Ezek a kérdések kulcsfontossággal bírtak a magyar értelmiség számára a 19. század során, amikor egyrészt megszületettek a modern társadalomtudományi módszerek, másrészt pedig megjelent és mindennél erősebb ideológiává vált a nacionalizmus. A kötet a 19. század magyar tudósainak, művészeinek és gondolkodóinak a tudomány, a művészet és a nemzet kapcsolatát vizsgáló szövegeiből nyújt gazdag válogatást.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ADATTÁRAK SOROZAT (ISSN: 2064-0951)

C. TÓTH NORBERT – HORVÁTH RICHÁRD – NEUMANN TIBOR – PÁLOS FALVI TAMÁS – W. KOVÁCS ANDRÁS: MAGYARORSZÁG VILÁGI ARCHONTOLÓGIÁJA 1458–1526. II. MEGYÉK

MTA Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-085-4

616 oldal

E kötettel a magyar középkorkutatás egyik fontos, két évtizedes múltra visszatekintő vállalkozása a végéhez közeledik. Zsoldos Attila és Engel Pál korábbi, hasonló témájú munkájának (az első az 1000–1301, a második az 1301–1457 közötti időszakot öleli fel) folytatásaként egy négyfős munkacsoport vállalkozott arra, hogy az 1458–1526 közötti időszak világi archontológiáját elkészítse. A megnövekedett létszámot az indokolta, hogy a szerzőknek a korábbi idősza-
kokhoz képest nagyobb forrásmennyiséggel kellett dolgozniuk: a bő ötszáz éves magyar középkorból az utolsó, alig több mint fél évszázadban keletkezett a fél

évezred forrásainak majdnem fele. Ez a nagyszámú forrásanyag indokolja, hogy több részletben jelennek meg az adatsorok. Ennélfogva a „Magyarország világi archontológiája 1458–1526” című kiadvány – noha egyetlen műként jött létre – valójában több kötetként hagyja majd el a nyomdát. Másodikként a Magyar Királyság megyéinek „tisztkaráról” tájékoztató kötetet forgathatják az érdeklődők. Megtalálják benne a megyék ispánjait, alispánjait, szolgabíráit és jegyzőit. Szerepel a műben az ispáni-alispáni kinevezéseket teljességre törekvően bemutató oklevéltár is. Mivel W. Kovács András a közelmúltban közreadta Erdély vonatkozó archontológiáját, így felújított, kiegészített adattárával egy kötet erejéig szerzőtársunkká lett, munkája gazdagabbá, pontosabbá tette a már meglévő gyűjtést.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT
(ISSN: 2063-8485)

SZARKA LÁSZLÓ – SALLAI GERGELY – FEDINEC CSILLA: AZ ELSŐ BÉCSI DÖNTÉS OKMÁNYTÁRA. DIPLOMÁCIAI IRATOK 1938. AUGUSZTUS – 1939. JÚNIUS

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017.

DVD-melléklettel

ISBN: 978-963-416-077-9

720 oldal

A két világháború közötti magyar külpolitikát meghatározó revíziós törekvések 1937–1938 fordulóján kerültek közel a megvalósításhoz, amikor Németország erőteljes diplomáciai és katonai nyomást gyakorolt Ausztriára és Csehszlovákiára. Az Anschluss után a világháború kockázatát is magában hordó csehszlovák válságot a müncheni szerződéssel átmenetileg „megoldották”. A szerződés „kiegészítő nyilatkozatai” lehetővé tették Magyarország és Lengyelország számára etnikai alapú revíziós követeléseik megvalósítását. Olaszország egyértelműen, Németország feltételesen támogatta, London és Párizs hallgatólagosan tudomásul vette a magyar igényeket. Az első bécsi döntés szinte minden – 1910-ben magyar többségű – szlovákiai és kárpátaljai területet visszaadott Magyarországnak. Csehszlovákia felszámolásával (1939. március 14–15.) egy időben a magyar kormány megkapta Hitler hozzájárulását Kárpátalja döntő többségében ruszin–ukrán részének katonai „birtokbavételére” is. A kötetben az első bécsi döntés nemzetközi diplomáciatörténeti forrásaiból található válogatást magyar nyelven. A DVD-mellékletben az MTA CSFK Földrajztudományi Intézet könyvtárának gyűjteményeiből a „bécsi határok” kialakítását tükröző korabeli térképeket, valamint az 1938. októberi diplomáciai játszma Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában található dokumentumainak másolatát közlik a szerzők.

**STARK TAMÁS (SZERK.): „....AKKOR ASZT MONDTÁK KICSI ROBOT”.
A MAGYAR POLGÁRI LAKOSSÁG ELHURCOLÁSA A SZOVJETUNIÓBA
KORABELI DOKUMENTUMOK TÜKRÉBEN**

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest 2017

ISBN: 978-963-416-076-2

495 oldal

A második világháború során, különösen annak utolsó hónapjaiban Magyarország háború alatti területéről mintegy hatszázezren kerültek szovjet fogságba. A foglyok közel harmada civilként lett „hadifogoly”. Az elhurcoltak hozzátartozói és az érintett települések elöljárói annak reményében tájékoztatták a kormány-szerveket az elhurcolásokról, hogy a magyar kormány közben tud járni az elvittek kiszabadítása érdekében. A személyes hangvételű levelek és tudósítások alapján a civil lakosság részleges elhurcolásának folyamata meglehetősen pontosan nyomon követhető. A Külügyminisztérium Hadifogoly Osztályán összegyűjtött levelek az elhurcolás miatt bekövetkező családi tragédiákról, megtört életpályákról, titokzatos letartóztatásokról, valamint az üldöztetést túlélő zsidók újabb megpróbáltatásairól is tudósítanak. Ebből a hatalmas, 347 doboznyi forrásanyagból ad közre válogatást ez a kötet. Stark Tamás az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa. Kutatási területe a Közép-Kelet-Európában 1938 és 1955 között lezajlott kényszerű népességmozgás története. A szovjet fogságba került magyarok sorsának feltárásával az 1980-as évek közepe óta foglalkozik. Számos egykori foglyot személyesen is alkalma volt megismerni, és sokukkal készített interjút az elmúlt évtizedek során.

**MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT/EGYHÁZ-
TÖRTÉNETI FORRÁSOK**
(ISSN: 2416-0873)

BAKÓ BALÁZS: A SZOMBATHELYI EGYHÁZMEGYE ZSINATAI

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-060-1

488 oldal

Az 1777-ben alapított szombathelyi püspökség történetében három egyházmegyei szinódusra került sor. Az 1821-ben tartott első egyházmegyei gyűlés a jozefinista egyházpolitikával való szakításon túl a társadalom erkölcsstelenségével és elvallástalanodásával is szembe akart szállni. Az egyházmegyei gyűlésre az 1822. évi nemzeti zsinatot előkészítő konzultációk részeként került sor: eredményeit – a többi egyházmegye szinódusainak vagy papi gyűléseinek javaslataihoz hasonlóan – felhasználták a nemzeti zsinat határozatainak megfogalmazásakor. Ezt követően csak 1927-ben gyűlt össze az egyházmegye papsága a következő zsinatra, amelynek legfontosabb feladata a trianoni béke után megcsontított egyházmegye kormányzatának és hitéletének reformja és egy új egyházmegyei törvénykönyv megalkotása volt. Bár a Codex Iuris Canonici tízévenkénti zsinattartást írt elő, a következő évtizedek nem kedveztek a rendelkezés betartásának. Így csak a rendszerváltás után ülhetett össze megint a zsinat 1998-ban. Az időközben jelentősen megváltozott társadalmi környezet és a II. vatikáni zsinat által elindított egyházi reformok miatt ismét elodázhatatlanná vált az egyházmegye megújítása. A kötetben közölt három zsinat dokumentumainak összegyűjtését és elemzését „A magyar katolikus egyház zsinatai és nagygyűlései 1790–2010” című OTKA program keretében Bakó Balázs, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Savaria Egyetemi Központ oktatója végezte el.

GÁRDONYI MÁTÉ: EGYHÁZMEGYEI ZSINATOK ÉS TANÁCSKOZÁSOK VESZPRÉMBEN

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

CD-melléklettel

ISBN: 978-963-416-052-6

360 oldal

Veszprémben a középkori előzmények után több egyházmegyei zsinatot és tanácskozást rendeztek a 19–20. század folyamán. A Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár iratanyagából válogatott források megvilágítják az egyes gyűlések összehívásának hátterét és lebonyolításuk menetét, a határozatok pedig az egyházszerkezet korabeli működésére vetnek fényt. Mi minden történt az 1848-as egyházmegyei tanácskozás és az 1996. évi főegyházmegyei zsinat között hazánkban és a magyar egyházban? Két szabadságharc véres leverése, két vesztes háború, mindezek súlyos következményei, majd magyar egyházunk vaskalitkába zárása 45 éven keresztül, és a szabadulás utáni suta szárnypróbálgatás. A világegyházban – a teljesség igénye nélkül – az egyház világi hatalmának teljes elvesztése, a pápák útmutatásai a 19. század végén és a 20. században az enciklikák által, majd a II. vatikáni zsinat. Mindezek tükröződnek a helyi zsinatokat előkészítő tanácskozásokban és a zsinati határozatokban. A kötetben közölt dokumentumokat Gárdonyi Máté főiskolai tanár gyűjtötte össze és dolgozta fel „A magyar katolikus egyház zsinatai és nagygyűlései 1790–2010” című OTKA-program keretében.

GIANONE ANDRÁS: AZ ORSZÁGOS KATOLIKUS NAGYGYŰLÉSEK MAGYARORSZÁGON, 1933–1947. VÁLOGATOTT BESZÉDEK ÉS TUDÓSÍTÁSOK

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-046-5

432 oldal

Az országos katolikus nagygyűlések kiemelkedő szerepet játszottak a 20. század katolikus közéletében. E nagygyűlések forrásait tartalmazó sorozat harmadik része az 1933 és 1947 közötti időszakba enged betekintést. Jelen kötet nyolc katolikus nagygyűlésen és a Nemzeti Mária Kongresszuson elhangzott legfontosabb beszédek szövegét tartalmazza, valamint függelékként Esty Miklósnak, Serédi Jusztinián hercegprímás bizalmasának a nagygyűlésekről szóló naplófeljegyzéseit. A kötetben közölt források a magyar történelem egyik fordulatos, válságokkal teli, sőt vészterhes időszakának dokumentumai, amelyek tükrözik a katolicizmus vezetőinek álláspontját az 1930-as és 1940-es évek számos nemzeti és egyházi problémájáról, többek között a totális államról, a szociális kérdéstről és a polgári házasságról. Ebben az időszakban a katolikus nagygyűlések nemcsak egy önmagában álló kongresszusnak és tömegrendezvénynek számítottak, hanem a nagygyűléseket 1933-tól rendező Actio Catholica munkaéveinek látványos megnyitását is szolgálták. A forráskiadványt haszonnal forgathatják történészek, teológusok és a korszak egyháztörténelme iránt érdeklődők. A kötetben közölt dokumentumokat Klestenitz Tibor gyűjtötte össze és dolgozta fel „A magyar katolikus egyház zsinatai és nagygyűlései 1790–2010” című OTKA-program keretében.

ADRIÁNYI GÁBOR: ESZTERGOMI ZSINATOK A 19–20. SZÁZADBAN

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

CD-melléklettel

ISBN: 978-963-416-066-3

216 oldal

XI. Pius pápa is sürgette az 1849. évi nagy bécsi püspöki értekezlet döntését a zsinatok tartásáról, így Scitovszky János hercegprímás elhatározta egy tartományi zsinat összehívását. A zsinat 1858. szeptember 19-én 69 személy részvételével nyílt meg és október 3-ig tartott. Legfontosabb határozata az egyházzól szólt, amely lényegében előrevételezte az I. vatikáni zsinat tanítását a pápáról. Scitovszky szándéka az volt, hogy a tartományi zsinat határozatait egyházmegyei zsinaton is átültesse a gyakorlatba. Ezt a zsinatot 1860. július 24–28. napjaiban tarthatta meg, azon 102 személy vett részt és 51 határozatot hozott. Mivel az 1917-ben megjelent Egyházi Törvénykönyv előírta az egyházmegyei zsinatok tartását, ennek Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás is eleget tett. Az 1941. november 11–12-én 97 egyházi személy részvételével tartott újabb egyházmegyei zsinat pontosan követte a törvénykönyv felépítését és beosztását. A kötet ezen három esztergomi zsinat előkészítését, lefolyását és utóéletét követi nyomon. A kötetben közölt dokumentumokat Adriányi Gábor, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja gyűjtötte össze és dolgozta fel „A magyar katolikus egyház zsinatai és nagygyűlései 1790–2010” című OTKA-program keretében

DAMÁSDI ZOLTÁN: AZ 1936. ÉVI PÉCSI EGYHÁZMEGYEI ZSINAT

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-062-5

408 oldal

A 20. század első felében több püspöki és érseki székhely után Pécssett is tartottak egyházmegyei zsinatot. Virág Ferenc pécsi püspök eredetileg az egyházi törvénykönyv 1918. évi életbe léptetése után tíz évvel szándékozott összehívni a zsinatot, de több akadály miatt erre csak nyolc évvel később, 1936-ban kerülhetett sor. Ezt megelőzően 1863-ban volt Pécssett egyházmegyei zsinat. A püspököt felkészült szakértők segítették, köztük Sipos István egyházjogász vagy Szőnyi Ottó, az egyházi műemlékvédelem akkori első embere. Az 563 paragrafusból álló határozatgyűjtemény a papság tevékenységét részletesen szabályozta. A II. vatikáni zsinat ugyan számos zsinati határozat módosítását vagy megszüntetését eredményezte, Virág püspök zárószavai máig érvényesek: „Ha zsinatunk az 1863-ban megtartott egyházmegyei zsinat határozatain túl semmi új és a megváltozott viszonyoknak megfelelő zsinati határozatot nem hozott volna, akkor is érdemes volt az Egyház előírása szerint ezen zsinat megtartása, tekintettel arra a lelki hatásra, melyet a zsinat az összes jelenlevőkre gyakorolt. Deo sint laudes!” A zsinati dokumentumok összegyűjtését és elemzését „A magyar katolikus egyház zsinatai és nagygyűlései 1790–2010” című OTKA-program keretében Damásdi Zoltán levéltáros (Pécsi Egyházmegyei Levéltár) végezte el.

LÉNÁR ANDOR: A VÁCI EGYHÁZMEGYE ZSINATAI ÉS PAPI TANÁCSKOZÁSAI A 19. ÉS 20. SZÁZADBAN

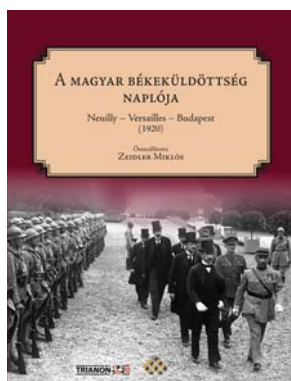
MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017 (a témacsoport a kötet szerkesztését és a terjesztést végezte)

ISBN: 978-963-416-067-0

576 oldal

A váci egyházmegye területén 1675 után majd két és fél évszázadon át nem rendeztek egyházmegyei zsinatot. A 19. században széküresedés idején tartott papi tanácskozások ugyanis kánonjogi értelemben nem tekinthetők szinódusnak. A két világháború közötti Magyarországon Hanauer Árpád István váci püspök vállalkozott elsőként arra, hogy az 1917-es Codex Iuris Canonici alapján egyházmegyei zsinatot hívjon össze, ami a húszas években mintául szolgált más egyházmegyék számára is. Szándékát a nehéz történelmi szituációval, a lelképásztorkodás problémáival, valamint a papság fegyelmének helyreállításával indokolta. A főpásztor 1921-ben, 1930-ban és 1940-ben hívta össze papjait, azonban betegsége a harmadik szinódus megrendezését már nem tette lehetővé. A szocializmus évtizedeit követően újabb egyházmegyei zsinatra csak 1995-ben kerülhetett sor. A kötetben közölt dokumentumokat Lénár Andor gyűjtötte össze és dolgozta fel „A magyar katolikus egyház zsinatai és nagygyűlései 1790–2010” című OTKA-program keretében.

SOROZATON KÍVÜLI KÖTETEK

ZEIDLER MIKLÓS (ÖSSZEÁLL.): A MAGYAR BÉKEKÜLDÖTTSÉG NAPLÓJA. NEULLY – VERSAILLES – BUDAPEST (1920)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-072-4

312 oldal

Kik, milyen körülmények között és hogyan próbáltak meg teljesíteni egy lényegében reménytelen küldetést? Milyen stratégiával és taktikákkal igyekezett minél kedvezőbb békefeltételeket kicsikarni Magyarországnak a párizsi béketárgyalásokon részt vevő magyar küldöttség? Egyebek mellett ezekre a kérdésekre ad választ – nagyrészt korabeli, a szakemberek számára is újdonságot jelentő – a nagypolitika kulisszái mögé is betekintést engedő dokumentumok segítségével az MTA BTK Lendület Trianon 100 Kutatócsoport tagja, Zeidler Miklós által szerkesztett kötet.

TÓTH FERENC – ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS (SZERK.):

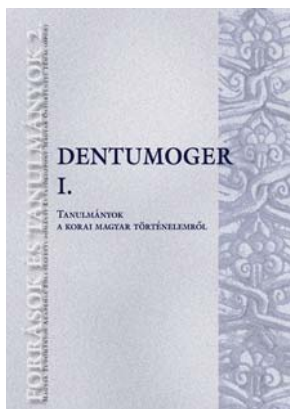
A SZENTGOTTHÁRDI CSATA ÉS A VASVÁRI BÉKE. OSZMÁN TERJESZKEDÉS – EURÓPAI ÖSSZEFOGÁS. / LA BATAILLE DE SAINT GOTTHARD ET LA PAIX DE VASVÁR. EXPANSION OTTOMANE – COOPÉRATION EUROPÉENNE

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-093-9

388 oldal

2014-ben ünnepeltük az 1664-es hadjárat, a szentgotthárdi csata és a vasvári béke 350. évfordulóját. A kötet a jubileumi, egy 2014 májusában tartott konferencián, magyar és idegen nyelven elhangzott előadások tanulmányra átdolgozott változatát tartalmazza. Az előadások elsősorban a hadtörténeti kérdéseket vették górcső alá, de előtérbe kerültek a diplomáciatörténettel és a békekötéssel kapcsolatos témák is. A kötet tartalmaz sajtó- és kommunikációtörténetet, valamint az irodalomtörténet és a csatatérkutatás legfrissebb eredményeit is.

FORRÁSOK ÉS TANULMÁNYOK SZOROZAT
(MÖT – ISSN 2498-8472)

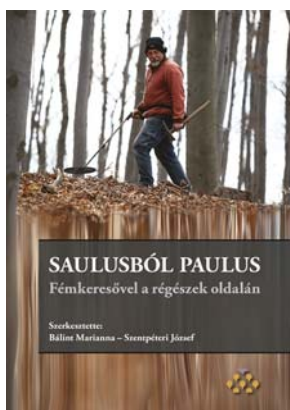
**SUDÁR BALÁZS (SZERK.): DENTUMOGER I.
TANULMÁNYOK A KORAI MAGYAR TÖRTÉNELEMRŐL**

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2017.
ISBN: 978-963-416-058-8

456 oldal

Az MTA BTK Magyar Őstörténeti Témacsoportja e kötetével új tanulmánygyűjtemény-sorozatot bocsát útjára. A cél a korai magyar történelem minél jobb megismerése.

**AZ MTA BTK KIADÁSÁBAN MEGJELENŐ, KÜLÖNBÖZŐ INTÉZETEIVEL,
ILLETVE MÁS KIADÓKKAL, INTÉZETEKSEL EGYÜTTMŰKÖDÉSBN
KÉSZÍTETT KÖTETEK**

**BÁLINT MARIANNA – SZENTPÉTERI JÓZSEF (SZERK.): SAULUSBÓL PAULUS.
FÉMKERESŐVEL A RÉGÉSZEK OLDALÁN**

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Hajdúsági Múzeum, Budapest, 2017
ISBN: 978-963-416-058-8

260 oldal

„Bacskai István messziről indulva vívta ki magának azt a megbecsült helyet, amit most elfoglal a magyar régészetben – annak ellenére, hogy nincs régész végzettsége. Nem tartja magát sem hobbikeresősnek, sem amatőr régésznek, mindössze a hosszú időn át elsajátított műszaki ismereteinek maximális kihasználásával a muzeológusok munkatársa kíván lenni, és a múlt minél teljesebb megismeréséhez szeretne hozzájárulni.”

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont és a Hajdúsági Múzeum együttműködésében megjelent *Saulusból Paulus. Fémkeresővel a régészek oldalán* című kötetet a szerkesztők, Bálint Marianna és Szentpéteri József vitairatnak szánták, abban a reményben, hogy eljut azokhoz a szerencsésekhez, akik a régészetet hivatásszerűen művelhetik, és azokhoz is, akik olthatatlan gyűjtési szenvedélyüknek fémkeresőzéssel adóznak hazánkban. A 260 oldalas könyv több színes és fekete-fehér fotót tartalmaz.

**KAPPANYOS ANDRÁS (SZERK.): E NAGY TIVORNYÁN. TANULMÁNYOK 1916
MIKROTÖRTÉNELMÉRŐL**

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet, Budapest, 2017

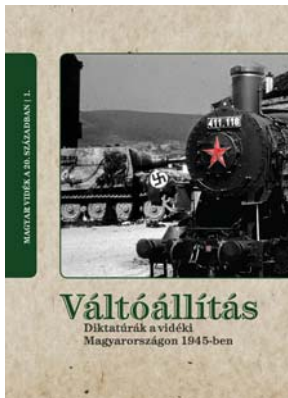
ISBN: 978-963-416-089-2

424 oldal

A kötet az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetében 2016 júniusában megrendezett interdiszciplináris konferencia előadásainak válogatott és szerkesztett változatát tartalmazza: egy háromrészre tervezett sorozat második darabja. A konferenciasorozat gondolata azon a belátáson alapul, hogy az első világháború egyedülálló fordulópontot jelent az európai művelődéstörténetben. A második konferencia a háború percepciójában végbement fordulatot állította a középpontba, azt a – helyenként évekre elhúzódo – történelmi pillanatot, amikor a kezdeti eufória átadja helyét a fásultságnak,

amelyből a művészet és kultúra területén két kiút kínálkozik: az eszképzizmus és a radikális szembefordulás. 1916 novemberében mindössze két nap választja el a nemzetközi avantgárd egyik legpompásabb folyóirata, Kassák *Ma* című lapja első megjelenését és a Monarchia talán legjellegzetesebb kulturális terméke, *A császárskirálynő* budapesti bemutatóját. A jelenből menekülni kell: akár az elképzelt jövőbe, akár az elképzelt múltba.

**CSIKÓS GÁBOR – KISS RÉKA – Ö. KOVÁCS JÓZSEF (SZERK.):
MAGYAR VIDÉK A 20. SZÁZADBAN – VÁLTOÁLLÍTÁS. DIKTATÚRÁK A VIDÉKI
MAGYARORSZÁGON 1945-BEN**

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Nemzeti Emlékezet Bizottsága,
Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-053-3

ISSN: 24989-118

784 oldal

A „Váltoállítás. Diktatúrák a vidéki Magyarországon 1945-ben” című kötet politikai mítoszok helyett a mindennapi valóságot kívánja bemutatni az olyan hitviták meghaladásával, mint például hogy 1945 felszabadulás vagy megszállás volt-e Magyarország. Célja, hogy bemutassa azokat a társadalom- és történelemformáló tényezőket, amelyek 1945 után az eseményeket átélő emberek múlt- és jelenbeli tapasztalatait és jövőképét meghatározhatták. A tanulmánykötet az MTA Székházában 2015. szeptember 29-én tartott konferencia eredményeit ismerteti.

A „ZRÍNYI MIKLÓS – SZIGETVÁR 1566” EMLÉKBIZOTTSÁGGAL EGYÜTTMŰKÖDÉS
BEN KÉSZÍTETT KÖTETEK

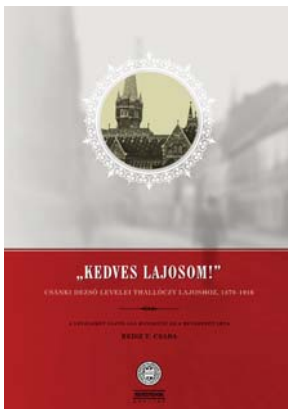
**BENE SÁNDOR – FODOR PÁL – HAUSNER GÁBOR – PADÁNYI JÓZSEF:
HATÁROK FÖLÖTT. TANULMÁNYOK A KÖLTŐ, KATONA, ÁLLAMFÉRFI
ZRÍNYI MIKLÓSRÓL**

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, MANK, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-071-7

545 oldal

Részlet a Fodor Pál által írt Előszóból: „A történészek, hadtörténészek, irodalom- és művészettörténészek rengeteg teendőjük közepette sem feledkeztek el a magyar történelemben sokféleképpen értelmezett, de mindenképpen mély nyomot hagyott 1664-es esztendőről: a szentgotthárdi ütközetről, az 1663–1664-es háborús év és az egész 17. század első felének egyik főszereplője: Zrínyi Miklós haláláról. A kiemelkedő magyar–horvát személyiségről szóló méltó megemlékezésre három magyar intézmény fogott össze: a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeuma, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem és a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja. Az általunk létrehozott konferencia kettős célt követett: a legújabb szakmai eredmények számbavételét, és azt, hogy a szélesebb közvéleményhez is közelebb vigye ezt a bonyolult kort és annak egyik legösszetettebb alakítóját.”

REISZ T. CSABA (SZERK.): KEDVES LAJOSOM! CSÁNKI DEZSŐ LEVELEI THALLÓCZY LAJOSHOZ, 1879–1916

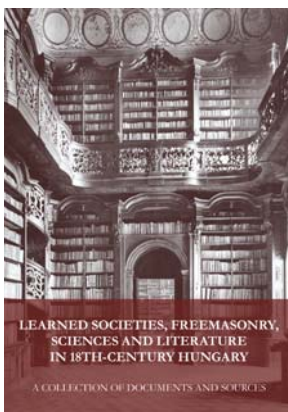
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont TTI, Magyar Történelmi Társulat
Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-056-4

234 oldal

Az Országos Széchenyi Könyvtár Kézirattára őrzi Thallóczy Lajos hagyatékát, amelyben a családjára és a személyére vonatkozó hivatalos iratok mellett 1124 személy hozzá intézett levelei találhatók, közel 9000 dokumentum. Thallóczy Lajos (1857–1916) tudományos szakember: levéltáros, történész, akadémikus, az állami közigazgatás tagja, diplomata, magas rangú állami tisztviselő, volt; bohém magánélete és baráti köre is a sokszínű emberek sorába emelte őt. Csánki Dezső (1857–1933) történész, levéltáros és akadémikus munkás életének szinte teljeségét az Országos Levéltárban töltötte, és fizetés nélküli gyakornokból (1881) végül az intézmény vezetője (1912–1932) lett. Az ő országos főlevéltárnoki, majd főigazgatói működése alatt készült el az első, eredetileg is levéltári szempontok szerint és célokra emelt épület, és ekkor került a kezdet kezdetétől a Belügyminisztérium fennhatósága alatt működő intézmény a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz. Csánkinak meghatározó szerepe volt a levéltár első kulturális évtizedének történéseiben.

E két személy nemcsak pályatárs, de személyes és családi jó barát is volt – így Csánki Dénest (1885–1972) közös fiuknak tekintették és segítették szakmai előmenetelében. E szoros bizalmi viszony Csánkinak Thallóczyhoz intézett – jelentős forrásértékű – leveleiben is hűen tükröződik: családi ügyeiről, történettudományi (forráskiadási) kérdésekről, a levéltárak, valamint a Magyar Történelmi Társulat ügyeiről is beszámolt.

LENGYEL, RÉKA – TÜSKÉS, GÁBOR (EDS.): LEARNED SOCIETIES, FREEMASONRY, SCIENCES AND LITERATURE IN 18TH-CENTURY HUNGARY: A COLLECTION OF DOCUMENTS AND SOURCES

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet, Budapest, 2017

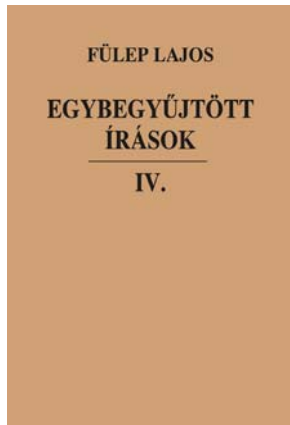
ISBN: 978-963-416-090-8

247 oldal

A kötet angol nyelvű, konferenciára készített kiadvány.

The present collection of primary sources, comprised of printed and manuscript materials, offers a new approach to the history of learned societies and Freemasonry in Hungary in the 18th century. Materials include academic proposals, regulations of learned societies and reading circles, letters, pamphlets as well as Masonic constitutions, rituals, orations, essays, and a sentimental novel. In addition to the Latin- and German-language documents, some Hungarian-language sources of special importance are published in English translation. The sources in the first part of the collection illustrate the growing desire and ambition among Hungarian intellectuals for establishing national literature and science, and for raising the level of general literacy among the population. Starting from the diagnosis that, compared to other European countries, Hungary was quite backward in terms of cultivating the sciences, several people emphasized the need to raise the standards of public education, while others thought that establishing learned societies or scientific academies could change the situation. The examination of the history of learned and secret societies shows that in 18th-century Hungary social culture could develop within the framework of Freemasonry. The functi-

oning learned societies and reading circles were established at the initiative of lodge members, and a large number of the authors of the proposals were also Freemasons. The establishment of learned societies was motivated by the ideas which were also the guiding principles of the Freemasons: spreading enlightenment, promoting the well-being of the people, and supporting the sciences and the arts. The editors intended to bring to an international audience the selected materials which warrant further research and examination.

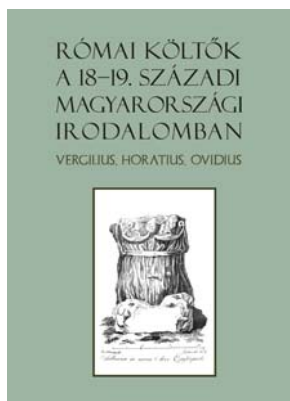
TÍMÁR ÁRPÁD (SZERK.): FÜLEP LAJOS EGYBEGYŰJTÖTT ÍRÁSOK IV.

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Művészettörténeti Intézet, Budapest, 2017

ISBN 978-615-5133-12-1

512 oldal

A Fülep Lajos írásait feldolgozó sorozat negyedik kötete.

BALOGH PIROSKA – LENGYEL RÉKA (SZERK.): RÓMAI KÖLTŐK A 18-19. SZÁZADI MAGYARORSZÁGI IRODALOMBAN. VERGILIUS, HORATIUS, OVIDIUS

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet, Budapest, 2017

ISBN: 978-615-5478-40-6

376 oldal

SCHMIDT-SCHWEIZER, ANDREAS: DIE POLITISCH-DIPLOMATISCHEN BEZIEHUNGEN IN DER WENDEZEIT 1987-1990

De Gruyter Oldenbourg, 2017. (Quellen zu den Beziehungen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und Ungarn 1949-1990. Band 3.)

ISBN: 978-311-048-890-6

ISBN: (Online): 978-311-048-889-0

760 oldal

A kötet nyomdai előkészítését a kiadó megbízásából a témacsoport végezte.

Der Band dokumentiert und analysiert - nach einem ausführlichen historischen Rückblick auf die Jahre von 1949 bis 1987 - die Entwicklung der politisch-diplomatischen Beziehungen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und Ungarn von Sommer 1987 bis zur deutschen Vereinigung im Herbst 1990. Im Fokus steht vor allem, wie sich die dynamischen politischen Veränderungen in Ungarn seit Mitte 1987 und der mit dem Mauerfall vom November 1989 einsetzende Prozess der deutschen Vereinigung auf die bilateralen Beziehungen auswirkten. Nach einer knapp vier Jahrzehnte andauernden Vorgeschichte, die durch die sich anfänglich allmählich, dann immer dynamischer entwickelnden Kontakte in Wirtschaft, Politik und Kultur geprägt waren, erreichten die Beziehungen beider Staaten in

den Jahren von 1987 bis 1990 - vor dem Hintergrund der spektakulären, mit den Veränderungen in der Weltpolitik verbundenen Wendepunkte in der inneren Entwicklung Ungarns und Deutschlands - einen historischen Höhepunkt.

LYMBUS 1. ÉVKÖNYV
(ISSN: 0865-0632)

LYMBUS. MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁSKÖZLEMÉNYEK, 2017

Főszerkesztő: Ujváry Gábor. Felelős szerkesztő: Szabó András Péter. Budapest, 2017. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont
450 oldal

A kötet nyomdai előkészítését az MTA BTK TTI tudományos információs témacsoportja végezte. Az évkönyvet kiadja a Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézet, a Klebelsberg Kuno Alapítvány, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, a Nemzetközi Magyar-ságtudományi Társaság és az Országos Széchényi Könyvtár.

LYMBUS KÖTETEK KÖNYVSOROZAT
(ISSN 1787-1867)

ROTTAL JÁNOS LEVELEZÉSE CSÁKY ISTVÁNNAL ÉS FERENCSEL

Közreadja Barta M. János Budapest, 2017. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont
418 oldal

A kötet nyomdai előkészítését az MTA BTK TTI tudományos információs témacsoportja végezte. A könyvsorozatot kiadja a Balassi Bálint Magyar Kulturális Intézet, a Klebelsberg Kuno Alapítvány, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, a Nemzetközi Magyar-ságtudományi Társaság és az Országos Széchényi Könyvtár.

A VIDÉKTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT ÉVKÖNYVE
(ISSN: 2498-8804)

HORVÁTH GERGELY KRISZTIÁN (FŐSZERK.): VIDÉKTÖRTÉNET I. – ÉLETVILÁGOK ÉS TÁRSADALMI GYAKORLATOK A 18–20. SZÁZADBAN

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2017
ISBN: 978-963-416-048-9
396 oldal

A kiadvány első részében a hazai néprajztudomány öt kiemelkedő „nagy öregje” foglalta össze, hogyan értékeli a magyar etnográfia fejlődését a 20. század második felében, majd a második részben tíz vidéktörténeti tanulmányt tartalmaz. Ezekben olvashatunk a 18. századi Borsod megyei úrbéri rendezésről és a nemesi birtokfogalom 19. századi alakulásáról is. A 20. századról szóló tanulmányok között helyet kapott Bajcsy-Zsilinszky Endre derecskei működését vizsgáló tanulmány, a

Dunakanyarból szovjet munkatáborokba kitelepített német nyelvűek emlékeztével foglalkozó értekezés és a politikai rendőrség 1945-ös kecskeméti tevékenységét bemutató írás is. A kötet két zárótanulmánya azt vizsgálja, hogy Székelyföldön hogyan zajlott az 1945 utáni politikai átalakulás és szovjetizálás folyamata.

MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK SOROZAT (ISSN: 2064-5597)

KLESTENITZ TIBOR – PAÁL VINCE (SZERK.): A VÉLEMÉNYSAJTÓTÓL A TÖMEGSAJTÓIG – FEJEZETEK A MAGYAR ÚJSÁGÍRÁS TÖRTÉNETÉBŐL

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, az NMHH Médiatudományi Intézetének közreműködésével, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-083-0

184 oldal

A kötetben közölt tanulmányok – amelyek közül néhány előadásként is elhangzott az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Médiatörténeti Kutatócsoportjának konferenciáján 2015 decemberében – a „hosszú 19. század” sajtótörténetének különböző részterületeit vizsgálják.

Ez a korszak komoly változásokat hozott a sajtó működésében, hiszen a társadalmi és technikai fejlődésnek köszönhetően a korábban szinte kizárólag csak a művelt elitet megszólító médium fokozatosan tömegtermékké vált, széles rétegek számára ekkor váltak elérhetővé először a modern hírközlés által nyújtott szolgáltatások.

UJVÁRI HEDVIG: IDENTITÁSOK ÉS KOMMUNIKÁCIÓS CSATORNÁK – MAGYAR-NÉMET-ZSIDÓ KULTURÁLIS METSZÉSPONTOK A DUALIZMUS KORI MAGYARORSZÁGON

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2017

ISBN: 978-963-416-091-5

142 oldal

Az Osztrák–Magyar Monarchia szigorúan vett német nyelvterületen kívüli német nyelvű periodikáinak tudományos vizsgálata napjainkban a közép-európai kultúrtörténeti kutatások egyik aktuális feladata. Hatalmas anyaga, annak hatástörténete nagyrészt még mindig feltáratlan, tárgyköre jellegénél fogva multidiszciplináris, csak az irodalom felől érkező kutatók részéről feltételezi többek között az irodalomszociológiai, recepcióelméleti és -történeti, valamint a komparatív szemlélet együttes módszertani érvényesítését.

A magyarországi német sajtó kutatására, szisztematikus feltárására irányuló néhány törekvés mellett zömmel inkább csak projektekről, egyéni kutatási teljesítményekről lehet beszámolni. Mivel a magyarországi német sajtót leginkább germanisták kutatják, vizsgálódásuk homlokterében a sajtó irodalomközvetítő szerepének egy adott időszakban való bemutatása, vagy egy-egy jelentősebb személy munkásságának feldolgozása áll. A jelen kötetben közreadott tanulmányok is ebbe az irányba mutatnak: az írások többsége az író, orvos, publicista és cionista Max Nordau (1849–1923) fiatalkori publicisztikájával foglalkozik, és ha kismértékben is, igyekszik bemutatni a hazai német nyelvű sajtó jelentőségét, főleg a Pester Lloyd (1854–1945) első évtizedeit, valamint Herzl Tivadar / Theodor Herzl (1860–1904) újság- és szépírói pályakezdését.

FOLYÓIRATOK (Megjelent 4×4 szám)

VILÁGTÖRTÉNET

2017/1–4. szám MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 0083-6265

A számok tartalma a következő linken a megjelenés után 6 hónappal elérhető:
<http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/vilagtortenet-archivum.html>

A *Világtörténet* című folyóirat a magyarországi periodikák sorában egyedülálló és hiánypótló kiadvány, hiszen azon túl, hogy az egyetemes történelemmel foglalkozó magyar kutatók számára biztosított publikációs lehetőséget, egy-egy tanulmány erejéig teret enged meghatározó külföldi szakmunkák magyar nyelvű megjelenésének is. A folyóirat alapvetően az egyetemes történelmi kutatás legújabb alapvetései valamint a magyar és egyetemes történelem összefüggései iránt érdeklődő szakmai közönség számára készül, nem kizárva azonban az egyetemi hallgatók, illetve a doktoranduszok körét sem.

TÖRTÉNELMI SZEMLE

2017/1–4. szám. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 0040-9634

A számok tartalma a következő linken a megjelenés után 6 hónappal elérhető:
<http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle-archivum.html>

A *Történelmi Szemle* 1958-ban alapított, azóta folyamatosan megjelenő évnegyedes folyóirat, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének értesítője.

HUNGARIAN HISTORICAL REVIEW

2017/1–4. szám (*Medieval Economic History*). MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 2063-8647

A számok tartalma a következő linken a megjelenés után 6 hónappal elérhető:
<http://www.hunghist.org/>

HELIKON. IRODALOM- ÉS KULTÚRATUDOMÁNYI SZEMLE

2017/1–4. szám. MTA BTK Irodalomtudományi Intézet

ISSN: 0017-999X

A számok tartalma a következő linken a megjelenés után 6 hónappal elérhető az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet honlapján

A folyóirat az irodalomtudomány nemzetközi kutatási eredményeiről ad tájékoztatást. Érdeklődési körébe tartoznak az irodalomelmélet, az összehasonlító irodalomtudomány, a modern világirodalom elvi, történeti, módszertani kérdései és a művelődéstörténetnek az irodalommal határos területei. Számai 1963 óta tematikusak: egy-egy szakterület, illetve probléma köré szerveződnek, a lehetőségek szerint figyelembe véve a legújabb tudományos irányzatok nézeteit.

BÉRMUNKÁBAN KÉSZÍTETT KÍSÉRLETI TANKÖNYV

TÖRTÉNELEM ATLASZ KÖZÉPISKOLÁSOKNAK

Budapest, 2017. EKE OFI

ISBN: 978-963-436-159-6

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

**FÓNAGY ZOLTÁN (SZERK.): A VÉRESKEZŐ KAMASZTÓL FERENC JÓSKÁIG.
I. FERENC JÓZSEF ÉS A MAGYAROK**

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-111-0

320 oldal

„Ferenc József páratlan hosszúságú uralkodásával egy olyan korszak szimbólumává vált, amelynek nyomai máig meghatározzák Közép-Európa arculatát, s amely a világháborúkat, forradalmakat és ellenforradalmakat, diktatúrákat és kismemzeti nyomorúságot megélt 20. századi utódok szemében boldog békeidővé nemesedett. Közben őt magát a történettudomány általánosan „a részletekbe süppedt bürokratizmus, a szentetlen rutin, a jellegtelenség” és a középszerűség megtestesítőjeként ábrázolja.

Kijelenthetjük-e, hogy egy jelentős korban egy jelentéktelen uralkodó állt az európai középhatalom élén? Vagy egy 19. századi, nagyobb részében alkotmányos monarchiában ennyire lényegtelen volt már az uralkodó szerepe? Esetleg azt kell feltételeznünk, hogy éppenséggel a létezőhöz, az 1867-ben megkonstruált politikai rendszerhez a végsőkig makacsul ragaszkodó Ferenc József ellenében ment végbe az anyagi és kulturális modernizáció? Vagy mégsem volt ő olyan jelentéktelen uralkodó? Netán éppen az ő adminisztrátori fantáziátlansága, állagörző passzivitása volt a stabilitás záloga a soknemzetiségű birodalomban a virulens nacionalizmusok korában? A tanulmánykötet nem sommás ítéletet kínál az olvasónak, hanem néhány fogódzót az önálló véleményformáláshoz.”

**DRASKÓCZY ISTVÁN: A MAGYARORSZÁGI KŐSŐ BÁNYÁSZATA
ÉS KERESKEDELME (1440-1530-AS ÉVEK)**

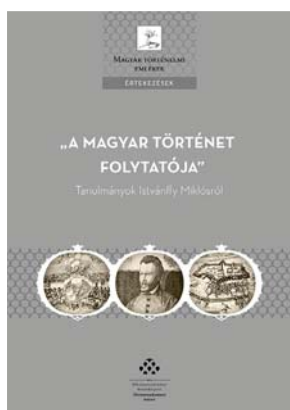
MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-114-1

455 oldal

Draskóczy István Bolla Ilona tanítványaként történelem–levéltár szakon végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE). Levéltárosként Esztergomban dolgozott. 1979-től tanít az ELTE Bölcsészettudományi Karán. 1978-ban szerzett egyetemi doktorátust 1995-ben kandidátusi, 2009-ben akadémiai doktori értekezését védte meg. 1998 és 2002 között Széchenyi professzori ösztöndíjas volt. 2015-ben kapta meg az ELTE BTK Gróf Cziráky Antal-díját. 2011-től egyetemi tanár. 1990 és 1998 között tanított a Debreceni Egyetemen is.

Az MTA támogatásának köszönhetően két kollégájával (Szögi László és Borso di Csaba) egyetemtörténeti kutatócsoportot alapítottak 2013-ban, amelynek vezetője. 2015-ben lett tagja az MTA BTK Történettudományi Intézet „Lendület” Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoportnak. Kutatásai elsősorban társadalom- és gazdaságtörténeti kérdéseket vizsgálnak. Számos tanulmányt készített a késő középkori magyarországi sóbányászatról és sókereskedelemlről. Jelen mű kutatásai összefoglalása és egyben az első nagyobb léptékű monográfia, amely ebben a témában született.

ÁCS PÁL – TÓTH GERGELY: „A MAGYAR TÖRTÉNET FOLYTATÓJA”. TANULMÁNYOK ISTVÁNFY MIKLÓSRÓL

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018.

ISBN: 978-963-416-112-7

292 oldal

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete 2015. december 1-jén konferenciát szervezett Istvánffy Miklós (1538–1615) halálának 400. évfordulója alkalmából. Jelen kötet a tanácskozás előadásainak tanulmányváltozatait, valamint két további írást tartalmaz. Több dolgozatnak a tárgya az egykori nádori helytartó nagyszabású történeti munkája, a „Historiae”, amely 16. századi históriánk máig nem teljesen kiaknázott kincsesbányája, egyben Istvánffy legfontosabb hagyatéka. Más szerzők a történetíró családját, életútját, kancelláriai titkári működését, Horvát-Szlavónországhoz való viszonyát tárgyalták; ismét mások Istvánffy humanista költeményeit, képzőművészetekhez való viszonyát vizsgálták meg. A tanulmányok írói mindhárom területen eddig nem ismert forrásokat, sőt forráscsoportokat vontak be a kutatásba, és jelentős új megállapításokat sikerült tenniük. Az új eredmények várakozásaink szerint további Istvánffy-kutatásokra ösztönzik majd a különféle szaktudományok képviselőit. A tanulmányok emellett számos területen (történettudomány, irodalomtörténet, intézménytörténet, családtörténet, művészettörténet) gazdagítják a 16–17. századdal kapcsolatos ismereteinket.

KÁDÁS ISTVÁN – SKORKA RENÁTA – WEISZ BOGLÁRKA: VERETEK, UTAK, KATONÁK. GAZDASÁGTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK A MAGYAR KÖZÉPKORRÓL

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018.

ISBN: 978-963-416-124-0

504 oldal

A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében működő Középkori Magyar Gazdaságtörténet Lendület Kutatócsoport harmadik tanulmánykötetét tartja kezében az olvasó. A kötet lapjain történészek, régészek, numizmaták és művészettörténészek tollából elevenedik meg a középkor világának sokszínűsége: az akkor élt emberek mindennapjai, gondolkodásmódja, valamint az a szűkebb és tágabb tér, amely keretbe foglalta életüket a vásártól a városon és a megyén át a Magyar Királyság határáig, sőt még azon is túl. A tanulmányok a korábbi kötetekhez hasonlóan a királyi hatalom és a városok gazdasági életben betöltött szerepét járják körül. Különösen szem előtt tartva ezúttal a pénzverés intézményrendszerét, a kibocsátott érméket, valamint a zsoldfizetést és a hadifinanszírozást, továbbá azon kereskedelmi kapcsolatok történetét, amelyeken keresztül az országból az ásványkincsek, a bor és az élőállat a külföldi piacokra utat talált, s más kereskedelmi cikkek beáramlottak.

HORVÁTH GERGELY KRISZTIÁN: SZOVJETIZÁLÁS ÉS ELLENÁLLÁS A VESZPRÉMI EGYHÁZMEGYÉBEN. DR. KÖGL LÉNÁRD PÁLYÁJA AZ 1940–1960-AS ÉVEKBEN

Budapest, 2018. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-137-0

308 oldal

A szerzőt e kötet írásakor az vezérelte, hogy Kögl Lénárd életpályája mentén feltárja a papi működés határait és lehetőségeit az 1940–1960-as évek Magyarországon. A többfókuszú vizsgálat szükségszerűen interdiszciplináris megközelítést eredményezett, amelyben az egyéni életút bemutatása harmonikusan illeszkedik a társadalom-, politika- és egyháztörténeti keretekhez, utóbbiak ugyanakkor egyenrangú szerepet kapnak a pályarekonstrukció során, ami lehetőséget kínált arra, hogy egy életpályába ágyazottan váljon feltárhatóvá a szovjetizálás időszakának, majd a kommunista diktatúra egyházpolitikájának gyakorlata. A munka ahhoz is hozzásegít, hogy megismerjük a római katolikus egyházon belüli, elsősorban a hivatalos, az állam által kinevezett egyházi hierarchia és a békepapi mozgalmat elutasító papok közötti törésvonalakat. A szerző könyvében azt is igyekezett feltárni, hogy a pártállam által „reakciós” papnak elkönyvelt Kögl Lénárd működési helyein miként tudott egy sor olyan sikert elérni, amelyek végeredményben azt látszanak igazolni, hogy a diktatúra által kontrollált vallásosság mindennapi gyakorlatában felismerhetők és kihasználhatók voltak az autonóm egyházi élet irányába mutató lehetőségek.

PÁLFFY GÉZA (SZERK.): A SZENT KORONA HAZATÉR. A MAGYAR KORONA TIZENEGY KÜLFÖLDI ÚTJA (1205–1978)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018.

ISBN: 978-963-416-139-4

636 oldal

A Szent Korona államiságunk és történelmünk legfontosabb szimbóluma, különleges eszmeiségű nemzeti ereklyénk. Mindezek ellenére külföldi tartózkodásait még nem tárta fel szisztematikusan a magyar történetírás és a koronakutatás. Az elmúlt esztendő legfrissebb vizsgálata alapján e kötetben a Magyar Tudományos Akadémia „Lendület” Szent Korona Kutatócsoportjának munkatársai koronánk összes – 1205 és 1978 közötti – külföldi útját mutatják be. Hányszor és hova, milyen okokból és körülmények közepette szállították koronánkat idegen földre, majd miként tért haza, és mindez hogyan befolyásolta Magyarország mindenkorai történelmét? Ezekre az izgalmas kérdésekre nemcsak új kutatások, hanem közel kétszáz illusztráció és színes térkép segítségével kaphat választ az olvasó.

E tanulmánykötet minden magyar állampolgár figyelmébe ajánlható, aki érdeklődik a Szent Korona történetének újdonságai és páratlan kalandjai iránt.

CSÍKY BALÁZS: SERÉDI JUSZTINIÁN, MAGYARORSZÁG HERCEGPRÍMÁSA

(Szerk. Tóth Krisztina) MTA BTK Történettudományi Intézet – MTA–PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, Budapest, 2018.

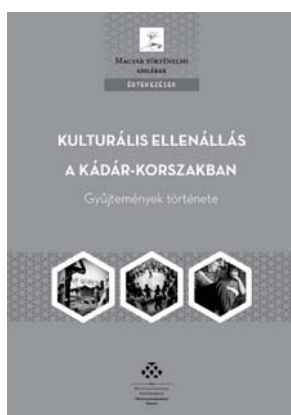
ISBN 978-963-416-126-4 (MTA BTK)

ISBN 978-963-693-874-1

ISBN ebook 978-963-693-875-8

496 oldal

A fiatalon elhunyt történész, Csíky Balázs 1978-ban született Budapesten. A pannonhalmi bencés gimnáziumi évek után az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerzett diplomát 2003-ban történelem és levéltár, valamint 2004-ben politológia szakon. 2003-ban az OTDK-n első helyezést ért el, és az egyetemi évek alatt végzett kiemelkedő tudományos munkásságáért Pro Scientia Aranyérmert kapott. Doktori fokozatot 2010 őszén szerzett az ELTE-n a Serédi Jusztinián hercegprímásról írt disszertációjával. 2015-től Bolyai-ösztöndíjas tudományos munkatársként kapcsolódott be az MTA–PPKE „Lendület” Egyháztörténeti Kutatócsoport munkájába. Mindeközben folyamatosan dolgozott doktori dolgozatának továbbfejlesztésén is, a kézirat véglegesítését azonban a 2016-ban bekövetkezett halála miatt már nem tudta befejezni. E munkát kutatócsoportbeli kollégája, Tóth Krisztina vállalta magára. Így tarthatja most az olvasó a kezében ezt a kötetet, amely átfogóan bemutatja Serédi Jusztinián életének eddig kevésbé ismert részleteit, főpásztori és kánonjogászai munkásságát, valamint a Horthy-korszakban betöltött politikai szerepét. Csíky Balázs könyve az első olyan monográfia, amely a gazdag és sokrétű forrásanyagból szintézist alkotva egységében vizsgálja Serédi hercegprímási tevékenységét.

DR. APOR PÉTER – BÓDI LÓRÁNT – HORVÁTH SÁNDOR – HUHÁK HELÉNA – SCHEIBNER TAMÁS: KULTURÁLIS ELLENÁLLÁS A KÁDÁR-KORSZAKBAN. GYŰJTEMÉNYEK TÖRTÉNETE

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-135-6

488 oldal

Lehet-e a kultúra ellenzékben? Van-e bármi esélye egy totális hatalomra törekvő államnak a szabad gondolkodással szemben? Állami ideológia helyett szabad művészet? Párttaggyűlés helyett formabontó vallási gyakorlatok? Nagygyűlés helyett táncházmozgalom? A pártlap olvasása helyett interjúzás a múlttól? Kispolgári fogyasztás helyett új életformák? Szamizdat és underground? Punkok, hippik, rockerek? Szubkultúrák a mindennapokban? A kötet arra keresi a választ, milyen lehetőségei voltak a kulturális ellenállásnak a Kádár-korszakban, és milyen gyűjtemények tették lehetővé, hogy a korszak ellenzékinek számító kultúrája fennmaradjon. A magyar kultúra az 1989 előtti évtizedekben sem csupán a szocialista realizmust vagy a lapos propagandát jelentette. Bár beszűkített keretek között, de virágzott egy másik, alternatív szféra, amely a legkülönbélebb mozgalmakat és műfajokat ölelte fel, és számos értékes műalkotást hozott létre. A kötet célja, hogy párbeszédet kezdeményezzen azoknak a köz- és magángyűjteményeknek a történetéről, amelyek gyűjtőkörébe a szocializmus kori ellenkultúra és a kulturális ellenzékiesség beletartozik.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

TANULMÁNYOK A NACIONALIZMUS KULTÚRTÖRTÉNETÉBŐL ALSOROZAT
(ISSN: 2416-1144)

GYÁNI, GÁBOR – ANSSI HALMESVIRTA (ED.): CULTURAL NATIONALISM IN A FINNISH-HUNGARIAN HISTORICAL CONTEXT

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-103-5

168 oldal

Systematic research of the main characteristics and the trajectory of cultural nationalism in a historical perspective was initiated in Hungary in the form of a cooperative effort of a large number of scholars representing almost all the humanities. It aimed at describing and analysing the evolution of a cultural nationalism contributing to the building of the Hungarian nation-state in the long-nineteenth century. The present volume makes available several of the results of this project placed in a comparative perspective. Hungarian scholars came together with their Finnish colleagues to discuss their contributions to this book. They found the two countries, Hungary and Finland – beyond their shared ethnic lineage looming in the distant past – having even in their modern-age national development some unambiguous common and parallel attributes. This undertaking also underlines the great importance that a comparative and transnational historical approach may have in revealing the characteristics of the diverse European nationalisms.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

MAGYAR CSALÁDTÖRTÉNETEK: TANULMÁNYOK ALSOROZAT
(ISSN: 2630-9149)

SZILÁGYI ADRIENN: AZ URADALOM ELVESZTÉSE. NEMESI CSALÁDOK A 19. SZÁZADI BÉKÉS MEGYÉBEN

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-120-2

380 oldal

Az uradalom elvesztése c. kötet a megyei nemesség megtelepedésének és integrálódásának ismertetése mellett a Békés megye nagy részét – nagyjából öthatodát – jelentő gyulai uradalom birtokosait, a Harruckern familia örököseit mutatja be. A Harruckernek jelenléte ugyanis nagyban befolyásolta a megye nemességének további formálódását, rétegződését, sőt birtokhoz jutását is. A Harruckern-uradalom birtoklástörténetén túl az elemzés külön tárgyalja az uradalommal kapcsolatban álló, abból birtokrészekhez jutó, valamint emellett megyei vagy uradalmi tisztséget viselő köznemesi csoportot, azaz tulajdonképpen a megyei nemesi elitet. Ezen csoport kapcsolatrendszerének vizsgálata, családi és rokonsági hálózatának megismerése a megyei köznemesség házassági szokásainak, társadalmi és térbeli viszonyrendszerének leírását tette lehetővé. Mindent összevetve a szerző első könyve a nagybirtokigazgatás és -gazdaság bemutatása mellett annak társadalmi környezetét és dinamikáját is vizsgálja, továbbá a személyes kapcsolatokat elemezve világítja meg a megyei nemesi társadalom struktúráját.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

TRIANON-DOKUMENTUMOK ÉS -TANULMÁNYOK ALSOROZAT
(ISSN: 2063-8485)

BÓDY ZSOMBOR (SZERK.): HÁBORÚBÓL BÉKÉBE: A MAGYAR TÁRSADALOM 1918 UTÁN. KONFLIKTUSOK, KIHÍVÁSOK, VÁLTOZÁSOK A HÁBORÚ ÉS AZ ÖSSZEOMLÁS NYOMÁN

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN 978-963-416-153-0

348 oldal

Az első világháború, az összeomlás és Trianon új, sokszor drámai kihívások elé állította a magyar társadalmat és gazdaságot. Emberveszteség a frontokon, visszaeső születésszám, spanyolnáthajárvány, élelmiszer és szénhiány, lakásínség, belső társadalmi erőszakhullám, az új határok révén teljesen átalakuló gazdasági adottságok és külgazdasági környezet, a pénz elértéktelenedése és a költségvetési források hiánya, a nőknek a háború nyomán megváltozott helyzete, a média szerepe a gyors politikai fordulatok idején. Megannyi kihívás, amelyre a társadalmi és gazdasági szereplőknek, a politikának választ kellett találnia. E problémák kezelése szükségszerűen belső konfliktusokat idézett elő, és eltartott egy ideig, amíg a háború és Trianon keltette hullámok elcsitultak. A gyorsan zajló eseményekhez, konfliktusokhoz azonban sok esetben hosszabb távú következmények is kapcsolódtak. Köteünk tanulmányai az első világháború demográfiai hatásait vizsgálják, körbejárják azt a kérdést, hogy vajon Trianon mennyire törte meg valójában a magyar gazdaság fejlődését, hogy az állam miként tudta finanszírozni magát ezekben az években, feltárják az élelmiszer-termelők és -fogyasztók kiéleződő szembenállását, a szénellátás, a lakáspiac szabályozásának rendszerét és konfliktusait a kötött gazdálkodás viszonyai között, vizsgálják a háború végi vidéki erőszakhullám eseményeit, a női munkavállalás új jelenségeit, és elemzik a média változásait a politikai földcsuszamlások közepette. Az összeomlás révén kiszolgáltatottá vált ország gazdasági és társadalmi konfliktusainak megértése reményeink szerint hozzájárul a trianoni évek árnyaltabb megismeréséhez és a hosszú távú következmények felméréséhez.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT
(ISSN: 2063-8485)

BENCSIK PÉTER – MITROVITS MIKLÓS: „A SZOVJETUNIÓVAL ÖRÖK IDŐKRE ÉS SOHA MÁSHOGYI!” AZ 1956-OS MAGYAR FORRADALOM CSEHSZLÓVÁK DOKUMENTUMAI

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-102-8

924 oldal

A kötet cseh és szlovák levéltári forrásokon keresztül mutatja be az egykori Csehszlovákia vezetésének az 1956-os magyar forradalomhoz való viszonyát. A Cseh Nemzeti Levéltár, az Állambiztonsági Szolgálatok Levéltára, a Központi Katonai Levéltár, a cseh Külügyminisztérium Levéltára, valamint a Szlovák Nemzeti Levéltár gyűjteményeiből a szerkesztők igyekeztek minden releváns dokumentumot közzétenni.

Mitrovits Miklós (1978) az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet tudományos munkatársa. Kutatási területe Kelet-Közép-

Európa története a 20. században, különös tekintettel a magyar–lengyel és a magyar–csehszlovák kapcsolatokra. Bencsik Péter (1971) a Szegedi Tudományegyetem Jelenkor-történeti Tanszékén adjunktus. Kutatási területe az 1945 utáni közép-európai országok politika-, állam- és jogtörténete, a kommunista rendszer ideológiája, a pártállami struktúra és működése, valamint Csehszlovákia története.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT

(ISSN: 2063-8485)

EGYHÁZTÖRTÉNETI FORRÁSOK ALSOROZAT

(ISSN: 2416-0873)

FEJÉRDY ANDRÁS: AZ 1822. ÉVI MAGYAR NEMZETI ZSINAT TÖRTÉNETE

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018s

ISBN: 978-963-416-113-4

654 oldal

A felvilágosult jozefinista egyházpolitikai gyakorlat hatására a Magyar Királyságban a 18–19. század fordulóján válság tünetei jelentkeztek az egyházi fegyelmet illetően és a vallási életben. A tapasztalható visszasságok és bajok általános érvényű megoldásának eszközét a magyar egyházi vezetés nemzeti zsinat megtartásában látta. Fejérdy András, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének tudományos munkatársa, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem egyháztörténelem-tanára ennek a Rudnay Sándor hercegprímás vezetésével 1822. szeptember 8. és október 16. között Pozsonyban tartott utolsó magyar nemzeti zsinatnak a történetével ismerteti meg az olvasókat. Az OTKA NK 83779 program keretében folytatott, széles körű levéltári kutatásokon alapuló munka a nemzeti zsinat összehívásától kezdve, az előkészítés folyamatán keresztül, a zsinat lefolyásán át egészen a határozatok kihirdetésének kudarcával végződő utóéletéig mutatja be az 1822. évi pozsonyi zsinat történetét. A nemzeti zsinatnak a kötetben közölt határozatai és válogatott dokumentumai a magyar egyház történetének egy olyan időszakába engednek betekintést, amelynek történeti feldolgozása még számos feladatot tartogat.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT

(ISSN: 2063-8485)

TRIANON DOKUMENTUMOK ÉS TANULMÁNYOK C. ALSOROZAT

(ISSN: 2560-2462)

JUHÁSZ BALÁZS: TRIANON ÉS AZ OLASZ DIPLOMÁCIA – DOKUMENTUMOK A BÉKESZERZŐDÉS ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL 1919–1920

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-106-6

188 oldal

Juhász Balázs PhD-fokozatát 2015-ben szerezte, azóta tanársegéd az ELTE BTK Új- és Jelenkori Egyetemes Történeti Tanszékén. Kutatási témája a két világháború közötti olasz–magyar kapcsolatok története, különös tekintettel ezek katonai vonatkozására.

Jelen válogatásban a szerző azt mutatja be, hogy milyen főbb érdekek vezérelték a Kárpát-medence újrendezése során az olasz külpolitikát: a térségpolitikájuk keretében mikor, hogyan és miért támogatták a magyar igényeket; miért pró-

báltak úgy kedvezni Magyarországnak, hogy azzal ne rontsanak pl. a romániai pozíciójukon; milyen elképzeléseik voltak a kialakítandó új magyar belpolitikai rendszerről; miért támogatták a trianoni békeszerződés előzetes változatának módosítását és ezen törekvésük hogyan lehetetlenült el; Olaszország miként próbálta biztosítani Fiume és Trieszt hátszágát a kikötők gazdasági jelentőségének fenntartása céljából; milyen kereskedelmi intézkedéseket hoztak a magyarországi piac megszerzéséért; illetve miért csak relatíve későn térhettek haza az olaszországi magyar hadifoglyok.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ADATTÁRAK SOROZAT
(ISSN: 2064-0951)

MORDOVIN MAXIM: TEXTILVÉGEK VÉDJEGYEI. A TEXTILKERESKEDELEM RÉGÉSZETI EMLÉKEI A MAGYAR KIRÁLYSÁG TERÜLETÉN

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-108-0

360 oldal

Mordovin Maxim 1979-ben született Volgográdban, középiskolai tanulmányait a budapesti Teleki Blanka Gimnáziumban végezte. 2004-ben régész-muzeológus, 2006-ban történész diplomát szerzett az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE). 2004 és 2008 között az ELTE Történelemtudományi Doktori Iskola Régészet programjának nappali szakos hallgatója volt. „A vártartomány-szervezet kialakulása a kelet-közép-európai államokban. 10–12. századi központi várak a Cseh, Lengyel és Magyar Királyságban” című PhD-értekezését 2010-ben védte meg summa cum laude minősítéssel. 2007 óta az ELTE BTK Régészettudományi Intézet, Magyar Középkori és Kora Újkori, 2017 óta a Nép-vándorláskori és Magyar Középkori Régészeti Tanszék oktatója, 2018 óta habilitált egyetemi adjunktusa. 2015 óta az MTA BTK TTI Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoport tagja. Számos hazai és külföldi régészeti ásatás résztvevője és vezetője. Kutatásait a középkori régészettudomány különböző területein folytatja: ispánsági várak, vártartomány-szervezetek, anyagi kultúra, Közép-Ázsia városi kultúrája, plombakutatás.

SOROZATON KÍVÜLI KÖTETEK

AZ MTA BTK KIADÁSÁBAN MEGJELENŐ, ILLETVE KÜLÖNBÖZŐ INTÉZETEIVEL EGYÜTTMŰKÖDÉSBN KÉSZÍTETT KÖTETEK

HALIL İNALCIK (FÓTI, MIKLÓS ED.): FATİH SULTAN MEHMED DÖNEMİNDE TUNA BOYUNDA OSMANLI DÜZENİ

MTA BTK, Budapest, 2018

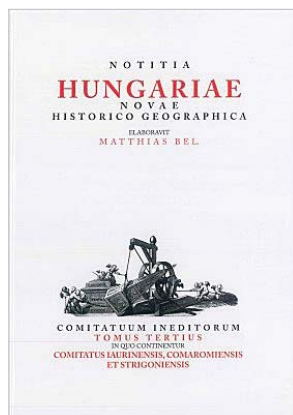
ISBN: 978-963-416-122-6

ISSN: 2630-8827

459 oldal

This volume – which is part of a publishing project regarding the tax registers (tahrir defterleri) compiled under the reigns of Murad II and Mehmed the Conqueror (1421–1481) – contains the tax registers of three important regions in the Lower Danube area. The first two are summary or synoptic (icmal) tax registers of Nicopolis (1470s) and Vidin (1467–1468), and the third is a deta-

iled (mufással) tax register of Braničevo (1467–1468). These regions were the centers of the Ottoman coastal fortification system on the Lower Danube. As the registers reveal, the process of the Ottoman conquest differed greatly from region to region. The book is one of the last works of the late Prof. Halil İnalçık (1916–2016), the renowned Turkish historian of the Ottoman Empire, who always maintained good relations to Hungarian researchers. With this publication we pay tribute to his memory.

MATTHIAS BEL (BÉL MÁTYÁS): NOTITIA HUNGARIAE NOVAE HISTORICO GEOGRAPHICA... COMITATUUM INEDITORUM TOMUS QUINTUS, IN QUO CONTINENTUR... COMITATUS SAROSIENSIS, ZEMPLINIENSIS, UNGVÁRIENSIS ET BEREGLIENSIS

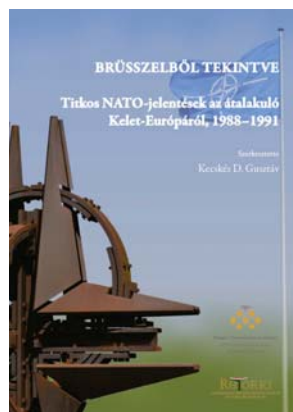
(Szerk. Tóth Gergely István; Közrem. Benei Bernadett, Gózszy Zoltán, Jarmalov Rezső)

MTA BTK TTI, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-131-8

(A témacsoport kötet terjesztésében vett részt.)

A kötetben Sáros, Zemplén, Ung és Bereg vármegyék leírása található. A négy ismertetés bőven tartogat értékes adatokat a kutatóknak. Bereg leírásában elég részletes Munkács és Beregszász bemutatása, és igen jól adatolt a tiszaháti városok és falvak ismertetése. Sáros leírása főleg a vármegyei nemesi családok igen részletes ismertetése miatt emlékezetes; emellett viszonylag nagy terjedelmű Bártfa és Eperjes bemutatása. Ung vármegye leírásában részletes információk olvashatók a helyi népesség életmódjáról, illetve a régiót sújtó legkomolyabb problémákról, valamint a falvakról. Végül Zemplén vármegye leírását a szőlőművelés és a borászat tematikája uralja – a szerző név szerint ismerteti (és osztályozza) az egyes települések szőlőit, avagy dűlőit, és igen részletesen beszámol a tokaji borvidék szőlőművelésének helyzetéről is.

KECKÉS D. GUSZTÁV (SZERK.): BRÜSSZELBŐL TEKINTVE.

TITKOS NATO-JELENTÉSEK AZ ÁTALAKULÓ KELET-EURÓPÁRÓL, 1988–1991

MTA BTK TTI – RETÖRKI, Budapest, 2018.

ISBN: 978-963-416-141-7

262 oldal

„Nem könnyű megjósolni az események jövőbeli alakulását, amelyek erősen függenek a Szovjetunió általános politikai helyzetétől”, olvashatjuk az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) Tanácsa számára 1989. októberben készített bizalmas szakértői jelentés óvatos értékelését. 1988–1991-ben az Egyesült Államok által vezetett nyugati szövetségi rendszer és a Szovjetunió által dominált kelet-európai szocialista blokk viszonya alapvetően megváltozott. A korábbi évtizedek hidegháborúnak nevezett katonai, politikai, kulturális és ideológiai szembenállása – Moszkva meggyengülésével, majd birodalmának összeomlásával – hónapok alatt átadta a helyét a korábban vasfüggönnyel elválasztott felek új típusú együttműködésének. A NATO Levéltárából származó, e kötetben közreadott nyolc egykor bizalmas minősítésű, most első ízben kiadott NATO-jelentés e fordulatokban gazdag négy év kelet-európai történéseit mutatja be a szövetség szakértőinek perspektívájából. Milyen is volt a földcsuszamlásszerű változásokat megelőző Kelet-Európa Brüsszelből tekintve?

CIEGER ANDRÁS: 1867 SZIMBOLIKUS VILÁGA. TANULMÁNYOK A KIEGYEZÉS KORÁRÓL

MTA BTK TTI, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-140-0

212 oldal

Az 1867-es osztrák–magyar kiegyezés ezúttal új megvilágításban tárul az olvasó elé. A szerző eddig feltáratlan dokumentumok segítségével nemcsak a létrejött politikai rendszer működésébe enged bepillantást, de ismert politikusok és művészek közéleti magatartásával is foglalkozik, felvillantva magánéletük hol humoros, hol tragikus momentumait.

APOR, BALÁZS – APOR, PÉTER – HORVÁTH, SÁNDOR (EDD.): THE HANDBOOK OF COURAGE: CULTURAL OPPOSITION AND ITS HERITAGE IN EASTERN EUROPE

Institute of History, Research Centre for the Humanities of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-142-4

634 oldal

The COURAGE Handbook ushers its reader into the world of the compellingly rich heritage of cultural opposition in Eastern Europe. It is intended primarily to further a subtle understanding of the complex and multifaceted nature of cultural opposition and its legacy from the perspective of the various collections held in public institutions or by private individuals across the region. Through its Focus on material heritage, the handbook provides new perspectives on the history of dissent and cultural non-conformism in the former socialist countries of Central, Eastern, and South-eastern Europe. The volume is comprised of contributions by over 60 authors from a range of different academic and national backgrounds who share their insights into the topic. It offers focused discussions from comparative and transnational perspectives of the key themes and prevailing forms of opposition in the region, including non-conformist art, youth sub-cultures, intellectual dissent, religious groups, underground rock, avantgarde theater, exile, traditionalism, ethnic revivalism, censorship, and surveillance. The handbook provides its reader with a concise synthesis of the existing scholarship and suggests new avenues for further research.

BORHI LÁSZLÓ: NAGYHATALMI ÉRDEKEK HÁLÓJÁBAN. AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ÉS MAGYARORSZÁG KAPCSOLATA A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚTÓL A RENDSZERVÁLTÁSIG

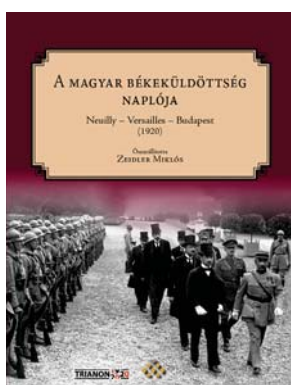
MTA BTK TTI – OSIRIS, Budapest, 2018

UTÁNNYOMÁS

ISBN: 978-963-276-258-6

E kötet a magyar–amerikai kapcsolatok történetén keresztül a közelmúlt fontos kérdéseit tárgyalja. Miként függött össze Kállay Miklós kiugrási politikája, a szövetségesek katonai stratégiája és Magyarország német megszállása? Tehetett-e volna valamit az Egyesült Államok Magyarország szovjetizálása ellen? Hogyan sülyedtek mélypontra a magyar–amerikai kapcsolatok és miként próbálta az amerikai politika aláaknázni a kommunista rendszert az ötvenes években? Miként határozta meg a nukleáris fegyverkezési verseny az amerikai és a szovjet politikát az 1956-os forradalom alatt? Elhibázott volt-e az ameri-

kai politika, egyáltalán volt-e esély a külföldi beavatkozásra? A Kádár-korszakra áttérve a könyv arra keresi a választ, hogy miként sikerült az amerikaiaknak rákényszeríteni a magyar vezetést az amnesztiára, hogyan alakult az amerikai követségre menekült Mindszenty József sorsa, hogyan került haza Fort Knoxból a Szent Korona. Miként sikerült a gazdasági és kulturális politikának aláaknázni a Kádár-rendszert és mi készítette a magyar vezetést arra, hogy belesétájon az amerikai csapdába? Hogyan csaptak össze ennek kapcsán az MSZMP reformerei és konzervatívjai, valamint az állambiztonság és a külügy által képviselt politikai irányvonalak? A kötet utolsó fejezete a rendszerváltást járja körül és arra keresi a választ, hogy az egypártrendszer összeomlásában és a megszálló hatalom kivonulásában milyen szerepet játszott a nemzetközi politika, illetve a magyar belpolitikai átalakulás összjátéka. Végző soron: mely történelmi pillanatokban volt az Egyesült Államoknak meghatározó szerepe a magyar történelem alakításában?

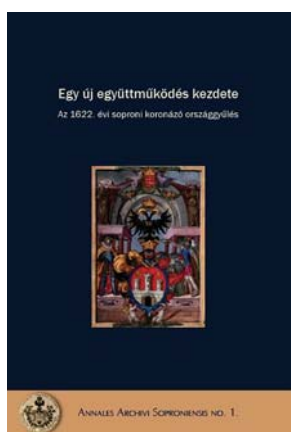
ZEIDLER MIKLÓS (ÖSSZEÁLL.): A MAGYAR BÉKEKÜLDÖTTSÉG NAPLÓJA. NEULLY – VERSAILLES – BUDAPEST (1920)

MTA BTK Történettudományi Intézet, Budapest, 2018

UTÁNNYOMÁS

ISBN: 978-963-416-072-4

Kik, milyen körülmények között és hogyan próbáltak meg teljesíteni egy lényegében reménytelen küldetést? Milyen stratégiával és taktikákkal igyekezett minél kedvezőbb békefeltételeket kicsikarni Magyarországnak a párizsi béketárgyalásokon részt vevő magyar küldöttség? Egyebek mellett ezekre a kérdésekre ad választ – nagyrészt korabeli, a szakemberek számára is újdonságot jelentő – a nagypolitika kulisszái mögé is betekintést engedő dokumentumok segítségével az MTA BTK Lendület Trianon 100 Kutatócsoport tagja, Zeidler Miklós által szerkesztett kötet.

GECSÉNYI LAJOS – PÁLFFY GÉZA (SZERK.): EGY ÚJ EGYÜTTMŰKÖDÉS KEZDETE. AZ 1622. ÉVI SOPRONI KORONÁZÓ ORSZÁGGYŰLÉS

MTA BTK, Budapest, 2018. (a témacsoport a kötet terjesztését végezte)

UTÁNNYOMÁS

ISBN: 978-963-832-738-3

Az 1622. nyári soproni koronázó országgyűlést napjainkra szinte teljesen elfeledte mind a magyar, mind a nemzetközi történetírás. Pedig a 17. század első soproni diétája meghatározó állomás volt a Magyar Királyság történetében. Egyrészt 1608 után újabb kiemelkedő kompromisszum és így egyúttal új együttműködés kezdete volt a magyar rendek és a bécsi udvar között. Másrészt a királyságban új hatalomelosztásnak és hatalmi átrendeződésnek, a magyar rendek és Bethlen Gábor erdélyi fejedelem kapcsolatrendszerében pedig igazi fordulópontnak tartható. Végül az első soproni uralkodókoronázás (Gonzaga Anna Eleonóra magyar királyné koronázási ceremóniája 1622. július 26-án a soproni ferences templomban) és a koronázó országgyűlés idején a nyugat-dunántúli szabad királyi város átmenetileg a történelmi magyar állam, sőt részben még a Habsburg Monarchia központja is lett. A tanulmánykötet mindezen folyamatokat különféle tudományterületek (politika-, rendiség-, diplomácia-, egyház-, város-, kommunikáció- és helytörténet) szemszögéből és rendkívül sokféle forrás alapján mutatja be, elsősorban Bécsben, Budapesten, Isztambulban, Németországban, Pozsonyban, Sop-

ronban, Spanyolországban és a Vatikánban végzett szisztematikus feltáró munka alapján. A „Lendület” Szent Korona Kutatócsoport munkájának eredményeként megjelent kötet fontos hozzájárulás a 17. századi Magyar Királyság történetének újrafelfedezéséhez és új szemléletű értékeléséhez.

MÁS KIADÓVALKÖZÖSEN MEGJELENTETETT KÖTET

KÖVÉR GYÖRGY – POGÁNY ÁGNES – WEISZ BOGLÁRKA (FŐSZERK.): MAGYAR GAZDASÁGTÖRTÉNETI ÉVKÖNYV 2017–2018. HITEL – BANK – PIAC

MTA BTK – Hajnal István Alapítvány, Budapest, 2018

ISSN: 2498-8634

340 oldal

Sokan gondolják, hogy hitel csak a hitelközvetítésre szakosodott intézmények (takarékpénztárak, bankok, hitelszövetkezetek stb.) kialakulása óta létezik. Pedig a pénzintézeti rendszer nem „puszta helyen” született meg, a fenti intézmények létrejötte előtt s azóta is mindig léteztek nemcsak kölcsönt nyújtó szervezetek, hanem a kereskedelmi és magánhitelezésnek különféle informális csatornái is. A jelenséget már több ízben tárgyalta a korábbi szakirodalom, mégsem állíthatjuk, hogy tisztában vagyunk azzal, hosszú távon mi is köti össze a régi és a modern hitelrendszereket. Ennek a hiányérzetnek a jegyében igyekezett az MTA Történettudományi Bizottságának Gazdaságtörténeti Albizottsága által megbízott szerkesztőség a Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv második kötetében ismét egymás mellé ültetni a középkor, a kora újkor és a 19–20. század kutatóit, hogy tükröztessük és szembeítsük egymással a különböző korszakok eddigi eredményeit. Az itt közölt tizennégy tanulmány nemcsak arra törekszik, hogy a nemzetközi összefüggésekbe ágyazva mutassa be a tárgyalt jelenségeket, hanem kiadványunk révén fórumot is szeretnénk teremteni ahhoz, hogy a határon inneni és túli gazdaságtörténeti kutatók rendszeresen bekapcsolódhassanak a szakmai diskurzusba.

MÉDIATUDOMÁNYI KÖNYVEK SZOROZAT (ISSN: 2064-5597)

KLESTENITZ TIBOR – PAÁL VINCE (SZERK.): MÉDIATÖRTÉNETI TANULMÁNYOK 2018

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-154-7

208 oldal

A kötetünkben közölt tanulmányok, amelyek közül néhány előadásként is elhangzott az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Médiatörténeti Kutatócsoportjának konferenciáin, sokféle témát érintenek, ám közös bennük a változásokhoz való alkalmazkodás motívuma. A 19. század végétől a magyar társadalom életében is egyre jelentősebb szerepet játszott a hatalmas fejlődésen átmenő tömegsajtó, amely folyamatos kísérletezésre ösztönözte a közélet különböző szereplőit – az operaénekesektől a teológusokon át a hivatásos politikusokig és propagandistákig –, hogy megkíséreljék saját érdekeik szolgálatába állítani az új tömegkommunikációs eszközöket.

VÖRÖS BOLDIZSÁR: ESZMÉK, ESZKÖZÖK, HATÁSOK – TANULMÁNYOK A MAGYARORSZÁGI PROPAGANDÁRÓL, 1914–1919

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-133-2

324 oldal + 24 oldal képmelléklet

Az I. világháború, a polgári demokratikus forradalom, a Magyarországi Tanácsköztársaság, majd az ellenforradalom időszakában a közvélemény-formálók a legkülönbözőbb eszközökkel, többek között újságcikkkel, filmhíradókkal, iskolai tananyagokkal, gyermekjátékokkal, szobrokkal, közterület-elnevezésekkel, ünnepekkel igyekeztek eljuttatni eszméiket Magyarország népéhez, a háborús propaganda, a lelkesedés és lelkesítés részeként, később általuk a korábbiaknál jobbnak tartott politikai-társadalmi rendszerek megteremtése érdekében. E nézetek elfogadtatásához a korabeli szerzők, köztük jelentős alkotók, mint Molnár Ferenc, Szomory Dezső vagy Karinthy Frigyes, többféleképpen járulhattak hozzá. A propagandára pedig egymástól igencsak eltérően reagálhattak az azzal megcélzottak: például volt, aki átvette, elfogadta annak egyes elemeit, volt, aki vitatkozott azzal, de volt, aki átalakította, sőt olyan is, aki megsemmisítette annak hordozóját. A Tanácsköztársaság idején keletkezett álhírek és viccek egy része azt is jelzi, hogy a propagandával szemben kialakulhatott ellenségesség is a kortársakban. A kötet tanulmányai e fordulatokban bővelkedő évek propagandájának különféle jelenségeit mutatják be és elemzik. Az egymást követő, egymástól határozottan különböző politikai-társadalmi rendszerekben működő közvélemény-formálók eljárásainak összevetése elősegítheti – az egyes eseteken túlmutatóan, általánosabb érvennyel is – a propaganda sajátosságainak megismerését is.

A NEMZETI EMLÉKEZET BIZOTTSÁGÁVAL KÖZÖSEN MEGJELENTETETT KÖTET

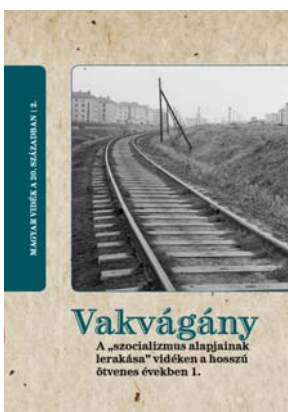
HORVÁTH GERGELY KRISZTIÁN (SZERK.): VAKVÁGÁNY. A „SZOCIALIZMUS ALAPJAINAK LERAKÁSA” VIDÉKEN A HOSSZÚ ÖTVENES ÉVEKBE 1.

(MAGYAR VIDÉK A 20. SZÁZADBAN 2.)

MTA BTK – NEB, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-115-8

680 oldal

A szovjetizálás 1948-ig tartó bevezető időszaka, majd a Kádár-kor megszilárdulása közé eső másfél évtized számos olyan rendszerspecifikus ismérvvvel bír, amelyek egyértelműen jelzik, hogy 1956 nem jelentett azonnali cezúrát. A restaurálódó diktatúrának a társadalom minden csoportját széles körben sújtó újraintézményesülése a laikus szemlélő számára is analóg jelenségeket mutat a forradalom előtti évek gyakorlatával. A vidéki társadalom életére fókuszáló kutatásaink egyértelműen igazolták a párhuzamokat, pontosabban a kontinuitást. Elég itt felidéznünk, hogy a Magyarországon létezett szocializmus önmeghatározása szerint is politikai diktatúra volt. A pártállam döntéshozói őszintén felvállalták, hogy „a dolgozók ügyének elárulását, a törvény a legszigorúbban bünteti”. Az 1956-os forradalom így nemcsak az azt megelőző évtized elnyomására adott katartikus válasz, hanem az ezt követő megtorlás révén a továbbra is kontinuos, sztálini jellegű hatalomgyakorlás indikátora. Mégis, 1956 elbukása ellenére is egy sikeres forradalom, mert a társadalom általa egyértelmű jelzést adott a tűrészatárról, s a Kádár-rezsim ennek tanulságaival, tehát az ellenállás mértékével szembesülve volt kénytelen egy új modus vivendi kialakítására 1963-at követően.

A „Vakvágány” kifejezés főcímbé emelésével kapcsolódunk a Magyar vidék a 20. században című sorozat első, Váltóállítás címmel 2017-ben megjelent kötetéhez. Így módon is szeretnénk jelezni, hogy az 1945. évi váltóállítás 1948-at követően egyértelműen zsákutcát – vagy, maradva a vasúti metaforánál: vakvágányt – jelentett a hazai vidéki társadalom számára.

**A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULATTAL KÖZÖSEN MEGJELENTETETT
KÖTET
SZÁZADOK KÖNYVEK SOROZAT (ISSN: 2498-8154)**

SZILÁGYI ADRIANN (SZERK.): HÉT TÁRSULATI ELNÖK

MTA BTK TTI – Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-129-5

226 oldal

A Magyar Történelmi Társulat 150 éves fennállását a Magyar Tudományos Akadémián ünnepelte 2017. december 6-án tartott A Magyar Történelmi Társulat szerepe a tudományirányításban. Hét társulati elnök című konferencia keretében. Jelen tanulmánykötet ezen a rendezvényen elhangzott előadások tanulmányként érlelt változatait tartalmazza. A kötet szerzői hét emblematikus társulati elnök személyiségét, történelmi gondolkodását, tudományszervezői munkásságát járják körbe, valamint a Társulat élén eltöltött időszakokat értékelik. Egyed Ákos Mikó Imre elnökké választásának körülményeit, lehetséges okait, a Társulat életében betöltött szerepét mutatja be. László Andor történelmi beszédein és írásain keresztül ismerteti Szécsen Antal egykori konzervatív politikus és társulati elnök történelemszemléletét. Ress Imre Thallóczy Lajos korszakváltást előkészítő, 1913 és 1916 közötti rövid elnökségi időszakát vizsgálja. Törő László Dávid a magyar történetírás konfliktusait ábrázolja Eckhart Ferenc társulati elnökségének idején. Ujváry Gábor Klebelsberg Kuno elnökségi idejét a Társulat reneszánszának és legnagyobb virágzásának korszakaként eleveníti meg. Baráth Katalin Andics Erzsébet életútjából villant fel jeleneteket, miközben történetírói és tudományszervezői munkásságát a diktatúra kontextusában helyezi el. Végül Rácz György a „szürke eminenciás”, Ember Győző tudományszervező tevékenységét vázolja akadémiai, társulati és levéltári pályafutásán keresztül. A tanulmánykötet továbbá több olyan forrást (peranyagot, cenzúrázott tanulmányrészleteket, kiemelkedő beszédeket) közöl, amelyek még inkább közelebb hozzák az egykori elnökök személyét és társulati munkáját.

TUBOLY ÁDÁM TAMÁS: EGYSÉG ÉS TOLERANCIA. A LOGIKAI EMPIRIZMUS TUDOMÁNYOS FELFOGÁSA

MTA BTK Filozófiai Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-104-2

516 oldal

A kötet magyar nyelven elsőként nyújt átfogó és részletes bevezetést az úgynevezett logikai empirizmusba, vagy ahogy még olykor nevezik, a logikai pozitívizmusba. A főképp Bécsben és Berlinben létrejött, filozófusokból és tudósokból álló diszkussziós csoportok a tudomány és a tudományt értelmező filozófia társadalmi hasznosságának ideálját tűzték zászlajukra. Elképzelésük szerint a filozófusoknak a különböző tudományterületek közötti párbeszédet kell elősegíteniük: ezt nevezzük az egységes tudomány koncepciójának. Mindazonáltal a tudományok közti kapcsolatokat és ezeknek a kapcsolatoknak a kiaknázását különböző módokon képzelhetjük el: a tudományos elméleteket összetartó logika kidolgozásában szabadságot élvezünk (tolerancia elve). Egység és tolerancia így a logikai empirizmus tudományos világfelfogásának két alapvető paneljét adja. A kötetet, mely a logikai empirizmus történetének, filozófiájának és a tudományos filozófia világfelfogásának témája köré szerveződik, egyetemi hallgatók, oktatók, kutatók és a laikus olvasóközönség egyaránt haszonnal forgathatja.

FRENYÓ ZOLTÁN: SZENT ÁGOSTON ÉS AZ AUGUSZTINIZMUS

MTA BTK Filozófiai Intézet – Szent István Társulat, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-117-2

548 oldal

A kötet Szent Ágoston eszmevilágának nevezetes kérdésköreivel ismerteti meg az olvasót. A szerző célja az volt, hogy értelmezéseivel ráirányítsa a figyelmet Augustinus életművének néhány fontosabb területére, illetve dimenziójára (hermeneutika, történetfilozófia, időelmélet, etika, vallásfilozófia), továbbá az augusztinizmus történetére vonatkozó fejezeteivel hozzájáruljon Augustinus későbbi hatásának jobb megismeréséhez.

VARGA PÉTER ANDRÁS: A FENOMENOLÓGIA KELETKEZÉSTÖRTÉNETE MINT FILOZÓFIAI PROBLÉMA

MTA BTK Filozófiai Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-105-9

272 oldal

A könyv kettős célkitűzést követ: egyrészt arra tesz kísérletet, hogy átfogó igénynyel megrajzolja a fenomenológia keletkezéstörténetét e történet nem triviális bonyolultságú történeti-fogalmi értelemalakzatainak vizsgálata révén, másrészt saját történetírói feladatán túl a közvetlen filozófiai relevancia igényével is fel kíván lépni, amennyiben arra is törekszik, hogy feltárja e történeti kérdés filozófiai tétjét. Egy filozófiatörténet-elméleti bevezetést követően a kötet vállaltan történeti módszerrel vizsgálja a fenomenológia keletkezésének eseménytörténeti és egyetemtörténeti kontextusait, a Fenomenológiai Mozgalom létrejöttét övező komplex történeti-fogalmi értelemalakzatokat, a korai fenomenológia viszonyát a kor természettudományos gondolkodásához és mainstream filozófiájához, valamint a fenomenológia keletkezéstörténetének befejeződését az első világháború idején. Az utolsó fejezet egyben annak rekonstruálására is vállalkozik, hogyan jutott el

Edmund Husserl, a korai fenomenológia központi gondolkodója egy különös irányból a filozófiatörténet fenomenológiai elméletének kapujába. A filozófiatörténetre irányuló elméleti reflexió ezáltal azon sajátos témák egyikeként mutatkozik meg, amellyel a fenomenológia hozzájárulhat a kortárs filozófiához.

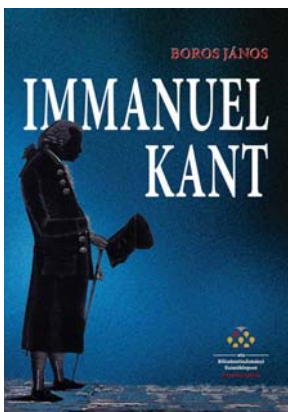
SIVADÓ ÁKOS: A MEGÉRTÉS MESTERSÉGE

MTA BTK Filozófiai Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-125-7

140 oldal

A könyv célja, hogy a társadalomtudományok módszertanának filozófiai megalapozásával kapcsolatban történeti kontextusba helyezzen és az analitikus filozófia módszereinek segítségével elemezzen két, a megértő társadalomtudományi hagyományba (Verstehen) tartozó tudománymetodológiai koncepciót. A vizsgált elméletek: Max Weber alapvetően értelemtulajdonításra, valamint Peter Winch alapvetően szabálykövetésre támaszkodó megértéskoncepciói. A könyv fő tézise, hogy a két, a 20. századi társadalomtudomány-elméletre rendkívül jelentős hatást gyakoroló megértésmódszertan számos különbözőség ellenére közelebb áll egymáshoz, mint ahogyan azt a másodirodalom (Winch esetében pedig a szerző maga is) feltételezi – a társadalmi fajta (social kinds) analitikus filozófiai kategóriájának segítségével pedig mindkét elmélet erősei elősegíthetik a társadalomtudományos megértés filozófiai megalapozását.

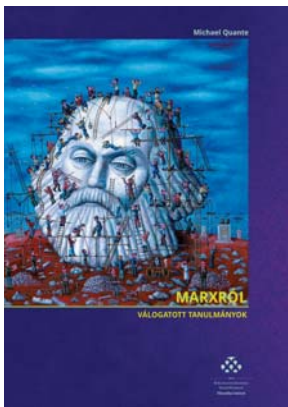
BOROS JÁNOS: IMMANUEL KANT

MTA BTK Filozófiai Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-138-7

428 oldal

Boros János (Pécs, 1954) a Pécsi Tudományegyetem tanára. Filozófiai tanulmányait Svájcban, Németországban, Franciaországban és az Egyesült Államokban végezte. Alapvető szerepet játszott a pécsi egyetemen a filozófia szak (1992) és a filozófia doktori iskola (2002) létrehozásában. Jelen kötet a tizenharmadik monográfiája, mely bevezetést kíván adni Immanuel Kant (1724–1804) filozófiájába, műveinek olvasásába. „Sapere aude!”, azaz „Legyen bátorságod saját értelmet használni!” – szólította föl kortársait az újkor legjelentősebb filozófusa, a gondolkodástörténet egyik legnagyobb alakja. Az elmúlt kétszáz évben nyilvánvalóvá vált, hogy Kant jelentőségében és hatásában egyenrangú a rendszeres gondolkodást és a tudományokat megalapozó antik görög filozófusokkal, Szókratésszal, Platónnal és Arisztotelésszel. „Szókratész módszerével, azaz ellenlábassunk tudatlanságának napnál világosabb bizonyításával örök időkre végeztünk az erkölcsöt és a vallást támadó minden ellenvetéssel”, állította a nagy német gondolkodó. Napjainkra egyetlen filozófiai, humántudományi irányzat vagy iskola sem képzelhető el az ő hatása nélkül, agykutatók, neurológusok és informatikusok is egyre nagyobb figyelmet szentelnek írásainak.

MICHAEL QUANTE: MÁRXRÓL. VÁLOGATOTT TANULMÁNYOK

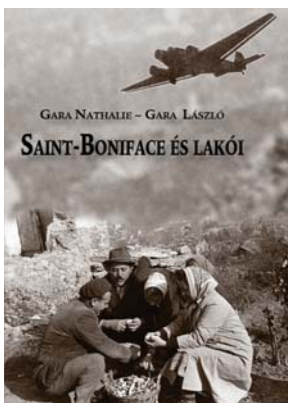
MTA BTK Filozófiai Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-134-9

140 oldal

Jelen kötet egyszerre olvasható jól fókuszált tanulmányok gyűjteményeként és egységes monográfiaként. Mindkét esetben pontos útmutatót nyújt ahhoz, hogy Karl Marx néhány ismert gondolatát filozófiatörténeti kontextusában, illetve elsődlegesen filozófiai problémaként ragadjuk meg. Egyik legfontosabb célja, hogy világosan a közönség elé tárja: hogyan vált az ember egyéni és társadalmi dimenziója közötti kapcsolat a 19. századi filozófia egyik legfontosabb kérdésévé, és milyen újdonságokat hozott, illetve milyen veszélyeket rejtett magában Marx gondolkodása, amely ezt a kérdést újszerűen közelítette meg: „a társadalmi hatóerőket megszabadította normatív érvényességigényüktől és a társadalmi változást egy normák nélküli teleologikus alapzatra építve magyarázta”.

AZ MTA BTK IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET KIADÁSÁBAN KÉSZÍTETT KÖTETEK

GARA NATHALIE – GARA LÁSZLÓ: SAINT-BONIFACE ÉS LAKÓI

(Közzéteszi: Tüskés Anna)

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet Budapest, 2018

ISBN 978-615-5478-57-4

328 oldal

1942 májusában a dél-franciaországi Saint-Boniface nevű kis faluba menekültek tömege érkezik. Azért jönnek, hogy menedéket találjanak a német hadsereg által még nem elfoglalt területen. Két világ találkozik: a helybéliek és a menekült városi lakók, értelmiségiek, művészek. A háború összekeveri a két világot: a néhol tragikus jeleneteket komikus kalandok váltják fel, a hősiesség és bátorság gyáva-sággal és aljassággal keveredik. Mindenki úgy harcol, ahogy tud: óvatosan, ravaszul, leleményesen vagy épp mohón. A regény középpontjában menekült zsidók, közömbös parasztgazdák, helyi méltóságok konfliktusa áll. A szerzők szatirikus és gyakran kegyetlen ábrázolása senkit sem kímél.

A Saint-Boniface és lakói Gara László (Budapest, 1904 – Párizs, 1966) feleségével, Nathalie-val közösen írt regénye, mely a második világháború alatt, egy vidéki kis francia településen született, ahová Garáék kislányukkal a német megszállás alatt lévő Párizsból menekültek. A regény először 1946-ban, az Édition du Bateau Ivre kiadónál jelent meg, és azonnal nagy sikert aratott mind a kritika, mind a nagyközönség körében. Gara később maga készítette el a magyar fordítást, amelynek a Petőfi Irodalmi Múzeumban őrzött kézírata és gépirata képezi jelen kiadás alapját.

A regény fontos történelmi és szociológiai dokumentum: egyrészt a magyar falukutató irodalom – főleg Szabó Zoltán – hatását mutatja, másrészt az első olyan szépirodalmi művek közé tartozik, amelyek bemutatják és feldolgozzák a második világháború szörnyűségeit.

RAB GUSZTÁV: SABARIA, AVAGY SZENT MÁRTON KÖPENYE

(Közéteszi: Tüskés Anna)

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, Budapest, 2018

ISBN 978-615-5478-52-9

280 oldal

A magyar nagyközönség előtt többnyire ismeretlen, 1958-tól Franciaországban élt és ott elhunyt Rab Gusztáv (1901–1963) írói hagyatékát 1965-ben próbálta Magyarországra hozni az író egyik testvére. „Politikai izgatás alapos gyanújával” a Ferihegyi repülőtéren azonban elkobozták tőle, és hosszú hányattatás után végül fél évszázaddal később a Párizsi Magyar Intézetnek köszönhetően kerültek végleg Budapestre a Petőfi Irodalmi Múzeumba a nagyrészt kiadatlan regény- és novellakéziratok, levelek.

1952 nyarán, a sztálini terror csúcán, a magyar kormány elhatározza, hogy kultúrutazásokat rendszeresít a nép nevelésére. Az első kultúrbusz a fővárosból Szombathelyre megy, a római kori Sabariát feltáró ásatásokra, Szent Márton szülővárosába. Negyvenhat utassal indul el reggel Budapestről a busz, és harminchat utassal tér vissza éjjel Szombathelyről. Mi történt tíz utassal? Mi lett a sorsuk? Erről szól Rab Gusztáv Sabaria, avagy Szent Márton köpenye című regénye, melynek 1960-ban készült kézírata – az 1963-as londoni angol kiadás után – most először jelenik meg magyar nyelven.

AZ MTA BTK MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET KIADÁSÁBAN KÉSZÍTETT KÖTETEK

SISA JÓZSEF (FŐSZERK.): A MAGYAR MŰVÉSZET A 19. SZÁZADBAN. KÉPZŐMŰVÉSZET

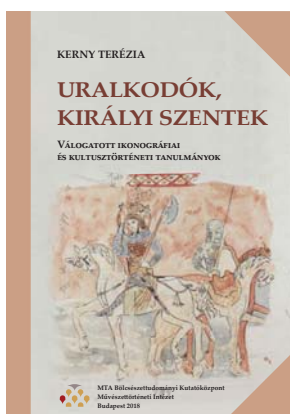
MTA BTK MI – Osiris Kiadó, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-276-297-5

1004 oldal

A témacsoport munkatársai a kötet szerkesztésében, a nyomdai előkészítés ellenőrzésében vettek részt

A 19. századi magyarországi építészetet és iparművészetet tárgyaló kötet után elkészült a korszak képzőművészetét ismertető könyvünk. A stílusirányzatok bemutatása mellett a kutatás a művészi képzésre, a kiállítási nyilvánosság megszerveződésére és eseményeire, a műgyűjtésre, az állami mecénatúrára, alkotó és közönség kapcsolati hálójára is kiterjed. A kötet vezérfonalát a művészet intézményivé válása, eszmei, történeti, kulturális környezete alkotja a reformkor kezdeti törekvéseitől a századvég autonóm mozgalmáig. Az olvasó itt kap első ízben szintézist a szobrászat kiemelkedő teljesítményeiről, a kultúra fellegvárainak díszítőprogramjairól, illetve a populáris grafikáról és az esztétikai önállósodás útját járó fényképészetről úgy, mint a hazai látáskultúrát újszerűen formáló műfajokról a technika korában. A szerzők a magyar művészettörténet avatott művelői, akik témáikat a legújabb tudományos eredményekre támaszkodva összegzik. A kötet az MTA BTK Művészettörténeti Intézetében készülő azon sorozat része, amely a magyarországi művészet történetét mutatja be a kezdetektől napjainkig.

**KERNY TERÉZIA: URALKODÓK, KIRÁLYI SZENTEK.
VÁLOGATOTT IKONOGRÁFIAI ÉS KULTUSZTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK**

Szerk. Mikó Árpád.

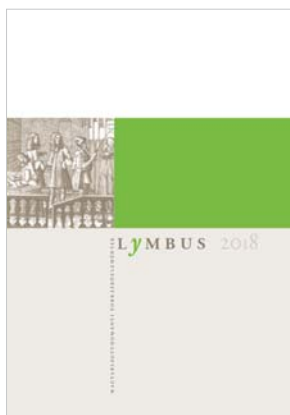
MTA BTK Művészettörténeti Intézet, Budapest, 2018

ISBN: 978-963-416-123-3

592 oldal

A kötet Kerny Terézia (1957–2015) húsz tanulmányát tartalmazza, a kutató halála után, posztumusz, egy kötetben megjelentetve e hiánypótló írásokat, melyet a szakma nagy érdeklődéssel várt. Az első fejezet (Magyar szentek) tanulmányai a magyar szent királyok (István, László, Imre) együttes tiszteletét és ikonográfiáját foglalják össze a 13. századtól a 17. század végéig. A második rész a Szent László-tanulmányokat gyűjti csokorba. A harmadik két középkori – kora Árpád-kori: Salamon és Könyves Kálmán – témát dolgoz fel az első felében, majd Zsigmond király temetkezőhelyéről szól. Ezzel is visszacsatol a munka Szent Lászlóhoz, Zsigmondot ugyanis a váradi székesegyházban temették el. Az utolsó írás is ezzel foglalkozik, Tinódi Sebestyén krónikájából mint forrásból kiindulva.

LYMBUS

LYMBUS. MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁSKÖZLEMÉNYEK, 2018

Főszerkesztő: Ujváry Gábor. Felelős szerkesztő: Szabó András Péter. Budapest, 2018. Külgazdasági és Külügyminisztérium – Balassi Intézet – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára – Nemzetközi Magyarországtudományi Társaság – Országos Széchényi Könyvtár
ISSN 0865-0632

796 oldal

A kötet nyomdai előkészítését az MTA BTK TTI tudományos információs témacsoportja végezte.

KÜLFÖLDI KIADÓVAL KÖZÖSEN MEGJELENTETETT KÖTET

FODOR, PÁL (ED.): THE BATTLE FOR CENTRAL EUROPE: THE SIEGE OF SZIGETVÁR AND THE DEATH OF SÜLEYMAN THE MAGNIFICENT AND NICHOLAS ZRINYI (1566)

Leiden | Boston – Budapest, 2018. Brill – Research Centre for the Humanities of the Hungarian Academy of Sciences

ISBN: 978-963-416-145-5

579 oldal

This book was inspired by the 450th anniversary of the siege of Szigetvár and the death of Süleyman the Magnificent and Nicholas Zrínyi in 1566. The contributors to the volume seek to give a full picture of the events of that fateful year, the power politics and empire building of the era, and the road leading to the siege and the passing away of the sultan. This new reckoning, which is grounded in the collaborative work of specialists in Ottoman, Habsburg and Hungarian history, explores and makes manifest the vantage-points and interests of all the contemporary actors. An important aim is that the two main powers of the period – the Habsburg and Ottoman Empires – should receive the attention they deserve, for the history of Europe – and especially that of Central Europe – in the mid-16th century cannot be properly understood without examining the rivalry

between these two empires. Another goal is to draw attention to the role played by the Hungarian front in the relationship that evolved between the Ottoman Empire and Europe and in the subsequent fate of the empire.

FOLYÓIRATOK (MTA BTK TTI)

VILÁGTÖRTÉNET (ÉVI 4 SZÁM)

MTA BTK Történettudományi Intézet 2018/1–4. szám

ISSN: 0083-6265

A számok tartalma a következő linken elérhető:

<http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/vilagtortenet-archivum.html>

A *Világtörténet* című folyóirat a magyarországi periodikák sorában egyedülálló és hiánypótló kiadvány, hiszen azon túl, hogy az egyetemes történelemmel foglalkozó magyar kutatók számára biztosított publikációs lehetőséget, egy-egy tanulmány erejéig teret enged meghatározó külföldi szakmunkák magyar nyelvű megjelenésének is. A folyóirat alapvetően az egyetemes történelmi kutatás legújabb alapvetései valamint a magyar és egyetemes történelem összefüggései iránt érdeklődő szakmai közönség számára készül, nem kizárva azonban az egyetemi hallgatók, illetve a doktoranduszok körét sem.

TÖRTÉNELMI SZEMLE (ÉVI 4 SZÁM)

MTA BTK Történettudományi Intézet, 2018/1–4. szám

ISSN: 0040-9634

A számok tartalma a következő linken elérhető: <http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle-archivum.html>

A *Történelmi Szemle* 1958-ban alapított, azóta folyamatosan megjelenő évnegyedes folyóirat, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének értesítője.

HUNGARIAN HISTORICAL REVIEW (ÉVI 4 SZÁM)

MTA BTK Történettudományi Intézet, 2018/1–4. szám

ISSN: 2063-8647

A számok tartalma a következő linken elérhető: <http://www.hunghist.org/>

HELIKON
(ÉVI 4 SZÁM)

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, 2018/1–4. szám.

ISSN: 0017-999X

A számok tartalma a következő linken részben elérhető: <http://iti.btk.mta.hu/hu/kiadvanyok/folyoiratok>

A *Helikon* 1955 óta jelenik meg, évente négy számban. Az irodalomtudomány nemzetközi kutatási eredményeiről ad tájékoztatást. Érdeklődési körébe tartoznak az irodalomelmélet, az összehasonlító irodalomtudomány, a modern világirodalom elvi, történeti, módszertani kérdései és a művelődéstörténetnek az irodalommal határos területei. Számai 1963 óta tematikusak: egy-egy szakterület, illetve probléma köré szerveződnek, a lehetőségek szerint figyelembe véve a legújabb tudományos irányzatok nézeteit.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

BARTHA ÁKOS: BAJCSY-ZSILINSZKY ENDRE – ÉLETÚT ÉS UTÓÉLET

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-168-4

658 oldal

Bartha Ákos (1982) a Debreceni Egyetemen szerzett történelem (2006), majd magyar nyelv és irodalom szakos (2010) tanári diplomát. Az ugyanitt folytatott doktori képzést követően 2012-ben summa cum laude minősítéssel védte meg disszertációját, mely átdolgozott formában a következő évben könyvként is napvilágot látott (*Falukutatás és társadalmi önismeret: A Sárospataki Református Kollégium faluszemináriumának [1931–1951] történeti kontextusai*). 2017-ben jelent meg második önálló kötete, *Populizmus, népiség, modernizáció: Fejezetek a kelet-közép-európai politikai gondolkodás 20. századi történetéből* címmel. 2015 óta az MTA BTK Történettudományi Intézetének posztdoktor kutatója. Családos, két gyermek édesapja.

Bartha legújabb könyvében annak a 20. századi magyar közszereplőnek készítette el az életrajzát – kibővített forrásbázis alapján –, aki halála óta a legtartósabb és legszélesebb körű tiszteletnek örvend a korszak politikusai közül. Ekképp különösnek is mondható, hogy az olvasó kezében tartott biográfia az első tudományos igényű összegzés Bajcsy-Zsilinszky Endre (1886–1944) pályájáról. A kötet egészen napjainkig követi nyomon az életmű szövevényes utótörténetét, így egyben a modern kori magyar történelem látképét is nyújtja.

KÖRMENTI TAMÁS: AZ 1196–1235 KÖZÖTTI MAGYAR TÖRTÉNELEM NYUGATI ELBESZÉLŐ FORRÁSAINAK KRITIKÁJA

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-163-9

229 oldal

Körmendi Tamás 1977-ben született Budapesten. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 2001-ben történelem, 2006-ban pedig latin nyelv és irodalom, illetve levéltár szakon szerzett diplomát. 2008-ban ugyanitt védte meg bölcsészdoktori értekezését, 2014-ben szintén itt habilitált. 2002-től az ELTE BTK Történeti Intézet Történelem Segédtudományai Tanszékének munkatársa: 2002–2009 között tanársegédként, 2009–2015 között adjunktusként, 2015-től egyetemi docensként, 2018-tól tanszékvezetőként. Főbb kutatási területei: az Árpád-kori magyar történelem, a középkori magyar egyháztörténet, a medievisztika segédtudományai (ezek között is elsősorban a címertan és a pecséttan), valamint a latin nyelvű történetírás középkori története.

**KOVÁCS NÁNDOR ERIK: NEHOGY ISMÉT PANASZT KELLJEN TENNIÜNK!
– A SZULTÁNI TANÁCS JOGORVOSLATI SZEREPÉNEK 17. SZÁZADI VÁLTOZÁSAI
A SIKÁJET DEFTERIK TÜKRÉBEN**

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-175-2

272 oldal

Kovács Nándor Erik 1980-ban született Budapesten. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem történelem és történelemtanár szakán 2005-ben, török szakán 2006-ban végzett. Ugyanebben az évben kezdte meg doktori tanulmányait az ELTE Történelemtudományi Doktori Iskola oszmanisztikai programjában. A PhD-fokozatot 2013-ban szerezte meg. 2005-től kezdve az MTA Könyvtára Keleti Gyűjteményének török kéziratokért felelős kurátora, 2007-től az ELTE Török Tanszékének oktatója. 2014-től adjunktusként elsősorban oszmán-török forrásismereti, szövegelemzési kurzusokat vezet.

Főbb kutatási területei az Oszmán Birodalom 16–17. századi politika-, társadalom- és eszmetörténetét érintik. Ezekben belül az utóbbi években érdeklődése két főbb témakörre, a muszlim- keresztény polemikus irodalom újkori oszmán emlékeire, illetőleg a birodalom 17. században kiteljesedő válságának fejleményeire, társadalmi vonatkozásaira összpontosult. Jelen kötet, amely döntően a szerző doktori tanulmányaira épül, ez utóbbi területen végzett kutatásainak eredményeit összegzi.

A szultáni tanács panaszjegyzőkönyvein keresztül a 17. századi Oszmán Birodalom igazságszolgáltatási rendszerének bürokratikus útvesszői és az azokban bolyongó legkülönbözőbb rendű és rangú alattvalók hétköznapi küzdelmei elevenednek meg.

**CSUKOVITS ENIKŐ: AZ ANJOUK MAGYARORSZÁGON II. – I. NAGY LAJOS ÉS
MÁRIA URALMA (1342–1395)**

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-962-754-3

178 oldal

A könyv, amit az olvasó kezében tart, a 2012-ben megjelent, *Az Anjouk Magyarországon I. I. Károly és uralkodása (1301–1342)* című munkám folytatása, szerkezetében is az első kötet mintáját követi. Megjelenése óta több olyan publikáció is született, amely az Anjou-kor valamely kérdésének tisztázását tűzte ki céljául. Közülük most csupán egy általam összeállított, olasz nyelven kiadott tanulmánykötetet ajánlanék a téma iránt érdeklődők figyelmébe, a *L'Ungheria angioina* című könyvet, amely kvázi monográfiaként a korszak legfontosabb intézményeit tekinti át. A tanulmánykötet és az immár kétkötetes *Az Anjouk Magyarországon* ugyanis azonos indíttatásból, azonos céllal született: számba venni, áttekinteni, nemzetközi kontextusba helyezni már meglévő ismereteinket, illetve a „fehér foltok” feltérképezésével bizonyos elhanyagolt témák felé terelni, ösztönözni a korszak további kutatását.

HEGYI KLÁRA: A FÜLEKI SZANDZSÁK

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-173-8

316 oldal

A szerző az utóbbi évtizedben a török hódoltság északi peremvidékének hatalmi viszonyaival foglalkozik török és magyar levéltári anyagok alapján. Kutatásainak első eredménye a füleki szandzsákban élő népesség viszontagságainak leírása.

BENCSIK PÉTER: KELET ÉS NYUGAT KÖZÖTT – ÁLLAMHATÁROK, ÚTI OKMÁNYOK, HATÁRÁTLÉPÉS MAGYARORSZÁGON ÉS CSEHSZLOVÁKIÁBAN (1945–1989)

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-176-9

439 oldal

A határok, illetve azok átjárhatósága, az engedélyezett és az illegális határátlépések történetének vizsgálata az ezredforduló után világszerte nagy lendületet kapott. Számos munka jelent meg e témában a világ legkülönbözőbb országairól. Az eddigi vizsgálatok azonban szinte kizárólag egy ország sajátosságait elemezték, több ország összehasonlítására most először kerül sor.

Jelen kötet célja a keleti és a nyugati határrezsimek sajátosságainak feltárása és összehasonlítása. Részletesen bemutatja a kérdés nemzetközi hátterét és e kereten belül veti össze – széles körű levéltári kutatásokra támaszkodva – a magyar és a csehszlovák esetet. Az eredetileg a nyugati modellt alkalmazó két állam ugyanis 1945 és 1989 között a keleti modell részévé vált, amelynek fő sajátossága a határok fizikai és jogi lezárása, saját polgárainak kiutazását is gátolva.

KÁDÁS ISTVÁN – SKORKA RENÁTA – WEISZ BOGLÁRKA: MÁRVÁNY, TÁRHÁZ, ADOMÁNY – GAZDASÁGTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK A MAGYAR KÖZÉPKORRÓL

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-179-0

592 oldal

A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetben működő Középkori Magyar Gazdaságtörténet „Lendület” Kutatócsoport negyedik tanulmánykötetét tartja kezében az olvasó. A középkori élet sokszínűsége, a mindennapokat átszövő gazdasági struktúrák sajátos világa ezúttal is történelmi, régészeti és művészettörténeti kutatások legújabb eredményein keresztül tárul fel. A kötet a korábbi évekhez hasonlóan a királyi hatalom és a városok gazdasági életben betöltött szerepét helyezi a középpontba. A tanulmányok olvasásakor a királyi és királynéi udvar ellátása és jövedelmei mellett egyes időszakok pénzforgalmi sajátosságain, a különböző városi kiváltságokon, az országok és a piacörzetek, a városok és vidékük közötti, továbbá a városon belüli határvonalak szétválasztó és összekötő szerepén át, a külfölddel fenntartott kapcsolatok szerteágazó történetén túl, egy-egy település épített környezete és írásbeliségének fejlődése ismerhető meg.

RÉVÉSZ TAMÁS: NEM AKARTAK KATONÁT LÁTNI? – A MAGYAR ÁLLAM ÉS HADSEREGE 1918–1919-BEN

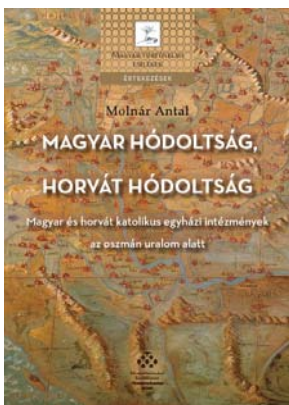
Budapest, 2019. BTK TTI

ISBN: 978-963-416-187-5

289 oldal

Révész Tamás (Szombathely, 1988) az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerzett alapszakos történész–levéltáros (2011), majd gazdaság- és társadalomtörténet szakirányon történelem mesterszakos (2013) diplomát. Időközben egy évet tanult a Berlini Humboldt Egyetemen. 2014-ben kapta meg második diplomáját a King's College London War Studies mesterszakán. A Habsburg-hadsereg első világháború utáni magyarországi és ausztriai helyzetét összehasonlító doktori dolgozatát 2018-ban védte meg a bécsi egyetemen. Első önálló kötete a szombathelyi katonai repülőtér történetéről 2006-ban jelent meg. 2013-ban készült el következő könyve Petróczy István, az első magyar katonai pilóta életéről. 2016-tól az MTA Lendület Trianon 100 Kutatócsoport munkatársa.

Révész legújabb könyve társadalom- és kultúrtörténeti szempontok bevonásával mutatja be, hogy az első világháborút követő hónapokban a magyar kormányoknak miért nem sikerült erős hadsereget szervezniük. A kötet a leszerelés és a mozgósítás problémáját vizsgálja mind a magyar állam, mind az egyszerű közkatona szemszögéből, megkérdőjelezve az elmúlt száz évben a hadsereg első világháború utáni helyzetével kapcsolatban kialakult legfontosabb toposzokat. Először nemzetközi összehasonlításban foglalkozik a katona visszatéréseivel az első világháború frontvonalairól, majd részletesen elemzi a Károlyi-kormány katonapolitikáját. A könyv megmutatja, hogy 1918 őszén milyen tényezők álltak a gyors leszerelés és az eredménytelen hadseregszervezés hátterében, majd megvilágítja a proletárdiktatúra sikeres mozgósításának okait és a Vörös Hadsereg szétesésének hátterét.

MOLNÁR ANTAL: MAGYAR HÓDOLTSÁG, HORVÁT HÓDOLTSÁG – MAGYAR ÉS HORVÁT KATOLIKUS EGYHÁZI INTÉZMÉNYEK AZ OSMÁN URALOM ALATT

Budapest, 2019. BTK TTI

ISBN: 978-963-416-189-9

512 oldal

Molnár Antal 1995–1996-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerzett történelem és latin szakos diplomát. 1999-ben Szegeden irodalomtudományból, 2002-ben Párizsban történelemtudományból doktorált, 2007-ben habilitált az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. 2000-tól az Eötvös Loránd Tudományegyetem adjunktusa, 2009-től docense. 2005-től a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa, 2019-től a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének igazgatója. 2011 és 2016 között a Római Magyar Akadémia igazgatója volt.

Tudományos kutatásainak témája a katolikus egyház, illetve a hódolt Magyarország és a Balkán-félsziget története a 16–17. században. 17 önálló kötete (ebből négy társszerzővel, kettő angol, egy olasz, egy német és egy francia nyelven) és több mint 200 tanulmánya látott napvilágot.

Jelen kötet két évtizedes kutatómunka összegzését nyújtja a magyar és a horvát katolikus egyházi intézmények hódoltságai jelenlétéről. A könyv egyik legfontosabb tanulsága, hogy az Oszmán Birodalom európai határainak összehasonlító vizsgálatával bizonyította a magyarországi hódoltságban megvalósuló oszmán-magyar kettős uralom egyediségét.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

MAGYAR CSALÁDTÖRTÉNETEK: TANULMÁNYOK ALSOROZAT
(ISSN: 2630-9149)

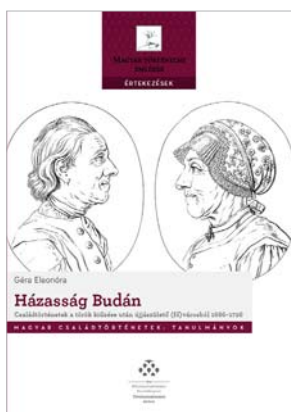
NAGY SÁNDOR: „ENGESZTELHETETLEN GYŰLÖLET” – VÁLÁS BUDAPESTEN (1850–1914)

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet (a témacsoport a kötet terjesztését végezte)

ISBN: 978-615-5635-09-0

508 oldal

Az olvasó, aki abban a reményben veszi kézbe a könyvet, hogy bepillantást nyerhet a hajdani házasságok hálószoatitkaiba, részese lehet a budapesti házasok mindennapjainak, maga is átélheti a korabeli házasságok feszültségét, csatlódni fog. Ez a könyv nem egyszerűen a 19. századi fővárosi házasságokról, hanem mindenekelőtt arról szól, hogy milyen szerepet játszott a házasságok szabályozásában, közelebbről a házassági konfliktusok kezelésében a jog, valamint a jogot előállító aktorok – az államtól kezdve, a bíróságokon át, egészen az érintett férjekig és feleségekig. Ez első hallásra talán kevésbé tűnik vonzóknak, ugyanakkor segíthet megérteni, hogyan és miért alakultak át a családi élet feltételei olyan radikálisan, mindössze egy-másfél évszázad leforgása alatt – amiként szerte a nyugati világban – Magyarországon is, különösképpen a gyorsan növekvő közép-európai metropolisz, Budapest, vonatkozásában. Mert habár annak az idilli képnek, amelyet általában az ipari forradalmat megelőző időszak házasságairól őrzünk, nem sok valóság alapja van, kétségtelen, hogy annak idején a házasságok jogi és társadalmi talapzata szilárdabb volt, s a frigyek (látható) tönkremenetele kivételesnek számított.

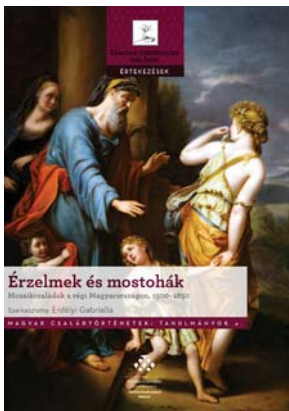
GÉRA ELEONÓRA: HÁZASSÁG BUDÁN – CSALÁDTÖRTÉNETEK A TÖRÖK KIŰZÉSE UTÁN ÚJJÁSZÜLETŐ (FŐ)VÁROSBÓL 1686–1726

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-164-6

292 oldal

A *Házasság Budán* egymással perlekedő házastársai, örökségért vetélkedő rokonai, gonosz mostohái, hálátlan mostohagyermekai, gyámolításra szoruló idősei szórakoztató elemeket sem nélkülöző vagy tragikus történetei közelebb hozzák a törökellenes háborúkat, az újjáépítés és a Rákóczi-szabadságharc korát. A háborús veszély, a gazdasági válság, a pestis, az árvizek és a nagy tűzvészek korában bárki földönfutóvá válhatott. A segítségre szorulóknak a rokonságban, a szomszédok összetartásában, a céhükben, a női szolidaritásban vagy a keresztény könyörületességben bízhattak. A könyv betekintést nyújt a patriarchális világképbe nem illők, a társadalom permén létezők és a kitaszítottak mindennapjaiba is. A rendhagyó, család- és nőközpontú megközelítés új részletekkel gazdagítja az elsősorban közgazdasági-centrikus várostörténeti munkákat. Az olvasó a *Kőhalomból (fő)város. Buda város hétköznapjai a 18. század elején* című kötet folytatását tartja a kezében.

**ERDÉLYI GABRIELLA (SZERK.): ÉRZELMEK ÉS MOSTOHÁK.
MOZAIKCSALÁDOK A RÉGI MAGYARORSZÁGON (1500–1850)**

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-172-1

308 oldal

Vajon a családi élet valóban gyökeresen megváltozott a 18. században, amikor az egy háztartásban élők közötti intimitás és bensőségesség megjelenéséről szokás beszélni? Jelen kötet az érzelemtörténeti stúdiumok mára gazdag eszköztárának alkalmazásával törekszik a múltbéli családi gyakorlatok, szerepek és identitások jobb megértésére. A kötet célja az is, hogy a már jobban ismert férj–feleség és szülő–gyermek kapcsolatról a régi korok mostohacsaládjaira, mai kifejezéssel: mozaikcsaládjaira terelje a figyelmet. A magas halálozás miatt ugyanis a mostoha-szülőket, fél- és mostohatestvéreket egyesítő családok a 16. és a 19. század között a mainál is gyakoribbak voltak, férfiak és nők jelentős hányada gyermekként vagy felnőttként, rövidebb vagy hosszabb ideig mozaikcsaládban élt. Miközben a kötet lapjain hús-vér alakban megjelenik a gonosz mostohaanya és az apja távollétében neki kiszolgáltatót mostohaleány mesebeli figurája is, a kötet szerzői rámutatnak a mostohaszülők és a család stabilitásának összefüggéseire és ezek változására, illetve a mostoha-rokonság nemcsak kockázatnövelő, de érzelmileg és anyagilag támogató gyakorlataira az egyén és a család életében. A kötet szerzői kalandos utazásra hívják az olvasót: jobbágyközösségek büntetőpereit, polgárok perlekedéseit, arisztokrata családi levelezéseket, női naplókat böngészve, nemesek síremlék-állítási szokásait vizsgálva pillanthatunk bele a régi Magyarország családjainak érzelmi gyakorlataiba mindennapjaik, ünnepeik és konfliktusaik során.

**MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ELBESZÉLŐ FORRÁSOK SZOROZAT
(ISSN 2631-1364)**

**ORDASI ÁGNES (SZERK.): EGAN LAJOS NAPLÓJA. IMPÉRIUMVÁLTÁSOK
FIUMÉBEN A KORMÁNYZÓHELYETTES SZEMÉVEL (1918–1920)**

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

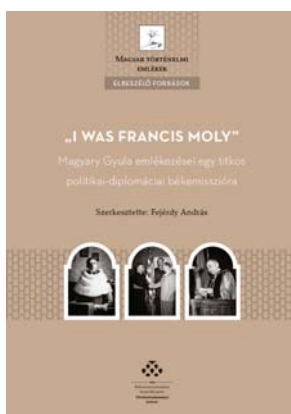
ISBN: 978-963-416-159-2

376 oldal

Válsághelyzetben szolgálatot teljesíteni vajon lelkiismereti kérdés, személyes felelősség vagy hivatali kötelesség? Feltétlen alázat vagy beletörődés? Körülmények diktálta kényszerűség vagy bátor, hazafias áldozat? Lojalitás, de mégis ki vagy mi felé egy olyan pillanatban, amikor éppen átalakulóban vannak a határok, a hatalmi viszonyok, az államok? Egyáltalán érdemes-e ilyen és ehhez hasonló ellentétpárokban gondolkodni éppen az első világháborút követő impériumváltások idején?

Egan Lajos, Fiume utolsó kormányzóhelyettesének naplója (1918. október 23. – 1920. június 4.) a fenti dilemmákhoz kapcsolódó ismereteinket árnyalja, miközben betekintést enged a kikötőváros egyik turbulens időszakának mindennapjaiba, valamint a magyar államhatalom fokozatos kiszorulásának folyamatába is. A napló értelmezését a kötetben szereplő előtanulmányok, diagramok, életrajzok, annotált névmutató és képmelléklet segítik.

Ordasi Ágnes 1989-ben született Budapesten. Doktori tanulmányokat ösztöndíjasként a Károli Gáspár Református Egyetemen folytatott. A Hajnal István Kör tagja. Kutatási területe a Habsburg Monarchia dualizmus kori története, különös tekintettel Fiume társadalmi és politikai viszonyaira, illetve a magyar kormány centralizációs és hatalomgyakorlási stratégiáira.

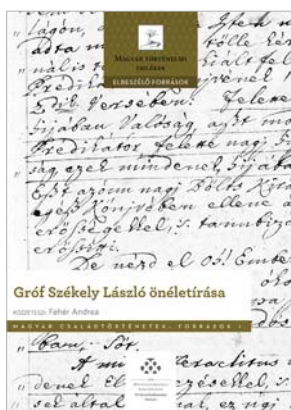
FEJÉRDY ANDRÁS (SZERK.): I WAS FRANCIS MOLY – MAGYARY GYULA EMLÉKEZÉSEI EGY TITKOS POLITIKAI-DIPLOMÁCIAI BÉKEMISSZIÓRA

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-169-1

316 oldal

A kötet Mons. Magyary Gyulának (1901–1988), a római Urbaniana Egyetem kánonjogprofesszorának 1966–1967 telén hangszalagra mondott visszaemlékezéseit tartalmazza, melyek középpontjában Magyary – alias Francis Moly – 1944 őszén az Angol–Amerikai Szövetséges Hatalmak megbízásából végrehajtott diplomáciai-politikai missziója áll. Feltárulnak emellett a kötet lapjain a regénybe illő élettörténet további állomásai is: Magyarynak a nemzetiszocialista-ellenes osztrák legitimista ellenálláshoz fűződő kapcsolatai, a Vörös Hadsereg magyarországi átvonulása során szerzett tapasztalatai, a Pápai Magyar Intézet 1945-ös átmentésében játszott szerepe, valamint Mindszenty bíboros buzdítása nyomán az emigrációba kényszerült magyarság körében az 1950-es és 1960-as években folytatott lelkipásztori látogatásai.

FEHÉR ANDREA: GRÓF SZÉKELY LÁSZLÓ ÖNÉLETÍRÁSA

(Magyar családtörténetek: Források 1. sorozat)

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

ISBN: 978-963-416-160-8

528 oldal

Az elmúlt évtizedekben nyilvánvalóvá vált, hogy nem csupán a történelem társadalmi felépítésében derekasan részt vállaló nagy emberek memoárjait vagy naplóit érdemes sajtó alá rendezni, hanem akár irodalmi, akár történelmi szerepvállalásuk folytán kevésbé jelentős emlékirók munkáit is, akikből hiányzik ugyan a történelmi látásmód, elbeszéléseik mégis híven tükrözik koruk társadalmi és kulturális életét. Egy ilyen, sok szempontból marginálisnak tekinthető 18. századi önéletírás Székely Lászlóé (1716–1772) is, melynek kiadására vállalkoztunk. A szerző csalódásokkal és tragédiákkal övezett élettörténete az erdélyi családok hétköznapjaival ismerteti meg az olvasót. Ezekben a történetekben edesekről, mostohákról, az árvaság érzelmi, de főleg anyagi veszteségeiről, a testvéri szeretetről vagy ennek hiányáról, esetenként pedig a vérségi kötődéseket felülíró, érzelmi alapon szerveződő barátságokról is olvashat az érdeklődő. A végső kép korántsem letisztult, hanem mozaikos, akár csak azok a családszerkezetek, amelyekben a szerző nagyszülei és szülei éltek.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ADATTÁRAK SOROZAT

(ISSN:2064-0951)

LAKATOS BÁLINT: MEZŐVÁROSI OKLEVELEK – TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZAT ÉS ÍRÁSBELISÉG A KÉSŐ KÖZÉPKORI MAGYARORSZÁGON, 1301–1526

Budapest, 2019. BTK TTI

ISBN: 978-963-416-190-5

740 oldal

Lakatos Bálint (Budapest, 1983) felsőfokú tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE) végezte történelem és latin szakon (2001–2007). Doktori tanulmányait a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, majd az ELTE Történettudományi Doktori Iskolájában folytatta, fokozatát 2013-ban szerezte meg. 2012-től a MTA–HIM–SZTE–MNL OL Magyar Medievisztikai Kutatócsoport segédmunkatársa, 2015 óta munkatársa, a Zsigmond-kori oklevéltár

köteteinek szerkesztésében vesz részt. Szeretággazó kutatásai a Jagelló-kori (1490–1526) magyarországi társadalom-, egyház- és politikatörténet kérdéseire irányulnak: városok és mezővárosok szervezete, az egyházi középíreteg és a humanizmus kérdésköre, diplomáciai kapcsolatok, külföldi és hazai követjárások. 2014-ben jelent meg a C. Tóth Norberttel és Mikó Gáborral közösen írt *A pozsonyi prépost és a káptalan viszálya (1421–1425)* című munkája a magyarországi egyházi bíraskodás késő középkori történetének áttekintésével. A vatikáni magyar vonatkozású forrásgyűjtésbe bekapcsolódva adta ki 2018-ban a *VI. Adorján pápa idején az Apostoli Szentszéknél elfogadott magyar kérvényeket (Regesta supplicationum, 1522–1523)*.

A késő középkori mezővárosok és falvak által kiadott okleveleket mestere, Kubinyi András nyomdokain kezdte kutatni. A Kubinyi-féle ún. centralitási pontrendszert a korabeli országterület egészére alkalmazva elvégezte a saját kiadvánnyal rendelkező, összesen 294 helyiség település-hierarchiai besorolását, közölve e települések és több mint ezer oklevelük alapadatait. Elemzése nyomán kibontakoznak a mezővárosok öngazgatási szervezetének, írásbeliségének és kapcsolatrendszerének mindaddig kevésbé ismert jellemzői.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – ÉRTEKEZÉSEK SOROZAT
(ISSN: 2063-3742)

TRIANON-DOKUMENTUMOK ÉS -TANULMÁNYOK ALSOROZAT
(ISSN: 2063-8485)

BÓDY ZSOMBOR (SZERK.): HÁBORÚBÓL BÉKÉBE: A MAGYAR TÁRSADALOM 1918 UTÁN. KONFLIKTUSOK, KIHÍVÁSOK, VÁLTOZÁSOK A HÁBORÚ ÉS AZ ÖSSZEOMLÁS NYOMÁN.

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet

JAVÍTOTT UTÁNNYOMÁS

ISBN 978-963-416-153-0

347 oldal

Az első világháború, az összeomlás és Trianon új, sokszor drámai kihívások elé állította a magyar társadalmat és gazdaságot. Emberveszteség a frontokon, visszaeső születésszám, spanyolnáthajárvány, élelmiszer- és szénhiány, lakásínség, belső társadalmi erőszakhullám, az új határok révén teljesen átalakuló gazdasági adottságok és külgazdasági környezet, a pénz elértéktelenedése és a költségvetési források hiánya, a nőknek a háború nyomán megváltozott helyzete, a média szerepe a gyors politikai fordulatok idején. Megannyi kihívás, amelyre a társadalmi és gazdasági szereplőknek, a politikának választ kellett találnia. E problémák kezelése szükségszerűen belső konfliktusokat idézett elő, és eltartott egy ideig, amíg a háború és Trianon keltette hullámok elcsitulnak. A gyorsan zajló eseményekhez, konfliktusokhoz azonban sok esetben hosszabb távú következmények is kapcsolódtak. Kötetünk tanulmányai az első világháború demográfiai hatásait vizsgálják, körbejárják azt a kérdést, hogy vajon Trianon mennyire törte meg valójában a magyar gazdaság fejlődését, hogy az állam miként tudta finanszírozni magát ezekben az években, feltárják az élelmiszer-termelők és -fogyasztók kiéleződő szembenállását, a szénellátás, a lakáspiac szabályozásának rendszerét és konfliktusait a kötött gazdálkodás viszonyai között, vizsgálják a háború végi vidéki erőszakhullám eseményeit, a női munkavállalás új jelenségeit, és elemzik a média változásait a politikai földcsuszamlások közepette. Az összeomlás révén kiszolgáltatottá vált ország gazdasági és társadalmi konfliktusainak megértése reményeink szerint hozzájárul a trianoni évek árnyaltabb megismeréséhez és a hosszú távú következmények felméréséhez.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT
(ISSN: 2063-8485)
TRIANON-DOKUMENTUMOK ÉS -TANULMÁNYOK ALSOROZAT
(ISSN: 2063-8485)

SIMON ATTILA (SZERK.): CSEHSZLOVÁK IRATOK A MAGYAR-SZLOVÁK ÁLLAMHATÁR KIJELÖLÉSÉHEZ (1918-1920)

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet
ISBN 978-963-416-174-5

230 oldal

A mintegy száz csehszlovák diplomáciai dokumentumot tartalmazó kötet a magyar–csehszlovák államhatár kijelölésének folyamatába enged bepillantást. A cseh és szlovák levéltárakból összegyűjtött és magyar nyelven először közzétett források által az olvasó plasztikus képet kaphat arról, milyen elképzelések éltek a cseh és szlovák politikai elitben a szlovák–magyar államhatárt illetően, és hogyan sikerült elképzeléseiket a békekonferencián érvényesíteni. A közölt dokumentumok a csehszlovák nézőpontot közvetítik, és így az általuk felrajzolt kép is egyoldalú, ám mindenképpen megismerésre érdemes, hiszen bepillantást enged „a másik oldal” gondolkodásába, segít megérteni annak motivációját, cselekedeteinek mozgatórugóját. És persze segít abban is, hogy magunkat is tisztábban lássuk.

Simon Attila, az MTA külső tagja, a somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézet igazgatója, a komáromi Selye János Egyetem tanszékvezető docense a szlovákiai magyarok két világháború közötti történetét kutatja. Főbb munkái: *Telepesek és telepesfalvak Dél-Szlovákiában a két világháború között* (2008); *Egy rövid esztendő krónikája. A szlovákiai magyarok 1938-ban* (2010); *Az elfeledett aktivisták. Kormánypárti magyar politika az első Csehszlovák Köztársaságban* (2013); *Magyar idők a Felvidéken. Az első bécsi döntés és következményei* (2014).

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK – OKMÁNYTÁRAK SOROZAT
(ISSN: 2063-8485)
EGYHÁZTÖRTÉNETI FORRÁSOK ALSOROZAT
(ISSN: 2416-0873)

STANCIU, LAURA: AZ ERDÉLYI GÖRÖGKATOLIKUS EGYHÁZ TÖRTÉNETE ZSINATAI TÜKRÉBEN (1782-1900) / ISTORIA BISERICII ROMÂNE UNITE DIN TRANSILVANIA PRIN SINOADELE SALE (1782-1900)

Budapest, 2017. MTA BTK Történettudományi Intézet (a témacsoport a kötet szerkesztésében, a kézirat előkészítésében, illetve terjesztésében vett részt)
ISBN: 978-963-416-065-6 823 oldal + DVD melléklet

A magyar–román kétnyelvű dokumentumkötet az erdélyi görögkatolikus egyház intézménytörténetét vázolja fel az 1782–1900 közötti zsinatok dokumentumai segítségével. A kutatás arra törekedett, hogy bemutathatóvá váljon a görögkatolikus zsinati határozatok hatása a társadalom modernizációjára, illetve hogy kimutathatóvá váljon ezeknek a változásoknak a következménye a románok vallási és etnikai identitástudatára. A kötet az OTKA NK 83799 számú projektje keretében készült, szerkesztője Laura Stanciu történész kutató, a gyulafehérvári „1918. December 1.” Tudományegyetem oktatója.

**NEUMANN TIBOR: REGISTRUM PROVENTUUM REGNI HUNGARIAE
– A MAGYAR KIRÁLYSÁG KINCSTARTÓJÁNAK SZÁMADÁSKÖNYVE
(1494–1495)**

Budapest, 2019. MTA BTK Történettudományi Intézet
ISBN 978–963–416–177–6
562 oldal

Ernuszt Zsigmond kincstartó (1494–1496) számadáskönyve kétségtelenül a középkori magyar történelem egyik legfontosabb forrása, nemcsak páratlan adatgazdagsága, hanem rendkívüli historiográfiai hatása miatt is. Nincs még egy olyan kútfőnk, amely ilyen részletességgel engedne bepillantást, ráadásul közel két esztendőre, a késő középkori Magyar Királyság aktuális politikai eseményeibe, gazdálkodásába, birtokviszonyaiba és nem utolsósorban a királyi udvar mindennapi életébe, miközben a korszak anyagi kultúrájának az ismeretéhez is értékes részletekkel járul hozzá. E kivételes értéke nemcsak azt eredményezte, hogy a forrás az elmúlt két évszázadban számos monográfiához és kézikönyvhöz, és persze tanulmányok tömegéhez szolgáltatott alapvető fontosságú adatokat, hanem azt is, hogy egyes összefüggésükből nem kellő óvatossággal kiragadott, egyedülálló számadataira a kutatás túl nagy terhet helyezett, és ennek hatásai mind a mai napig érezhetők, különösen a Jagelló-kor megítélését illetően. A számadáskönyvet – sok egyéb felhasználási módja mellett – leginkább talán a demográfiai kutatások tették közismertté, noha a Magyar Királyság középkori lakosságának legfeljebb a bizonytalan becsléséhez tud hozzájárulni.

AZ MTA BTK KIADÁSÁBAN MEGJELENŐ, ILLETVE KÜLÖNBÖZŐ INTÉZET-
TEIVEL EGYÜTTMŰKÖDÉSBE KÉSZÍTETT KÖTETEK

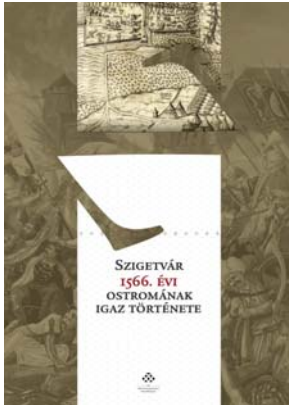

**VIDÉKTÖRTÉNET 2. – TERÜLETI-TÁRSADALMI TÖRÉSVONALAK ÉS
A BOLDOGULÁS ÚTJAI**

Budapest, 2019. MTA BTK
ISBN: 978-963-416-161-5
372 oldal

Sorozatunk indulásakor azt a célt fogalmaztuk meg, hogy kiadványunk a vidékkel kapcsolatos történeti kutatások fórumaként szolgáljon – írják a szerkesztők. Ezt szem előtt tartva, olyan tanulmányokat válogattunk a Vidéktörténet második kötetébe, amelyek mind diszciplináris háttérüket, mind módszertani megközelítésüket és forrásbázisukat tekintve demonstrálják a történeti vidékkutatások sokszínűségét. A kvantitatív történeti földrajzi elemzéstől a művészettörténeti, vallási néprajzi kutatáson át a társadalomtörténetig nyúlik a kötet által átfogott diszciplináris ív. A tanulmányok összességében mégis két markáns pólus köré szerveződnek: egyrészt a vidéki területek területi-társadalmi törésvonalainak alakzatait és gyökereit, másrészt az egyéni-közösségi boldogulás útjait elemzik.

A második kötettel három új rovatot is útjára indítunk. A vidéktörténettel kapcsolatos módszertani kihívásokat tárgyaló írásoknak a Módszertanok rovat ad helyet. A Forrás rovatban egy-egy korszak viszonyait plasztikusan megjelenítő dokumentumot adunk közre, a Könyvek blokkban pedig az újabb, vidéktörténeti tematikájú irodalom kritikai bemutatása kap teret.

FODOR PÁL – KELENIK JÓZSEF: SZIGETVÁR 1566. ÉVI OSTROMÁNAK IGAZ TÖRTÉNETE

Budapest, 2019. MTA BTK

ISBN: 978-963-416-136-3

212 oldal

A kötet a 2016. szeptember elején, a szigetvári ostrom 450. évfordulóján Pécsen tartott nemzetközi konferencia anyagát foglalja magában, melyen a 16. századi Habsburg, oszmán-török és magyar történelem legkiválóbbjai vettek részt Amerikától Törökorszáig. A kötet nem a nagy nemzetközi összefüggéseket, hanem magát az 1566. évi ostrom lefolyását, ha tetszik, „igaz történetét” kívánja az olvasó elé tárni. Elsőként egy alapos szak tanulmány révén, amely a széles műveltségű hadtörténész tudását, megfigyeléseit egyesíti a két hadviselő fél által ránk hagyott források pontosan értelmezett adataival, felhasználva a legmodernebb tájrekonstrukciós és animációs módszereket, másfelől az ostrom elsődleges forrását képező elbeszélő forrás három újraértelmezésével.

TRINGLI, ISTVÁN – BOGUSŁAW, DYBAŚ (HRG.): DAS WIENER FÜRSTENTREFFEN VON 1515 BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE DER HABSBURGISCH-JAGIELLONISCHEN DOPPELVERMÄHLUNG.

Budapest, 2019. MTA BTK

ISBN 978-963-318-684-8

319 oldal

Reichte eine Doppelvermählung im Wiener Stephansdom im Jahre 1515 aus, um die Habsburgermonarchie innerhalb eines Jahrzehnts hervorzubringen? Wie sah ein Gipfeltreffen im 16. Jahrhundert aus? Die Referenten der Tagung, die am 500. Jahrestag der Hochzeitsverträge veranstaltet wurde, suchten Antworten auf diese Fragen. Ihre Beiträge werden in diesem Band vorgestellt.

RAB GUSZTÁV: UTAZÁS AZ ISMERETLENBE

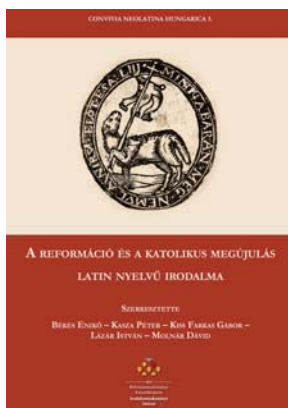
Budapest, 2019. MTA BTK Irodalomtudományi Intézet

ISBN: 978-615-547-871-0

600 oldal

1951 júniusában az ötvennyolc éves Balázs Ákost, volt abaújkéri birtokost és kormányfőtanácsost kitelepítik budapesti házából Tiszapócsra, ahova csak néhány bútort és a kutyáját viheti magával. Az állandó lakhelyül kijelölt településre mintegy százötven kitelepítettel együtt érkeznek, akik sokféle társadalmi rétegből származnak a Mester utcai iparostól kezdve a Magyar Tudományos Akadémia lepkészén és az Afrika-vadászon át egy hercegig. „Bacsóné Boldog Birodalmában” putrikban, ólakban szállásolják el a családosan vagy egyedül érkezőket. Az orvhalászaton, rőzsézésen vagy más büntetett rajtakapott, kitelepített embereket pénzbírsággal sújtják, és aki nem tud vagy nem hajlandó fizetni, azt a Hortobágyra viszik ledolgozni a büntetést. A francia, angol, német és holland rövidített kiadás után most először jelenik meg a regény magyarul az írónak a Petőfi Irodalmi Múzeumban őrzött kézírata alapján.

Az 1949-ben szilenciumra ítélt író, Rab Gusztáv 1949–1956 között a Keleti Főcsatorna építkezésén földmérőként dolgozott. Pár év alatt geodéziai technikus, brigádvezető lett, s mérnöki munkát végzett. A csatorna építéséhez szükséges földmérésekhez kitelepített nőket és férfiakat vett fel munkásnak. Az ekkor megismert emberi sorsokat örökítette meg az *Utazás az ismeretlenbe* című regényében. Rab számos időszerű társadalmi, morális, etikai kérdést vet fel korszakregényében.

BÉKÉS ENIKŐ – KASZA PÉTER – KISS FARKAS GÁBOR – LÁZÁR ISTVÁN – MOLNÁR DÁVID (SZERK.): A REFORMÁCIÓ ÉS A KATOLIKUS MEGÚJULÁS LATIN NYELVŰ IRODALMA (CONVIVIA NEOLATINA HUNGARICA 3.)

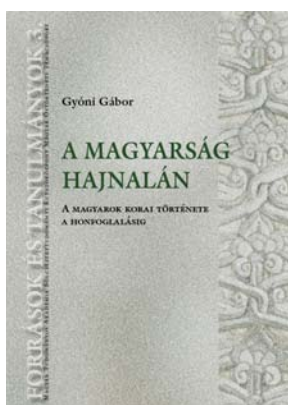
Budapest, 2019. MTA BTK Irodalomtudományi Intézet

ISBN: 978-615-5478-69-7

300 oldal

Az SZTE Klasszika-Filológiai és Neolatin Tanszéke, a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára, valamint az MTA–ELTE Humanizmus Kelet-Közép Európában Lendület Kutatócsoport és az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet szervezésében 2017. december 7–9. között Debrecenben került sor a III. Neolatin Konferenciára. A tanácskozást a két korábbihoz hasonlóan jelentős szakmai érdeklődés övezte, amit az is jelez, hogy a konferencia két és fél napja alatt több mint harminc előadás hangzott el a reformáció és a katolikus megújulás latin nyelvű irodalmának tárgykörében.

A kötetben, mely a *Convivia Neolatina Hungarica* sorozat harmadik darabja, az előadások alapján készült tanulmányok szerkesztett változata olvasható. A konferencia szekcióinak logikáját követve csoportosított tanulmányok több aspektusból vizsgálják a protestáns vagy katolikus szellemiségű latin nyelvű kultúra világát. Olvashatók a kötetben tanulmányok a konfesszionalizálódás történetírásra gyakorolt hatásáról, több tanulmány foglalkozik a latin nyelvű biblikus költészettel, vagy éppen az antik tradíciók továbbélésével a protestáns poézisben. Nem marad említés nélkül Pázmány és a jezsuiták latin nyelvű irodalmi hagyatéka sem, a gazdag anyagot pedig továbbszínesítik a latin nyelven megszólaló egyházkritikának, illetve a heterodox gondolkodásnak szentelt izgalmas tanulmányok.

GYÓNI GÁBOR: A MAGYARSÁG HAJNALÁN – A MAGYAROK KORAI TÖRTÉNETE A HONFOGLALÁSIG. (FORRÁSOK ÉS TANULMÁNYOK 3.)

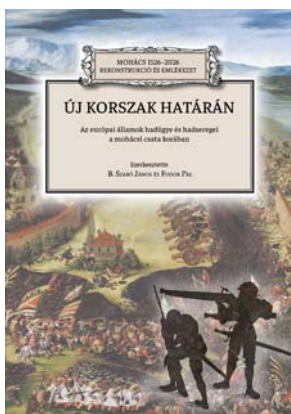
Budapest, 2019. MTA BTK Magyar Östörténeti Témacsoport

ISBN: 978-963-416-167-7

ISSN: 2498-8472

279 oldal

A magyar nép története elsősorban magyar ügy. Népünk genezise, „életútja” természetszerűleg számunkra a legfontosabb, s a magyar régmúlt megértése nemcsak intellektuális kaland, de érzelmi elmerülés is múltunk kútjában. Östörténetünk kutatásának Magyarországon van a legkiterjedtebb historiográfiája, de a magyar nép korai történetével régóta és sokan foglalkoztak azokban a térségekben is, ahol egykor, a honfoglalás előtt őseink éltek. Ez a könyv arra vállalkozik, hogy elsősorban ezen (mindenekelőtt orosz nyelvű) irodalom figyelembevételével, ennek továbbadásával fogalmazzon meg egy valószínűnek tartott korai magyar történelmet. A szerző célja nem a „rejtvényfejtés” vagy valami erőltetett új elmélet (új térkép, új vándorlási útvonal) felrajzolása, hanem lehetőség szerint a miértek megértése, abból a módszertani alapvetésből kiindulva, hogy csakis az okokat feltáró és antropocentrikus történetírás lehet intellektuálisan kielégítő. Noha az idézett irodalomban szép számban szerepelnek nyelvészeti vagy régészeti tanulmányok is, e munka annak bizonyossága szeretne lenni, hogy az írott források szűkös mivolta ellenére a történetírás még korántsem merítette ki tartalékait, s hogy a modellek, stratégiák, uralmi formák, a térségek feletti kontroll mechanizmusainak évszázadokba visszanyúló tradícióiról szóló diskurzus ismerete további elmélkedésre adhat okot a korai magyar történelem kapcsán is.

B. SZABÓ JÁNOS – FODOR PÁL: ÚJ KORSZAK HATÁRÁN – AZ EURÓPAI ÁLLAMOK HADÜGYE ÉS HADSEREGEI A MOHÁCSI CSATA KORÁBAN

(Mohács 1526–2026. Rekonstrukció és emlékezet 1.)

Budapest, 2019. MTA BTK

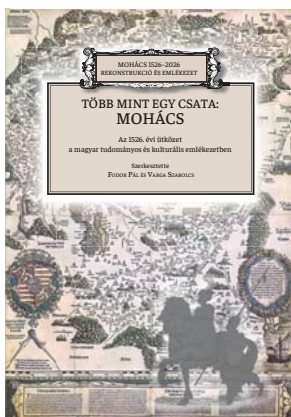
ISBN: 978-963-416-181-3

ISSN: 2676-895X

296 oldal

Ez a kötet a mohácsi csata egyetemes hadtörténeti összefüggéseinek jobb megértéséhez kíván fogódzókot nyújtani. Szakavatott szerzők segítségével a legfontosabb európai birodalmak és államok hadszervezeteit, hadseregeit és hadművészetét mutatja be abban a korban, amikor a szó szoros értelmében mindenkinek „váltania” kellett. Amikor a legfejlettebb szereplők is állandó lépéskényszerbe kerültek, és emiatt – meg nagyratörő céljaik megvalósítása érdekében – egyre hatékonyabban tárták fel és vették kézbe az elérhető anyagi és emberi erőforrásokat, hogy aztán azok mind nagyobb részét fordítsák a minden pénzt elnyelő, új típusú hadigépezetre, amellyel szakadatlan háborúikat vívták befolyásért, területért vagy éppen csak a megmaradásért.

A kötet tanulmányai nagyjából azonos szerkezetben tárgyalják az egyes államok hadügyét. Mindegyik a hadi képesség szempontjából legfontosabb mutatók: a terület, a népesség és az állami bevételek bemutatásával kezdi, hogy a korszak szereplői egymással könnyebben összemérhetőek legyenek, s hogy ezekből az adatokból Mohács Magyarországának helyzete és esélyei is jobban kirajzolódjanak.

FODOR PÁL – VARGA SZABOLCS (SZERK.): TÖBB MINT EGY CSATA: MOHÁCS. AZ 1526. ÉVI ÜTKÖZET A MAGYAR TUDOMÁNYOS ÉS KULTURÁLIS EMLÉKEZETBEN

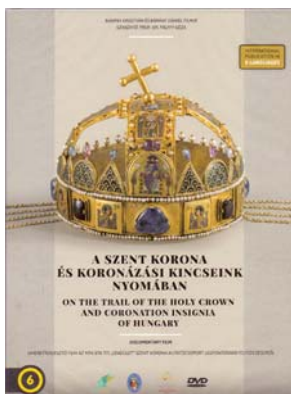
(Mohács 1526–2026. Rekonstrukció és emlékezet 2.)

Budapest, 2019. MTA BTK

ISBN: 978-963-416-183-7

642 oldal

Jelen kötet nem az első – és nem is az utolsó – a mohácsi csatával foglalkozó művek sorában. A múlt korszakos kiadványainak felsorolása nélkül is érdemes megemlíteni a jelentősebb évfordulók alkalmával (1926, 1976, 1986, 2016) készült köteteket, amelyek alapjául szolgálhatnak minden jelenkori kutatásnak (ezekre a kötetben szereplő tanulmányok szerzői is rengeteget hivatkoznak). Mindegyikben alapvető fontosságú tanulmányok, forrásközlések kaptak helyet. A mostani gyűjtemény tizenhat tanulmánya követi ezt a hagyományt, számot vet az eddigi eredményekkel, egyben új távlatokat nyújt a további kutatásoknak. Talán ez az első olyan alkalom, amikor az eddigi eredményekre is támaszkodva komplex módon lehetett hozzájárulni az egész Mohács-problematikához. A felkért szerzők eredményeinek legnagyobb újdonsága, hogy a konkrét történelmi eseménysorozatot – az 1526. évi hadjárat előzményei, a csata lefolyása és közvetlen következményei – egyben tárgyalja a csata emlékezetének kialakulásával, formálódásával, különböző mutációival, ezzel bemutatva a Mohácsról ma ismert történelmi narratíva teljes ívét.

BÁRÁNY KRISZTIÁN: A SZENT KORONA ÉS KORONÁZÁSI KINCSEINK NYOMÁBAN – DVD

Budapest, 2019. MTA BTK (a témacsoport a DVD terjesztésében vett részt)

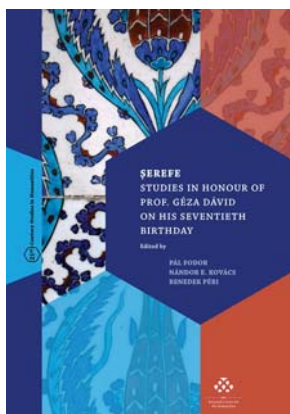
ISBN: 000-962-399-700-1

65 perc

A jelentős hazai és nemzetközi érdeklődésre tekintettel – a 2016 végi magyar nyelvű kiadást követően – ezúttal nyolcnyelvű (angol, horvát, magyar, német, orosz, román, spanyol és szlovák) DVD formájában megjelenő, 65 perces ismeretterjesztő film a magyarság legfőbb nemzeti ereklyéje, koronázási jelvényeink és királykoronázásaink eddig ismeretlen történeteinek felfedezésére hívja a nézőt. A Szent Korona több mint ezer év alatt Magyarország államiságának legfőbb szimbólumává vált. Ennek ellenére kalandos históriájának számos fejezetét napjainkig homály fedi. A 2012 óta a Magyar Tudományos Akadémián működő Szent Korona Kutatócsoport ezeket a fehér foltokat igyekszik feltárni. Hogyan került koronánk a világhódító Szülejmán szultán kezébe? Mikor ferdülhetett el keresztje? Fejére tette-e Bethlen Gábor vagy Szemere Bertalan? Mit üzen a 21. század emberének a Szent Korona és a koronázási jelvények különleges együttese? A Bárány testvérek egyedülálló módon mind az öt magyar koronázóvárosba (Esztergom, Székesfehérvár, Pozsony, Sopron és Budapest) és nemzeti ereklyénk legfontosabb őrzési helyeire, közel húsz helyszínre kísérték el a szakértőket. A film elsőként mutat be eddig ismeretlen, páratlan értékű nemzeti és koronázási kincseket.

Hangsávok: magyar, német

Feliratok: angol, horvát, magyar, német, orosz, román, spanyol, szlovák

FODOR, PÁL – E. KOVÁCS, NÁNDOR – PÉRI, BENEDEK (ED.): SHEREFE. STUDIES IN HONOUR OF PROF. GÉZA DÁVID ON HIS SEVENTIETH BIRTHDAY

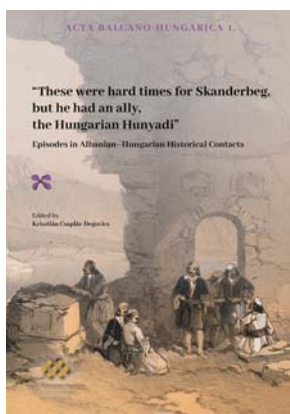
Budapest, 2019. MTA BTK

ISBN: 978-963-416-182-0

ISSN: 2630-8827

560 oldal

This book is dedicated to Prof. Géza Dávid, the renowned Hungarian Ottomanist on his seventieth birthday. His books, papers and text publications are of first-magnitude significance for the understanding of the administrative system, demographics and economic history of the Ottoman Empire and, specifically, Ottoman Hungary. His friends and colleagues from Hungary and abroad gathered to present him with a Festschrift. It is intended as more than an expression of respect – an encouragement for work that remains to be done in the coming years for the benefit of all of us.

CSAPLÁR-DEGOVICS, KRISZTIÁN (ED.): "THESE WERE HARD TIMES FOR SKANDERBEG, BUT HE HAD AN ALLY, THE HUNGARIAN HUNYADI". EPISODES IN ALBANIAN–HUNGARIAN HISTORICAL CONTACTS

(Acta Balcano-Hungarica 1.)

Budapest, 2019. MTA BTK

ISBN: 978-963-416-184-4

ISSN: 2676-914X

340 oldal

It is of inestimable significance for Albanian studies in Hungary that the Hungarian Academy of Sciences has had the opportunity to produce and publish the present book which constitutes a major contribution towards enabling this book to serve as a kind of third volume of *Illyrisch-Albanische Forschungen* (1916).

Although there has been no organized Albanian research in Hungary, the chapters in this book clearly demonstrate that researchers well versed in the various historical periods have engaged in a joint investigation of the Albanian–Hungarian past. The studies reveal new research findings, many of which will cause a sensation in the world of Albanian studies.

The book is a distillation of contemporary Hungarian work on Albanian studies and also a salute by the Hungarian Academy of Sciences and the Hungarian Ministry of Foreign Affairs and Trade to the joint Albanian–Hungarian and Austro-Hungarian past.

SZOLLÁTH DÁVID: BABELT KÖVENKÉNT – IRODALOMTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK ÉS ESSZÉK

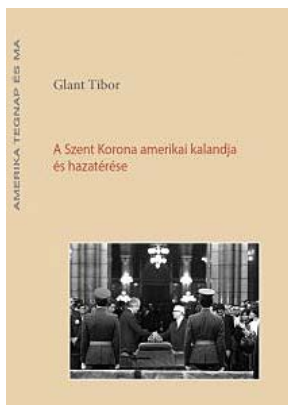
Budapest, 2019. BTK Irodalomtudományi Intézet

ISBN: 978-615-547-881-9

172 oldal

A huszadik század első felét tárgyaló irodalomtörténeti írások központi témája a nyelv és a fordítás, valamint az irodalom és politikum összefüggése. Az esszék és tanulmányok egy része a szerző Joyce *Ulysses*-ének fordításakor szerzett tapasztalatait foglalja össze. Az írások másik csoportja József Attila költészetéről szól. Ezekben a szerző a magyar irodalom munkásmozgalom-történeti kontextusaira vonatkozó kutatást folytatja, amelyet *A kommunista aszketizmus esztétikája* című könyvében (2011) kezdett meg. A kötetben olvasható egy kísérlet az 1920-as évekbeli magyar irodalmi mező átfogó értelmezésére, és egy ehhez kapcsolódó rész tanulmány Tormay Cécile *Bujdosó könyvének* antiszemitizmusáról, végül egy esszé a Rákosi korabeli vicces sírversekről.

MÁS KIADÓKKAL KÖZÖSEN MEGJELENTETETT KÖTETEK

GLANT TIBOR: A SZENT KORONA AMERIKAI KALANDJA ÉS HAZATÉRESE

MTA BTK Történettudományi Intézet – Dupress, 2018 (a témacsoport a kötet terjesztésében vett részt)

ISBN 978-963-318-684-8

319 oldal

A szovjet hadsereg elől menekülő nyilasok parancsára a koronaország 1945 márciusában német földre (a mai Ausztria területére) vitte a Szent Koronát, a jogart, az országalmát, a kardot, valamint a koronázási palástot és a Szent Jobbot. Júniusra a klenódiumok amerikai kézre kerültek, augusztus 19-én a Szent Jobbot azonban visszakaptuk. A többi koronázási kincs amerikai kézen maradt. Így kezdődött a Szent Korona közel 33 évig tartó amerikai kalandja, amelynek során bejárta Németországot, majd Fort Knoxban, az amerikai aranykészlet társaságában töltött hosszú évtizedeket. 1978. január 6-án kaptuk vissza a Carter kormánytól. Amikor 1950–1951 folyamán Rákosi Mátyás egy koncepciós perben elítélt amerikai üzletember esetleges szabadon engedésével próbálta kiszarolni Washingtontól a koronázási ékszereket, a State Department a tárgyalások elől is elzárkózott. Az 1947 és 1969 közti ellenségeskedés időszakában a klenódiumok visszaszolgáltatása szóba sem kerülhetett, 1956 és Vietnam pedig tovább rontotta a helyzetet. 1969 és 1978 között került sor a kétoldalú kapcsolatok normalizálására. Ennek második fázisában, Jimmy Carter elnöksége idején kaptuk vissza a Szent Koronát, a jogart, az országalmát, a kardot és a palástot. Glant Tibor új könyve szisztematikus kutatások alapján ezeknek az eseményeknek állít emléket a hazatérés 40. évfordulója alkalmából.

**KÖVÉR GYÖRGY – POGÁNY ÁGNES – WEISZ BOGLÁRKA (FŐSZERK.):
MAGYAR GAZDASÁGTÖRTÉNETI ÉVKÖNYV 2019. URADALOM – VÁLLALAT**

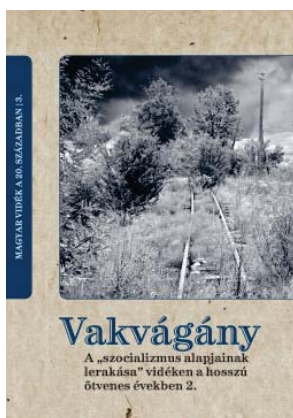
Budapest, 2019. MTA BTK – Hajnal István Alapítvány

ISSN: 2498-8634

432 oldal

A Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv sorozat darabjai a bevett korszakhatárokon átívelő témákat ölelnek fel. 2019-es kötetünk 20 tanulmányával a szerkesztőség az *Uradalom – Vállalat* kulcsfogalmihoz igazodva igyekezett egymás mellé ültetni a középkor, a kora újkor és a 19–20. század kutatóit. Az uradalomtörténet a két világháború között vált a magyar agrártörténet-írás egyik húzóágazatává, s ezt a szerepét az ötvenes-hatvanas években sem veszítette el. Az uradalom természetesen nemcsak uralmi forma és birtoklási egység lehetett, hanem járadékszedő és/vagy termeltető komplexum is, amelynek üzemi körei rendszeresen más gazdasági tevékenységeket (bányászat, ipari termelés stb.) is integráltak. A hazai vállalat-történet nem mondhat magáénak ilyen messzire nyúló előzményeket. A 19. század végétől leginkább céges megbízásból, jubileumi alkalmakhoz kötődő munkák születtek. A hatvanas években, az új gazdasági mechanizmus előmunkálatai során történtek próbálkozások a modern vállalat-történet szempontjainak érvényesítésére, a domináns forma azonban az üzemtörténet maradt. A nemzetközi sztenderdekhez igazodó modern business history magyarországi meghonosítása csak a nyolcvanas-kilencvenes években kezdődött. Ekkortól nemcsak a hitel, a piac, de a bankok és vállalatok viszonya is a vizsgálati fókuszba került.

MAGYAR VIDÉK A 20. SZÁZADBAN (ISSN: 2498-9118)

HORVÁTH GERGELY KRISZTIÁN: VAKVÁGÁNY. A „SZOCIALIZMUS ALAPJAINAK LERAKÁSA” VIDÉKEN A HOSSZÚ ÖTVENES ÉVEKBEN 2.

(Magyar vidék a 20. században, 3.)

Budapest, 2019. MTA BTK – Nemzeti Emlékezet Bizottsága

ISBN: 978-963-416-178-3

644 oldal

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága 2014-ben megalakított közös Vidéktörténeti Témacsoportja a szovjetizálás bevezető időszakának vizsgálata után a megszilárduló kommunista diktatúra 1948-cal kezdődő másfél évtizedét állította kutatásai középpontjába. Munkánk eredményeképp jelent meg 2018-ban a *Vakvágány. A „szocializmus alapjainak lerakása” vidéken a hosszú ötvenes években 1.* című tanulmánykötetünk. Jelen munka, ahogy címe is jelzi, a megelőző szerves folytatása. A Kádár-rendszer megszilárdulásával zárult időszak számos olyan rendszerspecifikus ismérvvvel bír, amelyek egyértelműen jelzik, hogy 1956 nem jelentett azonnali cezúrát. A restaurálódó diktatúrának a társadalom minden csoportját széles körben sújtó újraintezményesülése analóg jelenségeket mutat a forradalom előtti évek gyakorlatával. A vidéki társadalom életére fókuszáló kutatásaink egyértelműen igazolták a párhuzamokat, pontosabban a kontinuitást. Elég itt felidézni, hogy a Magyarországon létezett szocializmus önmeghatározása szerint is politikai diktatúra volt. A pártállam döntéshozói őszintén felvállalták, hogy „a dolgozók ügyének elárulását a törvény a legszigorúbban bünteti”. Az 1956-os forradalom így nemcsak az azt megelőző évtized elnyomására adott katartikus válasz, hanem az ezt követő megtorlás révén a továbbra is kontinuuus, sztálini jellegű hatalomgyakorlás indikátora. Mégis, 1956 elbukása ellenére is egy sikeres forradalom, mert a társadalom általa egyértelmű jelzést adott a tőrésről, s a Kádár-rezsim ennek tanulságaival,

tehát az ellenállás mértékével szembesülve volt kénytelen egy új modus vivendi kialakítására 1963-at követően. A „Vakvágány” kifejezés főcímbé emelésével kapcsolódunk a Magyar vidék a 20. században című sorozat első, *Váltóállítás* címmel 2017-ben megjelent kötetéhez. Ily módon is szeretnénk jelezni, hogy az 1945. évi váltóállítás 1948-at követően egyértelműen zsákutcát – vagy, maradva a vasúti metaforánál: vakvágányt – jelentett a hazai vidéki társadalom számára.

GALAMBOS ISTVÁN – HORVÁTH GERGELY KRISZTIÁN: MAGYAR DŰLÁS – TANULMÁNYOK A KÉNYSZERKOLLEKTIVIZÁLÁSRÓL.

(Magyar vidék a 20. században, 4.)

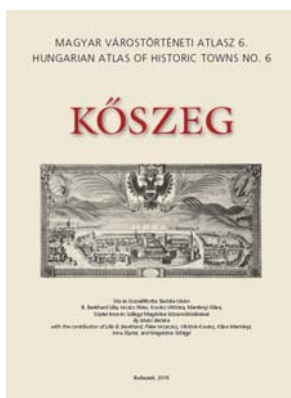
Budapest, 2019. MTA BTK – Nemzeti Emlékezet Bizottsága

ISBN: 978-963-416-185-1

228 oldal

1958 decemberében a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága úgy határozott, a korábbi ígéretekkel szemben mégiscsak végrehajtják a mezőgazdaság teljes körű kollektívizálását. A brutális módszerekkel véghez vitt téjesítés a magyar társadalmat ért utolsó tömeges állami erőszak volt a 20. században. A magyar falvak megtörése, bár már 1945-ben megkezdődött, a köztudatban kialakult képpel ellentétben nem az 1950-es évek, az úgynevezett Rákosi-korszak hozadéka, hanem a Kádár-rendszer bűne. Jóllehet a propaganda felhőtlen jövőt ígért, a kényszerkollektívizálás nyomán a falvakból háborús exodussal felérő elvándorlás indult meg, s a földjétől, jószágaitól, szerszámaitól és gépeitől, sőt esetenként házától is megfosztott gazdálkodó parasztság néhány év leforgása alatt megszűnt társadalmi nagycsoportként létezni. A hagyományos paraszti társadalom felszámolása város és vidék közös tragédiája, máig kibeszéletlen traumája, aminek a szocialista iparba kényszerített, később ipari munkásként dolgozó tömegek és utódaik emlékezetében éppúgy fontos helyet kell kapnia, mint a falvakban élőkében – hiszen ezeknek az éveknek az eseményei közelmúltunk egy darabját, a családi történetek fontos fejezetét alkotják.

MAGYAR VÁROSTÖRTÉNETI ATLASZ SOROZAT (ISSN: 2498-7166)

DR. BARISKA ISTVÁN: KŐSZEG – MAGYAR VÁROSTÖRTÉNETI ATLASZ 6.

Budapest, 2018. MTA BTK (a témacsoport a kötet terjesztésében vett részt)

ISBN: 978-963-416-130-1

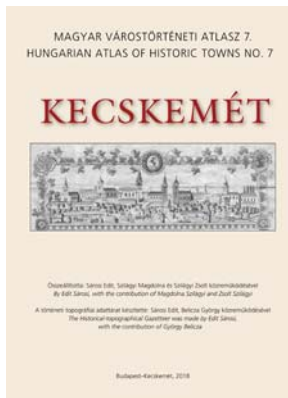
76 oldal + térképmelléklet

Kőszeg város történeti atlasza a Magyar Várostörténeti Atlasz sorozat 6. darabja, amely a Nemzetközi Várostörténeti Bizottság kutatási programjának keretén belül készült. Összeállításában figyelembe vettük a Magyar Városatlasz Bizottság szakmai ajánlásait, továbbá az eddig megjelent magyarországi városok, Sopron, Sátoraljaújhely, Szeged és Buda atlaszainak tapasztalatait is.

A Kőszeg Atlasz főbb elemeit térképtáblák alkotják, amelyekre vonatkozóan a térképtáblák tartalma tájékoztató. Itt található az 1857. évi kataszteri felmérés alapján szerkesztett alaptérkép, Kőszeg és környéke katonai felmérései, a város topográfiai fejlődését ábrázoló szerkesztett térképek, a 20. századi kataszteri és átnézeti mappák, Kőszeg és Kőszegfalva 21. századi topográfiai térképe és légi felvétele, a legújabb kutatások alapján összeállított tematikus térképek, továbbá Kőszeg eddig nem publikált történeti térképei és korabeli látképei.

A kísérfüzet első része a Kőszeg története, városfejlődési periódusai címet viselő tanulmány, amely a 13. század derekától követi a helyrajzi folyamatokat. A második részt a várostörténeti atlaszok beosztását követő, 24 tematikus rész-

re tagolt történeti Adattár képezi mind Kőszegre és Kőszegfalvára, mind pedig az uradalomra vonatkozóan. A felhasznált történeti forrásokról és irodalomról a Bibliográfia ad tájékoztatást.

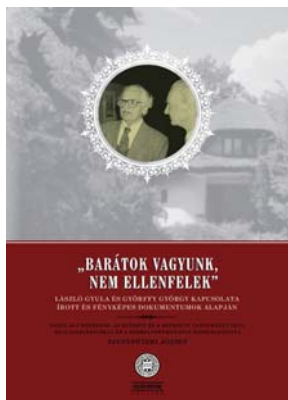
**SÁROS EDIT – SZILÁGYI MAGDOLNA – SZILÁGYI ZSOLT (ÖSSZEÁLL.):
KECSKEMÉT – MAGYAR VÁROSTÖRTÉNETI ATLASZ 7.**

Budapest, 2019. MTA BTK – Kecskemét Katona József Múzeum

ISBN: 978-963-318-152-3

100 oldal + térképmelléklet

Kecskemét város történeti atlasza a Magyar Várostörténeti Atlasz sorozat újabb darabja, amely a Nemzetközi Várostörténeti Bizottság (Commission Internationale pour l'Historie des Villes) „Európai Városok Történeti Atlasza” kutatási programjának keretében készül. Az atlasz anyagának összeállításában figyelembe vettük a Nemzetközi Várostörténeti Bizottság ajánlásait és az eddig megjelent külföldi atlaszok tanulságait. Az atlasz magját egy térképtábla-tár alkotja, melyben egyrészt a történeti állapotokat bemutató szerkesztett térképek, másrészt eredeti, többségükben eddig nem publikált, Kecskemétet ábrázoló történeti térképanyag kapott helyet. A kísérőfüzet alapvetően két részből áll, egyrészt Kecskemét topográfiai változásait bemutató tanulmányokból, melyek a jelenkorig követik a változásokat, illetve egy adattárból, mely 1945-ig tartalmaz adatsorokat.

SZÁZADOK KÖNYVEK SOROZAT (ISSN: 2498-8154)

A MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁRSULATTAL KÖZÖS SOROZAT

**„BARÁTOK VAGYUNK, NEM ELLENFELEK”. LÁSZLÓ GYULA ÉS GYÖRFFY
GYÖRGY KAPCSOLATA ÍROTT ÉS FÉNYKÉPES DOKUMENTUMOK ALAPJÁN**

Sajtó alárendezte, az előszót és a bevezető tanulmányt írta, az illusztrációkat és a személynévmutatót összeállította: Szentpéteri József.

Budapest, 2019. MTA BTK – Magyar Történelmi Társulat

ISBN: 978-963-416-170-7

ISSN: 2498-8154

264 oldal

A két nemzetközi hírű társadalomtudós, László Gyula régész-képzőművész (1910–1998) és Györfly György történész (1917–2000) több tízezer oldalnyi hagyatékából kiválasztott mintegy hatvan, többségében közöletlen dokumentum jól reprezentálja azt a kapcsolatrendszert, amely átfogja és bemutatja a Kárpát-medencében ezeregy száz évvel korábban megtelepedett magyar nép huszadik századi históriáját– különös tekintettel az általuk személyesen átélt történelemre; s nem mellesleg a jövőnkre nézve is számos megfontolandó tanulsággal szolgál.

FOLYÓIRATOK (MTA BTK TTI)

VILÁGTÖRTÉNET

2019/1–4. szám MTA BTK Történettudományi Intézet

ISSN: 0083-6265

A számok tartalma a következő linken elérhető:

<http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/vilagtortenet-archivum.html>

668 oldal

A *Világtörténet* című folyóirat a magyarországi periodikák sorában egyedülálló és hiánypótló kiadvány, hiszen azon túl, hogy az egyetemes történelemmel foglalkozó magyar kutatók számára biztosított publikációs lehetőséget, egy-egy

tanulmány erejéig teret enged meghatározó külföldi szakmunkák magyar nyelvű megjelenésének is.

TÖRTÉNELMI SZEMLE

2019/1–4. szám. MTA BTK Történettudományi Intézet
ISSN: 0040-9634

A számok tartalma a következő linken elérhető: <http://www.tti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle-archivum.html>
788 oldal

A *Történelmi Szemle* 1958-ban alapított, azóta folyamatosan megjelenő évenyedes folyóirat, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének értesítője.

HUNGARIAN HISTORICAL REVIEW

2019/1–4. szám MTA BTK Történettudományi Intézet
ISSN: 2063-8647

A számok tartalma a következő linken elérhető: <http://www.hunghist.org/>
882 oldal

AZ MTA BTK IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET FOLYÓIRATAI

HELIKON

2019/1–4. szám. MTA BTK Irodalomtudományi Intézet
ISSN: 0017-999X

A számok tartalma a következő linken részben elérhető: <http://iti.btk.mta.hu/kiadvanyok/folyoiratok>
564 oldal

A *Helikon* 1955 óta jelenik meg, évente négy számban. Az irodalomtudomány nemzetközi kutatási eredményeiről ad tájékoztatást. Érdeklődési körébe tartoznak az irodalomelmélet, az összehasonlító irodalomtudomány, a modern világirodalom elvi, történeti, módszertani kérdései és a művelődéstörténetnek az irodalommal határos területei. Számai 1963 óta tematikusak: egy-egy szakterület, illetve probléma köré szerveződnek, a lehetőségek szerint figyelembe véve a legújabb tudományos irányzatok nézeteit.

LITERATURA

2019/1–4. szám. MTA BTK Irodalomtudományi Intézet

ISSN: 0133-2368

486 oldal

A *Literatura* 1974-ben, Sötér István főszerkesztésében, Béládi Miklós felelős szerkesztésével negyedéves folyóiratként indult, s főként az irodalmi modernség, a 20. századi magyar irodalom kérdéseinek vizsgálatát és az irodalomelméleti tájékozódást tekintette feladatának, s az 1971-ben megszüntetett Kritika szellemiségét kívánta továbbvinni. 1985-től, amikor Bodnár György lett a főszerkesztő és Pomogáts Béla a felelős szerkesztő, a folyóirat profilja módosult: nagyobb hangsúly esett a 20. századi magyar irodalomtörténet hagyományainak és megítélésének felülvizsgálatára. 1990-ben Pomogáts Béla lett a lap főszerkesztője és Kulcsár Szabó Ernő a felelős szerkesztője. A *Literatura* profilja jelentősen változott, irodalomelméleti folyóirat kívánt lenni, s ezzel olyan útra lépett, aminek Magyarországon nem volt előzménye, hagyománya. 2000-től Veres András a felelős szerkesztő, 2006-tól főszerkesztő és Bezecky Gábor a felelős szerkesztő. A *Literatura* szerkesztésében Kálmán C. György, Szolláth Dávid és Z. Varga Zoltán működik közre. Az irodalomelméleti profil fenntartása mellett a lap helyet ad irodalomszociológiai, művelődéstörténeti és más rokonterületeket képviselő tanulmányoknak is. Elsősorban a legkiválóbb pályakezdők számára tartja fenn a „Műhely” rovatot, s igyekszik bemutatni a különféle magyarországi műhelyeket, iskolákat.